

ความรู้เกี่ยวกับภาษาเขมร

ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก

คณะ มนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

495.932
ว112ค
ร.4

ความรู้เกี่ยวกับภาษาเขมร

26 ธ.ค. 2528

ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก
คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน

ท139929
159059

คำนำ

ผู้เขียนสอนวิชาภาษาเขมรที่เกี่ยวกับภาษาไทยแก่นักศึกษาชั้นปีที่ 4 วิชาเอกภาษาไทย เป็นเวลาหลายปี ปัญหาสำคัญที่โคพบคือ การขาดแคลนตำราหรือหนังสือที่จะให้ความรู้ ทางด้านวิชานี้ ผู้เขียนจึงได้เรียบเรียงหนังสือ "ความรู้เกี่ยวกับภาษาเขมร" ขึ้นจาก ตำรา วิทยานิพนธ์ และขอเขียนของผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน

ผู้เขียนขอขอบพระคุณเจ้าของตำรา วิทยานิพนธ์ และขอเขียนต่าง ๆ ที่ได้อนุญาต อ้างอิง และขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ประจักษ์ ประภาพิตยากร ที่ได้มีเมตตา สนับสนุน และให้ขอแนะนำอันเป็นประโยชน์เสมอมา ตลอดจนกรุณาให้ยืมหนังสือเอกสารที่ เกี่ยวข้อง จนทำให้หนังสือเล่มนี้สำเร็จเป็นรูปเล่มด้วยดี

การเรียบเรียงหนังสือ "ความรู้เกี่ยวกับภาษาเขมร" อาจจะไม่สมบูรณ์ตาม ปณิธานของผู้เขียนนัก และถ้าหากหนังสือเล่มนี้จะเอื้ออำนวยสาระทั้งอันเป็นประโยชน์ แก่ นักศึกษาและผู้สนใจทั้งหลาย ผู้เขียนขออุทิศบุญกุศลนั้นแก่ครูบาอาจารย์ ผู้ไ้อบรมสั่งสอน และ ให้ความรู้แก่ผู้เขียนมา

ณภาพศรี เย็นบุตร

มกราคม 2527

สารบัญ

		หน้า
บทที่ 1	ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเขมร	1
	สาเหตุที่คำเขมรเข้ามาปะปนอยู่ในภาษาไทย	2
	ความจำเป็นในการรับคำเขมรเข้ามาใช้ในภาษาไทย	7
บทที่ 2	ลักษณะทั่วไปของภาษาเขมร	10
	การแบ่งตระกูลภาษา	10
	อักษรวิธภาษาเขมร	12
	ตัวอักษรเขมร - ตัวพยัญชนะ	12
	เปรียบเทียบอักษร มูล กับอักษรไทย	14
	เปรียบเทียบอักษรเขรียงกับอักษรไทย	16
	เชิงอักษรมูลและเชิงอักษรเขรียง	17
	หน่วยเสียงพยัญชนะต้น	22
	หน่วยเสียงพยัญชนะกึ่งสะก	24
	หน่วยเสียงพยัญชนะประสม	25
	กั๊วสระ - สระลอย	32
	สระจม	34
	หน่วยเสียงสระ	36
	เสียงวรรณยุกต์	39
บทที่ 3	การประสมอักษร	40
	การประสมพยัญชนะและสระของอักษรมูล	40
	การประสมพยัญชนะและสระของอักษรเขรียง	41
	การออกเสียงพยัญชนะประสม	43
	วรรณยุกต์และเครื่องหมายเบ็ดเตล็ด	44

• บทที่ 4	ลักษณะพยางค์และคำในภาษาเขมร	52
	ลักษณะพยางค์ในภาษาเขมร	52
	คำพยางค์เดียว	53
	คำสองพยางค์	54
	คำหลายพยางค์	56
	การออกเสียงพยางค์ในคำสองพยางค์และหลายพยางค์	56
	หมวดคำในภาษาเขมร	57
บทที่ 5	การสร้างคำ	63
	วิธีการสร้างคำ	63
	การแผลงคำ	63
	การซ้ำคำ	78
	การซ้อนคำ	83
	การประสมคำ	88
บทที่ 6	ลักษณะประโยคและการเรียงลำดับคำ	92
	ตัวอย่างประโยคและการเรียงลำดับคำ	95
บทที่ 7	อิทธิพลของภาษาเขมรที่มีต่อภาษาไทย	99
	คำนเสียง	99
	คำนคำ	108
	คำนความหมาย	110
บทที่ 8	หลักสังเกตคำภาษาเขมรในภาษาไทย	116
	การสังเกตพยางค์และคำสะกด	116
	การสังเกตพยางค์ประสม	118
	การสังเกตคำพยางค์	119
	การสังเกตคำแผลง	120
	บรรณานุกรม	127
	ภาคผนวก	130

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเขมร

ไทยกับเขมรเป็นชาติที่มีความสัมพันธ์กันมานาน มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมกันอยู่เสมอ นับตั้งแต่ชนชาติไทยอพยพลงมาจากตอนใต้ของประเทศจีน มาอยู่ที่แคว้นสุวรมณีนได้มีชนชาติขอม (เขมร) อยู่อาศัยก่อนแล้ว ได้ปกครองเมืองสุโขทัยราวปี พ.ศ. 1500 พระเจ้าอนุรุธของพม่าปราบขอมได้ ไทยจึงตั้งตัวเป็นอาณาจักรขึ้น คืออาณาจักรลานนาไทย ต่อมาขอมกลับมีอำนาจอีกครอบครองดินแดนไปได้ถึงแคว้นโยนก ตามตำนานสิงหนวัติว่าแม่แต่กษัตริย์ของลานนาไทยก็ต้องส่งส่วยให้ขอม เมื่อถึงสมัยพระเจ้าพรหมไทยจึงกอบกู้เอกราชคืนมาได้ และตั้งตัวเป็นหลักแหล่งต่อมา จนพอขุนผาเมืองและพอขุนบางกลางท่าวร่วมกันตั้งอาณาจักรสุโขทัย ไทยจึงรวบรวมกันเป็นปึกแผ่น โดยพอขุนบางกลางท่าวขึ้นเป็นกษัตริย์องค์แรกแห่งกรุงสุโขทัย และมีพระนามใหม่ว่า "ขุนศรีอินทราทิตย์"

ราวปี พ.ศ. 1500 ที่ชนชาติไทยอพยพเข้ามาในแคว้นสุวรมณีนไทยก็ขึ้นอยู่กับขอม รับวัฒนธรรมต่าง ๆ จากขอมซึ่งเป็นแบบอินเดียเพราะ "ชาวอินเดียมาครอบให้ตั้งแต่สมัยโบราณนานไกลมีนับถือลัทธิพราหมณ์หรือไสยศาสตร์ บูชาพระศิวะ พระวิษณุ และเทวดาต่าง ๆ นับถือพุทธมหายาน ใช้ภาษาสันสกฤต ขนบธรรมเนียมประเพณีอะไร ๆ เป็นอย่างอินเดีย วัฒนธรรมต่าง ๆ เหล่านี้ถ่ายทอดมาถึงไทยตั้งแต่ยังอยู่ในอาณาจักรเขมรก่อนสมัยสุโขทัยเรื่อยมาจนสมัยหลัง ๆ แม้ในสมัยปัจจุบันนี้¹ ดังนั้นวัฒนธรรมของขอมจะมาปะปนกับของไทยมากในสมัยนี้

ในสมัยอยุธยา กษัตริย์ไทยคือพระเจ้าอู่ทองของไทยทรงสร้างกรุงศรีอยุธยาปี พ.ศ. 1893 ไทยกับเขมรได้รบกันประปรายเรื่อยมา และสามารถตีนครเมืองหลวงของเขมรได้

¹ ขุนวิจิตรมาตรา ภูมิศาสตร์วัคโพธิ์ โดยกาญจนาศพนธ์ (นามแฝง) หน้า 575-

ในปี พ.ศ. 1974 ภายหลังพระเจ้าแผ่นดินของเขมรเห็นว่านครธมอยู่ใกล้ชายแดนไทยมาก จึงย้ายราชธานีไปตั้งที่เมือง พนมเปญ ในพงศาวดารเขมรและของไทยได้กล่าวว่าบางคราว เขมรก็เป็นอิสระ บางคราวก็เป็นเมืองขึ้นของไทย บางคราวก็ย้ายราชธานีไปอยู่ที่เมืองละแวก ดังที่มีเรื่องพระยาละแวก แล้วก็ย้ายมาพนมเปญก็มี ในตอนหลังเขมรได้มีญวนเข้ามาแทรกแซงทำให้เขมรแบ่งเป็น 2 พวก คือเข้ากับญวนบ้าง เข้ากับไทยบ้าง

ในสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ ในสมัยกรุงธนบุรีพระเจ้าแผ่นดินของเขมร สมเด็จพระรามาธิบดีราชเจ้ามาสวามิภักดิ์กับไทยฝ่ายเดียว ในสมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้ช่วยระงับวุ่นวายทั้งญวน (องเชียงสือ) และเขมร มาในรัชกาลที่ 2 ไทยทำสงครามกับพม่า ได้มีท้องตราให้เขมรเกณฑ์กองทัพมาช่วย แต่เขมรเกิดแตกแยกกันเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเกณฑ์กองทัพมาช่วย อีกฝ่ายหนึ่งไม่เกณฑ์กองทัพมาช่วยหันไปเข้ากับฝ่ายญวนคือพระเจ้ายาตอง (องเชียงสือ) ภายหลังพระเจ้ายาตองได้แต่งราชทูตมาขอให้สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชช่วยเขมรที่หนีไปพึ่งญวนที่เมืองไซ่ง่อนกลับไปครองเมืองเขมรตามเดิม ระหว่างนั้นไทยกับพม่ากำลังจะรบกันจึงยอมตามญวน

ในสมัยที่เขมรหมดอำนาจและตกอยู่ใต้อำนาจของไทยนั้น เขมรได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่นราชประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ระเบียบละคร ฯลฯ ไปจากไทย

เขมรตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2406 สมัยรัชกาลที่ 4 แล้วได้เป็นเอกราชในปี พ.ศ. 2496

สาเหตุที่คำเขมรเข้ามาปะปนอยู่ในภาษาไทย

ด้วยชนชาติเขมรมีความเกี่ยวข้องกับชนชาติไทยมาตั้งแต่โบราณกาล มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมกันอยู่เสมอ ภาษาก็เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ภาษาเขมรจึงเข้ามาปะปนอยู่ในภาษาไทยมาก บุญจิตต์ ชูทรงเดช¹ ได้กล่าวว่า "เมื่อเราสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยขึ้น

¹บุญจิตต์ ชูทรงเดช "ภาษาเขมร" วารสารมนุษยศาสตร์ 5:45
ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2524

เราต้องศึกษาค้นคว้ากับขอม ซึ่งมีอารยธรรม วัฒนธรรมสูงกว่าเรา เช่นในด้านการปกครอง ศิลปกรรม ขนบประเพณี เป็นต้น เราต้องศึกษาอารยธรรม วัฒนธรรมของเขา เราต้องศึกษาภาษาเขมร คำเขมรที่ถูกปากถูกใจเรา เราก็นำมาใช้ปะปนในภาษาไทย นาน ๆ เข้า ก็กลายเป็นคำไทย หรือคำเขมรที่ใช้ในภาษาไทย" ชนชาติไทยกับชนชาติเขมรมีความสัมพันธ์กันหลายด้านคือ

ความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรม ไทยรับเอาวัฒนธรรมของเขมรเข้ามาตั้งแต่ไทยอพยพ มาอยู่แคว้นสุพรรณภูมิ ในตอนนั้นขอมเจริญรุ่งเรืองมากมีอาณาเขตปกคลุมไปเกือบตลอดแคว้น สุพรรณภูมิ วัฒนธรรมนั้นมีหลายด้านเช่น

ด้านศิลปกรรม ไทยรับเอาอิทธิพลของเขมรเข้ามา จึงจะเห็นได้จากด้านสถาปัตยกรรม ปฐมกรรมเช่น วัดวาอารามในจังหวัดสุโขทัย จังหวัดลพบุรี¹ ปราสาทหินต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่นปราสาทหินบ้านระแงง จังหวัดสุรินทร์² พระปรางค์ต่าง ๆ ล้วนแสดงให้เห็นอิทธิพลของขอม (ยุคสุโขทัย) เพราะขอมมีความนิยมในการสร้างเทวสถาน ในที่ทุกแห่งที่ขอมขยายอำนาจออกไป แบบการสร้างเจดีย์ของขอมจึงมักจะเป็นรูปปรางค์³

ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ไทยรับเอาประเพณีการโกนจุก พิธีจรดพระนังคัล พิธีแรกนาขวัญ พิธีบรมราชาภิเษก ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ นั้นมักจะเป็นของลัทธิ พราหมณ์หรือไสยศาสตร์ เช่นการบูชาพระศิวะ พระวิษณุ และเทวดาต่าง ๆ ซึ่งไทยรับเข้ามา โดยผ่านเขมร เพราะในทางประวัติศาสตร์ของเขมรพราหมณ์กับเขมรเกี่ยวข้องกันมาก⁴ ใน

¹ นันทนา คำวันวิวัฒน์ "อักษรและอักษรวิธีไทย" วารสารศิลปวัฒนธรรม

10:15 สิงหาคม 2525

² ประยูร อุลุชาฎะ เรื่องน่ารู้จากอดีต โดยพลหลวง (นามแฝง) หน้า 175

³ รินฤทัย สัจจพันธุ์ อิทธิพลวรรณกรรมต่างประเทศในวรรณกรรมไทย หน้า 8

⁴ ชุนวิจิตรมาตรา ภูมิศาสตร์วัดโพธิ์ โดยกาญจนาภรณ์ (นามแฝง) หน้า 576

สมัยกรุงศรีอยุธยาเจ้าสามพระยาได้ไปตีเมืองเขมร และรับเอาพวกพราหมณ์ พวกปุโรหิต
เข้ามา ภาษาเขมรจึงเข้ามาในราชสำนัก และยังรับเอาคัมภีร์พราหมณ์ วิษณุมนตร์ ศิวมนตร์
หรือเวทมนตร์คาถาเข้ามา รวมทั้งคำราชาศัพท์¹ เช่น พนม (ภูเข) ชม (ใหญ่) กรยา
(อาหาร) ชราบ (ชิมชาบ) โชมค (ผี) ไพรพนม (ป่าเขา) คำเรีย (ช้าง) ฯลฯ

ค่านศาสนา เมื่อไทยอพยพลงมาอยู่แหลมสุวรรณภูมิใหม่ ๆ ชนชาติขอมได้นำถือ
ศาสนาลัทธิมหายานและศาสนาพราหมณ์คู่กันไป ไทยจึงพบกับพุทธศาสนาลัทธินี้ พระเจ้า
แผ่นดินไทยก็ทรงรับเอาคติของศาสนาพราหมณ์หลายอย่างมาใช้ในราชสำนักอีกด้วย² คำใน
ภาษาเขมรจึงเข้ามาได้โดยผ่านศาสนา เช่นพบในศิลาจารึก, คัมภีร์ทางศาสนาที่จารลงใน
ใบลานหรือสมุดข่อยต่าง ๆ ได้แก่ กัาราก (เครื่องปลาค) ฉลอง (ข้าม) แสดง (ชี้แจง)
ผนวช (บวช) สรวมชีพ (ขอชีวิต) จังหัน (ของกิน) ฯลฯ

ค่านการเมืองและการปกครอง ไทยได้รับอิทธิพลทางค่านการเมืองและการ
ปกครองลัทธิไศเลนทร์จากขอม เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าลัทธิเทวราช ซึ่งเป็นลัทธิที่เห็นว่า
พระมหากษัตริย์เป็นเทพเจ้า เมื่อรับลัทธิเข้ามาแล้วต้องมีวิธีการและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะ
ทำให้คนมีความเห็นคล้อยตามว่าพระมหากษัตริย์เป็นเทพเจ้า และนำศาสนาเข้าไปเกี่ยวข้องกับ
คัว เช่นมีการบูชาพระมหากษัตริย์อยู่เป็นนิจ³

ค่านการใช้คำราชาศัพท์ การใช้คำราชาศัพท์เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่ไทยรับมา
จากขอม⁴ เพราะจากการที่ไทยรับอิทธิพลค่านการเมืองและการปกครองจากขอมที่เรียกว่า

¹สุลักษณ์ ศิวรักษ์ "พงศาวดารเขมร" วารสารศิลปวัฒนธรรม 9:55

กรกฎาคม 2525

²ศักดิ์ศรี แยมัคคา ศักดิ์ศรีวรรณกรรม หน้า 23

³ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช สถาบันพระมหากษัตริย์ หน้า 4-5

⁴ขุนวิจิตรมาตรา ภูมิศาสตร์วัคโพธิ์ โดยกาญจนาภักดิ์ (นามแฝง) หน้า 580

ลัทธิเทวราชนั้น ต้องมีวิธีการที่จะทำให้คนนึกว่าพระมหากษัตริย์เป็นเทพเจ้าดังกล่าวนั้น วิธีการหนึ่งก็ต้องมีราชาศัพท์สำหรับองค์พระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์เพื่อแยกไว้ต่างหากจากบุคคลธรรมดาสามัญ¹ คำราชาศัพท์เป็นคำสูงในปัจจุบันยังใช้อยู่หลายคำที่เดียว เช่น เสวย โปรด สักขี ผนวช ครัส บันฑูร ประทับ² ฯลฯ

ด้านภาษาและวรรณคดี ภาษาเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่ไทยได้รับมาจากขอม เช่นเดียวกับวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ และให้นำตัวอักษรขอมหัดมาดัดแปลงใช้เขียนภาษาไทย ได้มีนักโบราณคดีค้นพบหลักศิลาจารึกโบราณที่จารึกด้วยอักษรซึ่งคล้ายคลึงกับอักษรขอมโบราณ ซึ่งเป็นอักษรที่มีมาก่อนหน้าอักษรของพ่อขุนรามคำแหง และอักษรพ่อขุนรามคำแหงนั้น ยอร์จ เซเกส ได้สรุปความเห็นในตำนานอักษรไทยไว้ว่าดัดแปลงมาจากอักษรขอมหัด เพราะรูปร่างลักษณะคล้ายคลึงกันมาก อักษรขอมโบราณนี้มี 2 แบบ คืออักษรขอมบรรจงและอักษรขอมหัด อักษรขอมบรรจงใช้เขียนในคัมภีร์พระไตรปิฎกเกี่ยวกับศาสนา ส่วนอักษรขอมหัดใช้เขียนในหนังสือธรรมดาทั่วไป³ ตัวอักษรขอมยังมีบทบาทมากในด้านศาสนาในรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหง ใน ร.4 และ ร.5 คือ พระธรรมคัมภีร์ต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนาได้จารึกด้วยอักษรขอม พระสงฆ์โบราณและนักปราชญ์ราชบัณฑิตจะต้องศึกษาอักษรขอมอย่างแตกฉาน เวลาพระเทศน์ทูลถากใบลานภาษาขอม แล้วแปลถ่ายทอดเป็นภาษาไทยอีกต่อหนึ่ง⁴ ในสมัยอยุธยาที่จะเป็นนักปราชญ์ศึกษาภาษาไทยให้แตกฉานจะต้องมีความรู้อย่างดีใน 4 ภาษา คือมอญ พม่า ภาษาบาลีหรือภาษามคธ สันสกฤต พม่า ภาษาสันสกฤต กับพม่า พม่า

¹ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช สถาบันพระมหากษัตริย์ หน้า 10

²สิทธา พินิจกุล "คำขอมในราชาศัพท์ไทย" ภาษาและหนังสือ 6 : 107-108 ธันวาคม 2521

³นันทนา ถิ่นวิวัฒน์ "อักษรและอักษรวิธีไทย" วารสารศิลปวัฒนธรรม 10 : 15 สิงหาคม 2525

⁴ประยูร อุลุชาฎะ รอยอดีต โดยพญหลวง (นามแฝง) หน้า 5-6

คือภาษาเขมร และสยามพากษ์คือภาษาไทย รวมรู้ 4 ภาษาแล้วจึงเขียนโคลงกลอนเก่ง เป็นกวีได้¹ แสดงว่าภาษาเขมรมาปะปนในภาษาไทยอยู่มาก เช่นเดียวกับภาษาบาลีและสันสกฤต

คำานวรรณคดี วรรณคดีไทยหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องที่มีภาษาเขมรปะปนอยู่มาก รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ซึ่งมักเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีของลัทธิพราหมณ์ ซึ่งปรากฏอยู่ในวรรณคดีหลายเรื่อง เช่น เรื่องคำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์ คำฉันท์ขุนขี้ผึ้งเวกกล่อมช้าง กฎมณเฑียรบาล ลิลิตโองการแช่งน้ำ² อนึ่งนอกจากขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ แล้วในวรรณคดีไทยต่าง ๆ ยังมีศัพท์ภาษาเขมรปะปนอยู่มาก จะต้องรู้ความหมายของศัพท์จึงจะสามารถตีความและอ่านได้เข้าใจ เช่น อัญขยม (ข้าพเจ้า) ซา (เป็น) สยบ (เกรงกลัว) ไถง (วัน) ซวาบ (ละหาร) ซราบ (ชิมซาบ) บำเรอ (รับใช้) เสนง (เขาสัตว์) แสรก (ร้อง) ปรนม (ยกมือไหว้) คำเรีย (ช้าง) ฯลฯ

ความสัมพันธ์ทางด้านการสงคราม ไทยกับเขมรมีความสัมพันธ์กันค่านนี้หลายครั้ง คือในสมัยอยุธยา พ.ศ.1893 กษัตริย์ของเขมรในราชวงศ์วรมันเสื่อมอำนาจลง และมีพวkJามาเป็นศัตรูอยู่ด้วย ตามพระราชพงศาวดารไทยกล่าวว่าพระเจ้าอู่ทองให้สมเด็จพระบรมราชาธิราชไปตีเขมร ได้กวาดต้อนเอาพวกเขมรเข้ามากรุงศรีอยุธยามาก ต่อมาในรัชสมัยสมเด็จพระนเรศวร พระองค์เสด็จไปตีกรุงกัมพูชาราว พ.ศ.1936 และได้กวาดต้อนเอาพวกเขมรเข้ามาอีกเช่นกัน ครั้นถึงแผ่นดินสมเด็จพระบรมราชาธิราช พระองค์ได้เสด็จยกทัพไปตีได้พระนครหลวงคือนครธมใน พ.ศ.1974 และได้กวาดต้อนเอาพวกเขมรมาอีกมาก ในสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ไทยได้ช่วยทะนุบำรุงเขมร ภายหลังเขมรไปขึ้นกับญวน เพราะไทยกำลังจะทำสงครามกับพม่า

¹บุญจิตต์ ชูทรงเดช "ภาษาเขมร" วารสารมนุษยศาสตร์ 5 : 46
ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2524

²ลิตธา พิณจุฑาล และคณะ ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย หน้า 474

จะเห็นได้ว่าไทยได้ทำสงครามกับเขมรหลายครั้งและได้กวาดต้อนเอาชาวเขมรเข้ามาอยู่ในเมืองไทยให้ชนทั้ง 2 ชาตินี้มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมซึ่งกันและกันซึ่งรวมถึงภาษาคำยืมจะมีการปะปนกันมากมาย

ความจำเป็นในการรับคำเขมรเข้ามาใช้ในภาษาไทย

เนื่องจากเรามีความสัมพันธ์กับเขมรมานานทั้งความสัมพันธ์ทางด้านวัฒนธรรมและด้านการสงครามดังกล่าวแล้ว คำเขมรจึงเข้ามาปะปนอยู่ในภาษาไทยเป็นอันมาก และวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทย (วัฒนธรรมค่านิยมต่าง ๆ) ก็ย่อมจะต้องใช้คำเขมรเหล่านั้น ความจำเป็นในการใช้คำเขมรพอสรุปได้คือ

1. เพื่อสะดวกในการสื่อสาร เมื่อมีความสัมพันธ์กันก็ย่อมจะหาวิธีที่สะดวกเพื่อจะทำความเข้าใจกัน การเรียนรู้และการเข้าใจภาษาของกันและกันจึงเป็นวิธีสื่อสารที่ดีที่สุด ทำให้สังคมขยายตัวกว้างขวางขึ้น การสื่อสารกันได้เข้าใจจะเป็นผลให้เกิดการถ่ายทอดวัฒนธรรมค่านิยมต่าง ๆ อีกด้วยเช่นค่านิยมค่านิยม การประกอบอาชีพ การประเพณี ศิลปวัตถุ สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ

2. เพื่อสะดวกในการศึกษาเล่าเรียน ภาษาเขมรในสมัยก่อนนั้นนับว่าเป็นภาษาที่สำคัญภาษาหนึ่งที่มีสอนกันมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย สถานที่สอนคือวัด และสำนักราชบัณฑิตนิพนธ์ สุขสวัสดิ์¹ กล่าวว่า "แบบเรียนในสมัยสุโขทัยยังไม่มีเป็นหลักฐาน คงจะเป็นแบบเรียนภาษาบาลี ภาษาเขมร ซึ่งอาจจะสูญหายไปหมดแล้ว" ในสมัยอยุธยาให้นักเรียนที่เรียนภาษาไทยให้แตกฉานต้องมีความรู้ทางด้านภาษาต่าง ๆ เป็นอย่างคั่งปรกในหนังสือจินตมณีนับของพระโหราธิบดีซึ่งแต่งในสมเด็จพระนารายณ์มหาราชว่า

อนึ่งเมื่อจ ทำโคลงสิ่งใดให้เอาคติโคลงนั้นมา เทียบด้วยฉันท์ให้

รู้จักพากย์ทั้งหลายคือคฤมพพากย์ กาฤชพากย์ สยามพากย์ สิ่งหลพากย์

¹นิพนธ์ สุขสวัสดิ์ ว่าด้วยแบบเรียนภาษาไทย หน้า 5-6

ภูกามพากย์ หริภุญไชยพากย์ ตเลงพากย์ มคธพากย์ ให้เอาศัพท์ทั้งหลาย
นี้ประกอบประโยชน์ยกหน้าหลัง...¹

ในหนังสือจินตคามนี้ครั้งแผ่นดินพระเจ้าบรมโกศแตกต่างจากฉบับของพระโหราธิบดีในคำ
กฎเกณฑ์ของการเขียนภาษาไทย มีวิธีอธิบายกฎเกณฑ์ต่าง ๆ รวมทั้งหลักการอ่าน และมีการ
เทียบกับตัวเขียนเขมรบางตัวด้วย² ต่อมาในสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น
การเรียนการสอนจะสุกแล้วแต่อาจารย์และใช้หนังสือจินตคามนี้และเล่มอื่น ๆ ด้วย นอกจากนี้
นี้ยังมีหนังสืออ่านประกอบอีกหลายเล่มเช่น เสือโค จันทโครพ อนิรุท สมุทรโฆษ
เพชรมงกุฎ สังข์ทอง กากี พระยาฉันทันต์ ฯลฯ โดยนักเรียนจะต้องอ่านได้คล่องก่อน
และหนังสือเหล่านี้ก็ย่อมต้องมีคำเขมรปะปนอยู่เป็นอันมาก

3. เพื่อความสละสลวยในภาษา ซึ่งมีทั้งในภาษาและวรรณคดี ด้วยอาณาเขตของ
ประเทศไทยทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ติดต่อกับเขมรภาษาที่ใช้จึงเข้ามาปะปนกับภาษาไทย
ปัจจุบันภาษาเขมรมีพูดอยู่ในจังหวัด สุรินทร์ ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ ปราจีนบุรี อุบลราชธานี
กาญจนบุรี นครราชสีมา อุทัยธานี นครนายก จันทบุรี และตราด³ ดังนั้นในภาษาที่ใช้
กันทั่วไป จึงมีภาษาเขมรมาปะปนมาก เพราะประชาชนทั่วไปได้มีการติดต่อกับประชาชนใน
ท้องถิ่นดังกล่าวจึงมีคำเขมรเข้ามาใช้ด้วย ในการใช้คำในวรรณคดีโดยเฉพาะคำคำประพันธ์
เมื่อรับคำเขมรเข้ามาทำให้มีคำใช้มากขึ้น สามารถใช้คำให้ตรงกับสัมผัสตามฉันทลักษณ์นั้น ๆ
ได้สะดวกและสละสลวยขึ้น

ตัวอย่างคำเขมรที่พบในภาษา กำเนิด กำราบ ขยาย คำนับ จ้าง
จำแนก เชิง ชำนาญ คำหนี โคนก ตะบัน แฉก ฯลฯ

¹พระโหราธิบดี จินตคาม หน้า 49

²จินตคามฉบับพระเจ้าบรมโกศ ม.ป.ป. หน้า 186-191

³เรื่องเลข บันเชื่อนชิตย์ ภาษาถิ่นตระกูลไทย หน้า 74

ตัวอย่างคำชมที่พบในวรรณคดี ทังวาย อัญชยม บำเพ็ญ เพ็ญ กรรพุ่ม
 ผอง สำเนียง บรรเลง ช่างจ้อ ๗ตา

ลักษณะทั่วไปของภาษาเขมร

การแบ่งตระกูลภาษา

นักภาษาได้แบ่งภาษาทั้งหลายในโลกนี้ตามรูปลักษณะของภาษา ถ้าภาษาใดมีลักษณะทางไวยากรณ์เหมือนกันก็จะจัดเป็นภาษากลุ่มเดียวกัน แต่ในบางภาษาอาจจะมีลักษณะคล้ายกับกลุ่มอื่นได้ด้วย เช่น ภาษาเขมรมีลักษณะของกลุ่มภาษาคำติดต่อและกลุ่มคำโดด ภาษาแบ่งตามรูปลักษณะได้ 4 ประเภท¹ คือ

1. ภาษาที่มีวิภัติปัจจัย (Inflectional Language)
2. ภาษาคำติดต่อ (Agglutinative Language)
3. ภาษาคำควบมากพยางค์ (Polysynthetic Language)
4. ภาษาคำโดด (Isolating Language)

1. ภาษาที่มีวิภัติปัจจัย เป็นกลุ่มภาษาที่ใช้กันอยู่ในยุโรป ตะวันออกกลาง และอินเดีย จึงมีชื่ออีกชื่อหนึ่งว่าภาษาอินเดีย-ยุโรป มีรูปภาษาคือมีคำเติมเป็นธาตุ เมื่อประกอบเป็นคำจะต้องแปรรูปของธาตุด้วยวิธีที่เรียกว่า วิภัติปัจจัยซึ่งการประกอบนี้จะทำให้ทราบ พจน์ ลิงค์ บุรุษ กาล มาลา ตามหลักของไวยากรณ์นั้น แล้วจึงเข้าประโยคได้ ความสำคัญของภาษารูปนี้อยู่ที่คำ ส่วนจะเอาคำมาเรียงเข้าประโยคไม่สำคัญ เพราะจะเรียงอย่างใดก็ไม่เปลี่ยนความหมาย

ตัวอย่างภาษาบาลี

ธาตุ + ปัจจัย = ศัพท์

ทา(ให้) + ณา = ทายก (ผู้ให้)

ทายกเป็นศัพท์เมื่อจะนำไปใช้ในประโยคจะต้องประกอบวิภัติก่อน

ทายก (ผู้ให้) + สิ (วิภัติ) = ทายโก (ผู้ให้เป็นประธานเอกพจน์)

ภาษาในกลุ่มนี้ ได้แก่ ภาษาบาลี สันสกฤต ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน ภาษากรีก ละติน ฯลฯ

2. ภาษาคำติดต่อ เป็นกลุ่มภาษาที่มีการผูกคำโดยวิธีเติมคำก้วยคำเติม (affix) คำเติมมีคำเติมหน้า (prefix) คำเติมกลาง (infix) และคำเติมท้าย (suffix) จะเห็นว่ามีลักษณะคล้ายภาษาที่มีวิภัติปัจจัย ต่างกันที่เมื่อประกอบคำเติมแล้ว คำเดิมและคำเติมไม่เปลี่ยนแปลงรูป เช่น

ตัวอย่างคำในภาษาอังกฤษ

happy	เติมข้างหน้าเป็น	unhappy
happy	เติมข้างหลังเป็น	happyness
happy	เติมข้างหน้าและข้างหลังเป็น	unhappyness

ตัวอย่างคำในภาษาเขมร

ตรวจ	เติมกลาง "-า"	เป็น	ตำรวจ
อาจ	เติมกลาง "-าน"	เป็น	อำนาจ
เกิด	เติมหน้า "บ"	เป็น	บังเกิด
ครี	เติมกลาง "-า"	เป็น	คำรี

ตัวอย่างภาษาในกลุ่มนี้คือ ภาษาทมิฬ ภาษาชวา มลายู ภาษาโปลิเนเซียน ภาษาญี่ปุ่น ภาษาเกาหลี ภาษาฟิลิปปินส์ ฯลฯ

3. ภาษาคำควบมากพยางค์ ภาษากลุ่มนี้คล้ายภาษาคำติดต่อ แต่เมื่อนำมาเรียงกันกลายเป็นคำเดียวกันหมด เป็นคำยาวเหมือนเป็นทั้งประโยค เสียงที่ควบเข้ามานั้นอาจหายไปหรือกลมกลืนกันสนิท เช่น ภาษาเอสกีโมคำว่า Aulis-ariartorasuarpoh เป็นคำเดียวแปลว่าเขารีบไปตกปลา แยกออกจะเป็น Aulisar (ตกปลา) peartor (กระทำการ) pinnesuarpoh (เขารีบไป) ตัวอย่างภาษาในกลุ่มนี้คือ ภาษาของชาวพื้นเมืองในทวีปอเมริกา ภาษาของพวกเอสกีโม ภาษาของพวกอินเดียนแดง พวกเม็กซิโก ฯลฯ เป็นต้น

4. **ภาษาคำโดด** เป็นภาษากลุ่มที่ถือเอาคำมาเรียงลำดับกันในประโยค คำทุกคำเป็นอิสระไม่ผูกพันกับคำอื่น ตำแหน่งของคำคงที่ ถ้าเปลี่ยนตำแหน่งของคำความหมายจะเปลี่ยนไป เช่น

ตำรวจยิงผู้ร้าย	ตำรวจเป็นผู้กระทำ
ผู้ร้ายยิงตำรวจ	ผู้ร้ายเป็นผู้กระทำ

ตัวอย่างภาษาในกลุ่มนี้คือ ภาษาธิเบต ภาษาพม่า ภาษามอญ ภาษาเขมร ภาษาไทย ภาษาจีน

ภาษาเขมรจัดอยู่ในกลุ่มภาษาคำโดด นักภาษาวางท่านจัดให้อยู่ในกลุ่มภาษาคำติดต่อ¹ เพราะมีการสร้างคำในลักษณะภาษาคำติดต่อกว้าง

อนึ่งภาษาเขมรที่พูดกันอยู่ในประเทศไทยนั้นจัดเป็นภาษาถิ่นภาษาหนึ่งในประเทศไทย ผู้พูดภาษานี้เป็นชนชาวเขมรที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมีถึง 185,000 คน ตามชายแดนที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศกัมพูชาเช่น สุรินทร์ ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ อุบลราชธานี จันทบุรี ตราด ฯลฯ และอาจจัดเอาภาษาเขมรนี้เป็นภาษาที่อยู่ในสาขามอญ-เขมร (Mon-Khmer) สาขานี้เป็นสาขาหนึ่งที่จัดอยู่ในตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก (Austroasiatic) ซึ่งเป็นตระกูลภาษาใหญ่ตระกูลหนึ่งในเอเชียอาคเนย์ เป็นตระกูลภาษาคำโดดที่พูดอยู่บริเวณแถบนี้²

ภาษาเขมรมีรูปเป็นภาษาคำโดด นักภาษาจึงจัดให้อยู่ในตระกูลภาษานี้ ทั้งนี้เพราะคำดั้งเดิมส่วนใหญ่เป็นคำพยางค์เดียว ความหมายของประโยคขึ้นอยู่กับการเรียงคำ แต่ก็มีการสร้างคำแบบภาษาคำติดต่อบ้างคือมีการเติมอุปสรรคและอาคม

อักษรวิจิตรภาษาเขมร

ตัวอักษรเขมร ตัวอักษรเขมรได้แบบอย่างมาจากอักษรเทวนาครีของสันสกฤตและ

¹ คร.บรรจบ พันธุเมธา อิทธิพลของภาษาต่างประเทศในภาษาไทย หน้า 1

² เรืองเดช บันเขื่อนขันธ์ ภาษาถิ่นตระกูลไทย หน้า 73

และยังเป็นคนเฝ้าของอักษรไทยด้วย มีรูปและวิธีการจัดเรียงเข้าวรรคเช่นเดียวกับไทย การถ่ายตัวอักษรจากภาษาเขมรมาเป็นไทย หรือจากไทยไปเขมรจึงทำได้ง่ายมาก¹ ตัวอักษรเขมรมี 2 อย่างคือ

ก. ตัวพยัญชนะ

ข. ตัวสระ

ก. ตัวพยัญชนะของเขมรมีทั้งหมด 33 ตัว แบ่งเป็นพยัญชนะวรรค 5 วรรค ๆ ละ 5 ตัว คล้ายภาษาไทย ที่เหลือเป็น อ.วรรค 8 ตัว ตัวพยัญชนะทั้ง 33 ตัวนี้ แบ่งเป็น 4 ชุดคือ

1. อักษรมูล
2. อักษรเซรียง
3. เเชิงอักษรมูล
4. เเชิงอักษรเซรียง

1. อักษรมูล เป็นตัวอักษรบรรจง มีลักษณะกลม สำหรับใช้เขียนหนังสือธรรม เช่น พระไตรปิฎก พระคัมภีร์ หรือหนังสือเทศน์² บางครั้งใช้ในการเขียนข้อความที่ต้องการเน้นเป็นพิเศษ เช่น หัวข้อเรื่อง จาหน้า ชื่อ ฯลฯ ไทยเรียกอักษรมูลว่า อักษรขอมบรรจง³

2. อักษรเซรียง เป็นตัวอักษรธรรมดาใช้สำหรับเขียนเรื่องราวต่าง ๆ มีลักษณะเอน ในหนังสือแบบเรียนอักษรโบราณต่าง ๆ ของไทย เรียกอักษรที่มีลักษณะคล้ายอักษรเซรียงของเขมรว่า "เฉียงขอม"⁴ เป็นอักษรหลักของเขมร⁵

¹กาญจนา นาคสกุล "นิรุกติศาสตร์เรื่องภาษาเขมร" ในคำบรรยายภาษาไทย
ชั้นสูง หน้า 705

²ฉำ ทองคำวรรณ หลักภาษาเขมร หน้า 3

³ก.

⁴ก.

⁵กาญจนา นาคสกุล อ่านภาษาเขมร หน้า 63

3. เจริญอักษรมูล และเจริญอักษรเขรียง เป็นตัวอักษรคล้ายอักษรมูลและอักษรเขรียง ใช้ในการเขียนคำที่มีพยัญชนะควบอยู่ต้นคำ กลางคำ และท้ายคำ เขมรเรียกว่า เบญจอเจิง เมื่อจะใช้จะต้องเอาเฉพาะเขรียงเขียนลงใต้ตัวพยัญชนะที่ออกเสียงก่อน¹

เปรียบเทียบอักษรมูลกับอักษรไทย

อักษรมูล	เทียบอักษรไทย
ก	ก
ข	ข
ค	ค
ฌ	ฌ
ง	ง
จ	จ
ฉ	ฉ
ช	ช
ฌ	ฌ
ญ	ญ
ด	ด
ต	ต
ถ	ถ
ด	ด
น	น
พ	พ
ท	ท

¹ คำ ทองคำวรรณ พจนานุกรมอักษรเขมร หน้า 13-14

อักษรมูล

เทียบอักษรไทย

ฅ

ฅ

ฉ

ฉ

ช

ช

ค

ค

ก

ก

ข

ข

ฌ

ฌ

บ

บ

ผ

ผ

พ

พ

ภ

ภ

ม

ม

ย

ย

ร

ร

ล

ล

ว

ว

ศ

ศ

ห

ห

ฬ

ฬ

อ

อ

เปรียบเทียบอักษรเขเวียงกับอักษรไทย

อักษรเขเวียง	เทียบอักษรไทย
ก	ก
ข	ข
ค	ค
ฅ	ฅ
ง	ง
จ	จ
ฉ	ฉ
ช	ช
ฌ	ฌ
ฎ	ฎ
ฏ	ฏ
ฐ	ฐ
ฑ	ฑ
ฒ	ฒ
ณ	ณ
ด	ด
ต	ต
ถ	ถ
ท	ท

อักษรเขมร	เทียบอักษรไทย
ឆ	ช
ณ	น
ប , ប	บ
ផ	ผ
ត	พ
ភ	ภ
ម	ม
យ	ย
រ	ร
ល	ล
វ	ว
ស	ส
ហ	ห
ឡ	ฬ
រ-រ	อ

เชิงอักษรมูล และเชิงอักษรเขมร เทียบอักษรไทย

การเขียนอักษรเขมรจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทราบเกี่ยวกับเชิง เพราะค่าเขมรจำนวนมากที่มีพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะควบในรูปพยัญชนะควบกล้ำ และพยัญชนะประสมซึ่งอาจจะอยู่ในพยางค์แรกหรือพยางค์ที่สองหรือพยางค์ต่อไปก็ได้ พยัญชนะตัวที่มาก่อนเขมร

อักษรมูลและเชิงแม่คามวรรคเทียบอักษรไทยและสำเนียงอ่าน

<u>วรรค กะ</u>	กฺ	ข	คฺ	ฅ	ง
<u>เทียบอักษรไทย</u>	กุก	ขข	คค	ฅฅ	งง
<u>สำเนียงอ่าน</u>	กอ	คอ	โก	โค	โง

<u>วรรค จะ</u>	จฺ	ฉ	ช	ฌ	ญ
<u>เทียบอักษรไทย</u>	จจ	ฉฉ	ชช	ฌฌ	ญญ
<u>สำเนียงอ่าน</u>	จอ	ชอ	โจ	โช	โญ

<u>วรรค ฎะ</u>	ฎ	ฏ	ฐ	ฏ	ณ
<u>เทียบอักษรไทย</u>	ฎฎ	ฏฏ	ฐฐ	ฏฏ	ณณ
<u>สำเนียงอ่าน</u>	กอ	หอ	โก	โท	โน

<u>วรรค กะ</u>	กฺ	ข	คฺ	ฅ	ง
<u>เทียบอักษรไทย</u>	กุก	กุก	ทท	รร	นุ
<u>สำเนียงอ่าน</u>	กอ	หอ	โก	โท	โน

<u>วรรค ปะ</u>	ป	ผ	พ	ภ	ม
<u>เทียบอักษรไทย</u>	บบ	มม	พพ	ภภ	มม
<u>สำเนียงอ่าน</u>	บอ	พอ	โป	โพ	โม

<u>แหววรรค</u>	ฮ	อ	ฮ	ว	ฮ	ฮ	ฮ
<u>เทียบอักษรไทย</u>	ฮฮ	ร	อ	ว	ส	ท	อ
<u>สำเนียงอ่าน</u>	โย	โร	โล	โว	ชอ	ธอ	ธอ

ตัวพยัญชนะทั้งหมด 33 ตัวนี้ถ้าแบ่งตามการออกเสียงได้เป็น 2 อย่างคือ

1. พยัญชนะโอโฆษะ มีสำเนียงเป็น "ออ" คือพยัญชนะ 2 ตัวแรกของวรรค กะ, จะ, ณะ, ทะ, ปะ และตัว ณ, ต, ท, ฬ, อ มี 15 ตัว
2. พยัญชนะโฆษะ มีสำเนียงเป็น "โอ" หรือพยัญชนะที่เหลือทั้งหมดจากข้อ 1 มี 18 ตัว

การแบ่งพยัญชนะตามการออกเสียงนี้จะไม่เกี่ยวกับเสียงก้องหรือไม่ก้องของพยัญชนะแต่อย่างใด แต่จะมีความสำคัญเมื่อพยัญชนะประสมกับสระ คือพยัญชนะโอโฆษะและพยัญชนะโฆษะเมื่อประสมสระตัวเดียวกันอาจจะออกเสียงแตกต่างกันไป

อักษร เจริญและเชิงแบ่งตามวรรคเทียบอักษรไทยและสำเนียงอ่าน

วรรค กะ	ก	ข	ค	ฅ	ง
เทียบอักษรไทย	กก	ขข	คค	ฅฅ	งง
สำเนียงอ่าน	กอ	คอ	โก	โค	โง
วรรค จะ	จ	ฉ	ช	ฌ	ญ
เทียบอักษรไทย	จจ	ฉฉ	ชช	ฌฌ	ญญ
สำเนียงอ่าน	จอ	จอ	โจ	โร	โญ
วรรค ณะ	ณ	น	ด	ต	ณ
เทียบอักษรไทย	ณณ	นณ	ตต	ทท	ณณ
สำเนียงอ่าน	กอ	ทอ	โก	โท	นอ
วรรค ทะ	ถ	ด	ธ	ฒ	ณ
เทียบอักษรไทย	ถถ	ดด	ทท	ฐฐ	ณณ
สำเนียงอ่าน	กอ	ทอ	โก	โท	โน

<u>วรรณยุกต์</u>	ป	บ	ค	ก	ม
<u>เทียบอักษรไทย</u>	บุบ	บุบ	พุพ	ภุภ	มุม
<u>สำเนียงอ่าน</u>	บอ	พอ	โป	โท	โม

<u>เลขวรรณยุกต์</u>	๕๕	๕๖	๕๗	๕๘	๕๙	๖๐	๖๑
<u>เทียบอักษรไทย</u>	ยุย	รรร	ลล	วว	สส	ทท	ชช
<u>สำเนียงอ่าน</u>	โย	โร	โล	โว	ชอ	ชอ	ชอ

หน่วยเสียงพยัญชนะ

หน่วยเสียงพยัญชนะเซมรมีทั้งหมด 21 หน่วยเสียง สามารถปรากฏเป็น
พยัญชนะต้นเดี่ยว พยัญชนะต้นควบ และพยัญชนะท้าย (ตัวสะกด) ได้ หน่วยเสียง
พยัญชนะเซมรมีที่เกิดและลักษณะของเสียงดังนี้

ตารางอักษรแทนเสียงพยัญชนะต้น

ที่เกิดของเสียง ลักษณะเสียง	ริม ฝีปาก	ริมฝีปาก กับฟัน	ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดาน อ่อน	ช่องระหว่าง เส้นเสียง
ระเบิดไม่ก้อง ไม่มีลม	p		t	c	k	?
มีลม	ph		th	ch	kh	
ก้อง ไม่มีลม	b		d			
นาสิก	m		n	ญ	ง	
ข้างลิ้น			l			
ลิ้นร้น			r			
เสียดแทรก			s			h
กึ่งสระ		v		y		

หน่วยเสียงพยัญชนะเขมรส่วนใหญ่จะใกล้เคียงกับหน่วยเสียงพยัญชนะของไทย แต่มีแตกต่างกันเล็กน้อย คือหน่วยเสียง /t/ และ /ʈ/ หน่วยเสียง /b/ และ /d/ อาจจะมีลักษณะระเบิดเข้า (implosive)¹ หน่วยเสียงพยัญชนะต่าง ๆ ตรงกับตัวอักษรเขมรดังนี้

1	/p/	แทนตัว	ប៊, ត
2	/ph/	"	ផ, ភ
3	/b/	"	ប, ប៊
4	/t/	"	ត, ទ
5	/th/	"	ថ, ធ, ច, ឆ
6	/d/	"	ដ, ឌ
7	/c/	"	ច, ឆ
8	/ch/	"	ច, ឆ
9	/k/	"	ក, គ
10	/kh/	"	ខ, ឃ
11	/ʔ/	"	អ, អ៊
12	/m/	"	ម, ម៊
13	/n/	"	ណ, ន, ន៍
14	/ŋ/	"	ញ, ញ័
15	/ŋ/	"	ង, ង័

¹ ภาณุจนา นาคสกุล อ่านภาษาเขมร หน้า 31

16	/l/	แทนตัว	ล , ลว , ลั
17	/r/	"	ร , รั
18	/s/	"	ส , สั
19	/h/	"	ท , ติ
20	/v/	"	ว , วั
21	/y/	"	ย , ัย

หน่วยเสียงพยัญชนะตัวสะกด หน่วยเสียงพยัญชนะตัวสะกดของเขมรมีทั้งหมด 13 ตัว
มากกว่าของไทย 5 ตัว ดังนี้

	เขมร	ไทย		เขมร	ไทย
1	-p	-p	8	-ŋ	-ŋ
2	-t	-t	9	-v	-w
3	-k	-k	10	-y	-y
4	-c	-	11	-l	-
5	-m	-m	12	-s	-
6	-n	-n	13	-h	-
7	-กั	-	14	-	?

หน่วยเสียงพยัญชนะตัวสะกดตรงกับตัวอักษร เขมรดังนี้

1	/-p/	แทนตัว	ប , ត , ក
2	/-t/	"	ត , ទ , ង , ប , ទ , ឃ , ថ , ធ
3	/-k/	"	ក , ខ , គ , ឃ
4	/-c/	"	ច , ជ
5	/-m/	"	ម , ង
6	/-n/	"	ន , ណ
7	/-ñ/	"	ញ
8	/-ŋ/	"	ង
9	/-v/	"	វ , - - វ
10	/-y/	"	យ , - - , យ
11	/-l/	"	ល
12	/-s/	"	ស
13	/-h/	"	- អ

ตัวสะกดที่แตกต่างจากภาษาไทยคือ /-c/, /-ñ/, /-v/, /-s/, /-l/ และ /-h/

หน่วยเสียงพยัญชนะประสม

ในภาษาเขมรมีพยัญชนะที่สามารถปรากฏร่วมกันเป็นพยัญชนะประสมอยู่ทั้งพยางค์ มีจำนวนมากถึง 109 คู่¹ ในการออกเสียงพยัญชนะประสมนี้บางเสียงจะออกได้พร้อมกัน

¹ ฉ่ำ ทองคำวรรณ หลักภาษาเขมร หน้า 15-20

เหมือนเสียงพยัญชนะควบกล้ำในภาษาไทย บางเสียงจะออกโดยเน้นเสียงพยัญชนะตัวที่ 2 มากกว่าตัวที่ 1 ในการเขียนพยัญชนะประสมนี้จะมีวิธีการเขียน 2 อย่าง¹ คือ

1. ใช้เชิงของพยัญชนะตัวที่ 2 เขียนไว้ใต้พยัญชนะตัวที่ออกเสียงก่อน เช่น "กง" ครั้งที่ 1 เขียน "ก" ครั้งที่ 2 เขียนเชิง "ง" ไว้ใต้ "ก" ดังนี้

กง = กู

ขุน = ฦ

2. ถ้าพยัญชนะตัวที่ 2 เป็นตัว "ร" เวลาเขียนให้เอาเชิงตัว "ร" ไว้ใต้พยัญชนะตัวที่ 1 แล้วทวนเส้นไปข้างหน้าตัวพยัญชนะนั้น แบบนี้เขมรเรียกว่า "กูรวัก" เช่น "กูร" ครั้งที่ 1 จะเขียน "ก" ก่อน ครั้งที่ 2 จึงเขียนเชิง "ร" ลงใต้ตัว "ก" แล้วทวนเส้นไปข้างหน้าตัว "ก" ดังนี้

กูร = ฦ

พูร = ๒

หน่วยเสียงพยัญชนะประสมเขมรจะมีดังนี้

หน่วยเสียงพยัญชนะประสม	ตัวพยัญชนะเขมร	เทียบพยัญชนะไทย
1 /kŋ/	ฦ	กง
2 /kd/	ฦ , ฦ	กณ, กุ
3 /kn/	ฦ , ฦ , ฦ	กณ, กน, กุ
4 /kb/	ฦ	กบ

¹ จำ ทองคำวรรณ หลักภาษาเขมร หน้า 13-14

หน่วยเสียงพยัญชนะประสม	ทวิพยัญชนะเขมร	เทียบพยัญชนะไทย
5 /km/	กฺ , ฏ	กม, คุม
6 /kr/	กร , ฏ	กฺร, คุร
7 /kl/	กฺ	กฺล
8 /kv/	ก	กฺว
9 /ks/	กฺ	กฺส
10 /kʔ/	ก	กฺอ
11 /khe/	ខ	ขุ
12 /khe/	ខ	ขุ
13 /khñ/	ខ , ឃ	ขุญ, ฌุญ
14 /khd/	ខ	ขุ
15 /kht/	ខ	ขุ
16 /khn/	ខ , ឃ	ขุณ, ฌุณ
17 /khp/	ខ	ขุ
18 /khn/	ខ , ឃ	ขุณ, ฌุณ
19 /khy/	ខ	ขุ
20 /khl/	ខ , ឃ	ขุล, ฌุล
21 /khv/	ខ , ឃ	ขุว, ฌุว
22 /khs/	ខ	ขุ
23 /cb/	ប	จ

หน่วยเสียงพยัญชนะประสม		ท้าวพยัญชนะเขมร	เทียบพยัญชนะไทย
24	/cn/	๔๓	จ.น
25	/cr/	๔๔ , ๔๕	จ.ร , จ.ร
26	/cv/	๔๖ , ๔๗	จ.ว , จ.ว
27	/chk/	๔๘ , ๔๙	ฉ.ก , ฉ.ก
28	/chn/	๕๐ , ๕๑	ฉ.ง , ฉ.ง
29	/chd/	๕๒	ฉ.ด
30	/chn/	๕๓ , ๕๔	ฉ.น , ฉ.น
31	/chp/	๕๕	ฉ.พ
32	/chm/	๕๖ , ๕๗	ฉ.ม , ฉ.ม
33	/chl/	๕๘ , ๕๙	ฉ.ล , ฉ.ล
34	/chv/	๖๐ , ๖๑	ฉ.ว , ฉ.ว
35	/chʔ/	๖๒	ฉ.อ
36	/nh/	๖๓	น.ท
37	/tn/	๖๔	ท.ง
38	/tn/	๖๕	ท.น
39	/tb/	๖๖	ท.บ
40	/tm/	๖๗	ท.ม
41	/tr/	๖๘ , ๖๙	ท.ร , ท.ร
42	/tl/	๗๐	ท.ล

หน่วยเสียงพยัญชนะประสม	คำพยัญชนะเขมร	เทียบพยัญชนะไทย
43 /tv/	ត , ទ	ทว, ทู
44 /tʔ/	ត្រ	ทอ
45 /thk/	ក , ក	กุก, กุค
46 /thŋ/	ង , ង	กุง, กุง
47 /thn/	ន , ន	กุน, กุน
48 /thp/	ប	กูป
49 /thm/	ម , ម	กุม, กุม
50 /thl/	ល , ល	กูล, กูล
51 /thv/	វ , វ	กัว, กัว
52 /nr/	រ	นุร
53 /pd/	ប	ปุด
54 /pr/	ប , ប	ปุร, พุร
55 /pl/	ល , ល	ปูล, พูล
56 /pʔ/	ប	ป่อ
57 /pn/	ន	พุน
58 /py/	យ	พุย
59 /phk/	ក , ក	บุก, บุค
60 /phŋ/	ង , ង	บุง, บุง
61 /phc/	ន , ន	บุจ, บุจ

หน่วยเสียงพยัญชนะประสม	ท้าวพยัญชนะเขมร	เทียบพยัญชนะไทย
62 /phk/	๒๕ , ๒๖	บุญ, ภู
63 /phd/	๑๘	บุณ
64 /pht/	๑๘	บุท
65 /phn/	๑๘ , ๒๖	บุณ, ภู
66 /phl/	๑๘ , ๒๖	บุล, ภูล
67 /phs/	๒๖	บุส
68 /phʔ/	๑๘	บุอ
69 /mk/	๑๘	มก
70 /mkh/	๑๘	มข
71 /mŋ/	๑๘	มง
72 /mc/	๑๘ , ๒๖	มจ, มช
73 /mk/	๒๕	มญ
74 /md/	๑๘	มณ
75 /mt/	๑๘	มท
76 /mn/	๑๘	มน
77 /my/	๒๖	มย
78 /mr/	๒๕	มร
79 /ml/	๑๘	มล
80 /ms/	๒๖	มส

หน่วยเสียงพยัญชนะประสม ทัวพยัญชนะเขมร เทียบพยัญชนะไทย

81	/mh/	มฺ	มฺ
82	/mɣ/	มฺ	มฺ
83	/lk/	ลฺ , ล	ลฺก, ลฺค
84	/lkh/	ล	ล
85	/lŋ/	ล	ล
86	/lŋʰ/	ล	ล
87	/lb/	ล	ล
88	/lp/	ล	ล
89	/lm/	ล	ล
90	/ly/	ล	ล
91	/lv/	ล	ล
92	/lh/	ล	ล
93	/lʔ/	ล	ล
94	/sk/	ส , ส	สฺก, สฺค
95	/sŋ/	ส	ส
96	/sŋʰ/	ส	ส
97	/sd/	ส	ส
98	/st/	ส , ส	สฺก, สฺค
99	/sn/	ส	ส

หน่วยเสียงพยัญชนะประสม		ท้าวพยัญชนะเขมร	เทียบพยัญชนะไทย
100	/sb/	สฺย	สฺบ
101	/sp/	สฺพ	สฺพ
102	/sm/	สฺม	สฺม
103	/sy/	สฺย	สฺย
104	/sr/	สฺร	สฺร
105	/sl/	สฺล	สฺล
106	/sv/	สฺว	สฺว
107	/sʔ/	สฺ	สฺ
108	/ʔv/	ว	ว
109	/fr/	ฟฺร	ฟฺร = ฟ

ข. ท้าวสระ ท้าวสระของเขมรมี 2 ชุดด้วยกันคือชุดหนึ่งใช้กับอักษรมูล อีกชุดหนึ่งใช้กับอักษรเขรียง ชุดที่ใช้กับอักษรมูลเป็นท้าวรรจง กลม ชุดที่ใช้กับอักษรเขรียงเป็นท้าวรรคมคา ท้าวสระทั้ง 2 ชุดนี้ยังแบ่งเป็น 2 ชนิดคือ

1. สระลอย

2. สระจม

สระลอยหมายถึง รูปสระที่มีเสียงพยัญชนะประสมอยู่ด้วยใช้ไ้กับการลำพังไม่ต้องไปประสมกับพยัญชนะอื่น ๆ อีก เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าสระเค็มท้าว รูปสระลอยมักจะใช้เขียนคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤตที่ขึ้นต้นด้วยสระ แต่ใช้เขียนคำเขมร

บางคำก็มี¹ สรรดอยในภาษาเขมรมี 18 ตัว² คือ

สรรดอยอักษรมูล	สรรดอยอักษรเขรียง	เทียบอักษรไทย
វ-វ	រ-ร	อ
វ-វ	រ-ร	อา
ក	ក	อิ
ខ្ស	ខ្ស	อี
ឡ	ឡ	อุ
ត	ត	อู
ប	ប	อ
ដ	ដ	จา
ឆ	ឆ	กา
ច	ច	ภา
ឡ	ឡ	เอ
ង	ង	ไอ
ត	ត	โอ (ต้องเขียน จากปากของ คนเขมร)

¹กาญจนา นาคสกุล อ่านภาษาเขมร หน้า 66

²ฉ่ำ ทองคำวรรณ หลักภาษาเขมร หน้า 6

สระลอยอักษรมูล	สระลอยอักษรเขมรียง	เทียบอักษรไทย
๕	๕	เอา
๖	๖	อี
๗	๗	อึ
๘	๘	อ่า
๙	๙	อะ

2. สระจม หมายถึงรูปสระที่ใช้ประสมกับพยัญชนะ ไม่ใช่ตามลำพัง เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าสระนิสสัย สระจมนีทั้งหมด 20 ตัวคือ¹

สระจมอักษรมูล	สระจมอักษรเขมรียง	เทียบอักษรไทย
๑	๑	า
๒	๒	ะ
๓	๓	า
๔	๔	ะ
๕	๕	า
๖	๖	ะ
๗	๗	า
๘	๘	ะ
๙	๙	า
๑๐	๑๐	ะ
๑๑	๑๑	า
๑๒	๑๒	ะ
๑๓	๑๓	า
๑๔	๑๔	ะ
๑๕	๑๕	า
๑๖	๑๖	ะ
๑๗	๑๗	า
๑๘	๑๘	ะ
๑๙	๑๙	า
๒๐	๒๐	ะ

¹กาญจนา นาคสกุล "นิรุกติศาสตร์ เรื่องภาษาเขมร" ในคำบรรยาย
ภาษาไทยชั้นสูง หน้า 708

หน่วยเสียงสระ

หน่วยเสียงสระเขมร แบ่งเป็นสระเดี่ยวเสียงสั้น สระเดี่ยวเสียงยาว
สระประสมเสียงสั้น สระประสมเสียงยาว ดังตารางต่อไปนี้

ตารางหน่วยเสียงสระเดี่ยวเสียงสั้นและยาวของภาษาเขมร¹

สระ	หน้า	กลาง	หลัง
สูง	ิ i: ึ ึ:	ึ ึ: ึ ึ:	ุ ุ: ุ ุ:
กลาง	อ o: ะ e: เอ e: ะ e:	อ o: ะ e: เอ e: ะ e:	อ o: ะ e: เอ e: ะ e:
ต่ำ	ะ e: ะ e:	อ o: ะ e: เอ e: ะ e:	อ o: ะ e: เอ e: ะ e:

เครื่องหมาย " ิ " หมายถึง เครื่องหมายที่กำกับเสียงสระที่มากับพยัญชนะ
โฆณะ²

¹กรรณิการ์ ชินะโชติ การเปรียบเทียบคำซ้ำแบบหนึ่งในภาษาไทยและภาษา
เขมร วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า 23

²กาญจนา นาคสกุล "นิรุกติศาสตร์เรื่องภาษาเขมร" ใน คำบรรยาย
ภาษาไทยชั้นสูง หน้า 710

ตารางหน่วยเสียงสระเดี่ยวสั้นและยาวของภาษาไทย¹

สระ	หน้า	กลาง	หลัง
สูง	i i:	ɯ ɯ:	u u:
กลาง	e e:	ə ə:	o o:
ต่ำ	ɛ ɛ:	ɤ ɤ:	ɔ ɔ:

หน่วยเสียงสระประสมของเขมรคล้ายของไทยคือออกเสียง 2 เสียงเท่า ๆ กัน ก็มีออกเสียงไม่เท่ากันเช่นออกเสียงสระตัวหลังมากกว่าตัวหน้าก็มี ส่วนใหญ่จะเป็นสระประสมเสียงยาว มากกว่าสระประสมเสียงสั้นดังตารางข้างล่างนี้²

ตารางหน่วยเสียงสระประสมภาษาไทยและภาษาเขมร

ไทย	เขมร
ie	ie iə
-	i:ə
-	ao

¹ปรีชา ทิชนพงศ์ ลักษณะภาษาไทย หน้า 39

²กรรณิการ์ ชินะโชติ คำไทยและอิทธิพลบางประการของภาษาไทยในภาษาเขมร
 วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า 16

ไทย	เขมร	
-	ao	
-	ao	
นอ	น: อ	นั: อ
มอ	มอ	ม่อ
-	ะอ	
-	อ่อ	
-	น่อ	

ตัวอย่าง

สระประสมสำเนียงอโหชะ		สระประสมสำเนียงโหชะ			
สระยาว		สระยาว		สระสั้น	
อักษรแทนเสียง	ตัวเขียน	อักษรแทนเสียง	ตัวเขียน	อักษรแทนเสียง	ตัวเขียน
io	เ-ง	io	เ-ง	ะอ กับ ฤ	ะ-ง
ao	เ-า	i: o	-า	ะอ กับ ห	-ะ
ao	เ-			อ่อ	-า
ao	เ-2			อ่อ กับ ฃ	-า
น: อ	เ-	นั: อ	เ-	น่อ	เ-า
มอ	เ-ง	ม่อ	เ-ง		

เสียงวรรณยุกต์ ภาษาเขมรไม่ใช่ภาษาวรรณยุกต์¹ (Tone Language) จึงไม่มีการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำไปตามเสียงวรรณยุกต์ (แต่บางครั้งมีการออกเสียงสูง-ต่ำ ได้ เพื่อแสดงความรู้สึก เช่นขึ้นเสียงสูงในประโยคคำถาม) คำที่ขึ้นต้นด้วยอักษรสูง ก็จะออกเสียงสามัญเช่น แซ ว่าโนเป็น แก

¹กาญจนา นาคสกุล คำสันนิษฐานในภาษาไทยที่มีมูลรากเป็นคำภาษาเขมร
 วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า 8

การประสมอักษร

การประสมอักษร คือ การนำเอาพยัญชนะและสระมาประสมกันเป็นพยางค์และคำ การประสมอักษรของเขมรแตกต่างไปจากของไทยมาก พยางค์หรือคำจะออกเสียงอย่างไร จะต้องดูพยัญชนะที่ควบว่าเป็นพยัญชนะโอโฆะหรือโฆะ เพราะพยัญชนะทั้ง 2 สำเนียงนี้ เมื่อประสมกับสระแล้วจะออกเสียงต่างกัน การนำเอาพยัญชนะและสระมาประสมกันนี้ เขมรเรียกว่า บ៉อมแบก (บัมแบก) ¹

ตัวอย่างการประสมพยัญชนะและสระของอักษรมูล

สระลอย	สระจม	พยัญชนะโอโฆะ	พยัญชนะโฆะ
		กฺ /kə:/ กอ	กฺ /kò:/ โก
ก	ว	กฺว /ka:/ กา	กฺว /kí:/ เกีย
ค	เ	คฺ /ke/ เกะ	คฺ /ki/ กิ
ฌ	เ	คฺ /kəy/ เกีย	คฺ /kí:/ กิ
	เ	คฺ /kə/ เกอะ	คฺ /kí:/ กิ
	เ	คฺ /kə:/ เกอ	คฺ /kí:/ กิ
ค	ว	คฺว /ko/ โกะ	คฺว /kù/ ฤ
ค	ว	คฺว /ko:/ โก	คฺว /kù:/ ฤ
	ว	คฺว /ku:/ กัว	คฺว /kù:/ ฤ
	เ	คฺเ /kae/ เกี, เกอ	คฺเ /kò:/ เกอ
	เ	คฺเ /kue/ เกือ	คฺเ /kù:/ เกือ
	เ	คฺเ /kie/ เกีย	คฺเ /kí:/ เกีย

¹ น้า ทองคำวรรณ หลักภาษาเขมร หน้า 10

สระลอย	สระจม	พยัญชนะเอกโณมะ	พยัญชนะโทมะ
เอ	เ-	เก /kə:/ เก	เก /kè:/ เก
	เ-	เไก /kae/ แก	ไก /kè:/ แก
อ	เ-	เกอ /kay/ โก	กอ /kèy/ เก-ย
อ	เ-ว	เกว /kao/ โก	เกว /kò:/ โก
อ	เ-ว	เกว /kav/ เกว	เกว /kèv/ เกว
อ	เ-	กม /kom/ กม	กม /kum/ กุม
อ	เ-	กม /kom/ ก้อม	กม /kum/ ก้อม
อ	เ-	กม /kam/ ก่า	กม /kèem/ เกี่ยม
อ	เ-	กะ /kah/ กะฮ	กะ /kèeh/ เกียะฮ
อ	เ-ร	กร /rə:/ กร	กร /kè:/ กร
อ	เ-ร	กร /rə:/ กร	กร /kè:/ กร
อ	เ-ล	กล /lə:/ กล	กล /kè:/ กล
อ	เ-ล	กล /lə:/ กล	กล /kè:/ กล

ตัวอย่างการประสมพยัญชนะและสระของอักษรเขเวียง

สระลอย	สระจม	พยัญชนะเอกโณมะ	พยัญชนะโทมะ
		ก /ko:/ กอ	ก /kò:/ โก
ก	เ	กา /ka:/ กา	กา /kè:/ เกีย
ก	เ	เก /ke/ เกะ	เก /kè/ กิ
ก	เ	เกย /kay/ เกีย	เกย /kè:/ กิ
	เ	เกว /kae/ เกอะ	เกว /kè:/ กิ
	เ	เกว /kav/ เกอ	เกว /kè:/ กิ
ก	เ	โก /ko/ โกะ	โก /kò:/ กุ
ก	เ	โก /ko:/ โก	โก /kè:/ กุ

สระลอย	สระจม	พยัญชนะอโฆะ	พยัญชนะโฆะ
	๑	กู /ku:ə/ กัว	กู /kù:ə/ กัว
	๒	เกี /kəə/ เกี, เกอ	เกี /kè:/ เกอ
	๓	เก็ /kəə/ เกื่อ	เก็ /kè:/ เกื่อ
	๔	เกย /kie/ เกีย	เกย /kè:/ เกีย
๕	๖	เก /ke:/ เก	เก /kè:/ เก
	๗	ไก /kae/ แก	ไก /kè:/ แก
๘	๙	ไก /kay/ ไก	ไก /kè:/ เก-ย
๑๐	๑๑	เกา /kao/ โก	เกา /kò:/ โก
๑๒	๑๓	เกอ /kav/ เกา	เกอ /kè:/ เกอว
๑๔	๑๕	กั /kom/ กณ	กั /kum/ กณ
๑๖	๑๗	กั /kom/ กัณ	กั /kum/ กัณ
๑๘	๑๙	ก้า /kom/ ก้า	ก้า /kum/ เกี้ยน
๑๙	๒๐	กะ /kah/ กะธ	กะ /kəəh/ เกียะธ
๒๑	๒๒	ริ /rə:/	ริ /rè:/
๒๓	๒๔	ริ /rə:/	ริ /rè:/
๒๕	๒๖	ลี /lə:/	ลี /lè:/
๒๗	๒๘	ลี /lə:/	ลี /lè:/

ถ้าพยางค์หรือคำของเขมรมียัญชนะต้นเป็นพยัญชนะเคี้ยว เมื่อประสมอักษรจะออก
 ความเป็นพยัญชนะสำเนียงอโฆะ หรือโฆะ ถ้าเป็นสำเนียงอโฆะซึ่งมี 15 ตัว จะออก
 เสียงเหมือน "ก" นมก และถ้าเป็นสำเนียงอโฆะซึ่งมี 18 ตัว จะออกเสียงเหมือน
 "ค" นมก เช่น

พยัญชนะสำเนียงอโหมะ	ฮา (ฮา)	อ่านว่า	/kha:/
	คา (จา)	"	/ca:/
	โก (จู)	"	/co/
	ผุ (บู)	"	/pho:/

พยัญชนะสำเนียงโหมะ	ฟา (งา)	อ่านว่า	/fi:e/
	มา (มา)	"	/mi:e/
	อู (บู)	"	/nu:/
	พิ (กิ)	"	/phi/

การออกเสียงพยัญชนะประสม

ในภาษาเขมรพยัญชนะต้นของพยางค์นอกจากจะเป็นพยัญชนะเดี่ยวแล้วยังเป็นพยัญชนะประสมอีกมากมาย (ทั้งที่กล่าวแล้วในเรื่องพยัญชนะประสม) เมื่อนำไปประสมกับสระจะออกเสียงเป็น 2 อย่าง ดังนี้

1. ก. ถ้าพยัญชนะตัวที่ 1 และตัวที่ 2 เป็นพยัญชนะพวกอโหมะ เมื่อประสมกับสระก็จะออกเสียงเป็นสำเนียงอโหมะ เช่น

ฟุ (นุภา)	อ่านว่า	/phka:/
อู (ขุจี)	"	/kheay/
ผุ (นุส)	"	/phsom/

ข. ถ้าพยัญชนะตัวที่ 1 และตัวที่ 2 เป็นพยัญชนะพวกลโหมะ เมื่อประสมกับสระก็จะออกเสียงเป็นสำเนียงโหมะ เช่น

กั (กุน)	อ่านว่า	/phnum/
เท (เทวี)	"	/thve:/
คั (กุนา)	"	/kni:e/

2. ก. ถ้าพยัญชนะตัวที่ 2 เป็นพยัญชนะนาสิก 4 ตัว คือ ง ญ น ม และเสข
วรรณ 4 ตัว คือ ย ร ล ว เมื่อประสมกับสระ จะออกเสียงตามพยัญชนะตัวที่ 1 เช่น

ง	(งู)	อ่านว่า	/khñom/	พยัญชนะตัวที่ 1 เป็นอโห
ญ	(จู)	"	/troy/	"
น	(นุ)	"	/knoŋ/	"
ม	(มู)	"	/lŋi:ec/	พยัญชนะตัวที่ 1 เป็นโห
ย	(โย)	"	/lmə:s/	"
ร	(รุ)	"	/kri:ə/	"

ข. ถ้าพยัญชนะตัวที่ 2 ไม่ใช่พยัญชนะนาสิก 4 ตัว และเสขวรรณ 4 ตัว
ทั้งข้อ ก. เมื่อประสมกับสระจะออกเสียงตามพยัญชนะตัวที่ 2 (ตัวเชิง) เช่น

ล	(ล)	อ่านว่า	/lhaen/
ว	(ว)	"	/mho:p/
อ	(อ)	"	/lɔ:ə/
ก	(ก)	"	/tɕhi:ən/
ข	(ข)	"	/xɕti:h/
ค	(ค)	"	/stəŋ/

วรรณยุกต์และเครื่องหมายเบ็ดเตล็ด

เสียงสูงต่ำหรือเสียงวรรณยุกต์ในภาษาเขมรไม่มี¹ เพราะภาษาเขมรไม่ใช่ภาษา

¹ บรรจบ พันธุเมธา อิทธิพลของภาษาต่างประเทศในภาษาไทย หน้า 33

วรรณยุกต์ (Tone language)¹ นี้เป็นข้อแตกต่างอย่างหนึ่งของภาษาเขมรกับภาษาไทย เสียงพยัญชนะของเขมรจะเป็นเสียงวรรณยุกต์สามัญหุมก เช่น ก /kə:/, ข /khə:/, ฉ /cho:/ แต่ในภาษาไทยอักษรสูงจะมีทั้งเสียงเป็นเสียงจัตวา เช่น ข /khə:⁵/, ฉ /cho:⁵/ และในภาษาเขมรไม่มีเครื่องหมายวรรณยุกต์เพื่อจะกำหนดความหมายของคำ เหมือนกับภาษาไทย แต่อย่างไรก็ตาม อาจารย์จำ ทองคำวรรณ² ได้กล่าวว่าในอักษรวิจิตร ภาษาเขมรปัจจุบันนิยมใช้ กากบาท เหมือนกัน จะใช้เป็นเครื่องหมายทุกหนังสือ และ เครื่องหมายเสียงจัตวาเพียงไม่กี่คำ เช่น

๕: (จ่าะ) /cah/ } เป็นคำรับสำหรับสตรี ตรงกับ จ่าะ
 ๕: (จ่าะ) /cah/ } ในภาษาไทย

เครื่องหมายเบ้กเหล็ก ในภาษาเขมรมีเครื่องหมายช่วยในการเขียนคำเขมร และ คำที่เข้ามาจากภาษาอื่นเพื่อเปลี่ยนเสียงคำและพยางค์ตามที่ต้องการ เครื่องหมายเบ้กเหล็ก มีหลายเครื่องหมาย ที่สำคัญควรทราบมีดังนี้ คือ

1. เครื่องหมายตรีศัท $\wedge$ และมุสิกหันต์ $_$ เป็นเครื่องหมายที่ใช้เปลี่ยน สำเนียงพยัญชนะจากสำเนียงเกมิให้เป็นตรงกันข้าม ดังนี้

ตรีศัท $\wedge$ ใช้เขียนบนพยัญชนะสำเนียงโฆมะ 3 ตัว คือ ฌ, ฌ, ฌ เป็นสำเนียงโฆมะ เวลาประสมกับสระก็จะต้องออกเสียงเป็น สำเนียงสระโฆมะด้วย เช่น ฌา — /sɿ:a/

มุสิกหันต์ $_$ ใช้เขียนบนพยัญชนะสำเนียงโฆมะ 8 ตัว คือ ฌ, ฌ, ฌ, ฌ, ฌ, ฌ, ฌ, ฌ เป็นสำเนียงโฆมะ เวลาประสม กับสระก็จะต้องออกเสียงเป็นสำเนียงโฆมะด้วย เช่น ฌา — /sɿ:a/

¹ กาญจนา นาคสกุล คำสันนิษฐานในภาษาไทยที่มีมูลรากเป็นคำภาษาเขมร วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า 8

² ฉก ทองคำวรรณ หลักภาษาเขมร หน้า 43

เครื่องหมายตรีศัท ^ และมุสิกัท ^ ยังใช้เขียนไว้บนตัว ข ใ้อีกด้วย

ข (ข) อ่านว่า /bo:/

บ (บ) " /po:/ ตัวนี้เมื่อประสมกับสระจะมีสำเนียง
อโชนะคงเคิม

2. เครื่องหมายเกุ๊บียสโกรม ~ ใช้เขียนไว้ใ้พยัญชนะที่มีเครื่องหมายตรีศัท
และมุสิกัท เมื่อพยัญชนะตัวนั้นมีสระ ^ หรือนิคหิตอยู่ข้างบน และจะกัก
เครื่องหมาย ^ และ ^ ออกเสีย เช่น

ข	→	ข
ค	→	ค
ฅ	→	ฅ

3. เครื่องหมายรัสสัญญา หรือมีอันท็อก ^ และอนุสวาระ ^

รัสสัญญามีรูปเหมือนนารณยุกต์เอกของไทย ใช้สำหรับเปลี่ยนเสียงสระยาว
ของพยัญชนะ คือเสียง ออ หรือโอ และสระ-า เมื่อมีตัวสะกดให้เป็นเสียงสั้น
เครื่องหมายนี้จะวางบนตัวสะกดทั่วไคตัวหนึ่งต่อไปนี้

ค ค ฅ ฅ ฅ ฅ ฅ ฅ ฅ

ถ้าตัวสะกดเป็น ^ จะเปลี่ยนรูปตัวสะกดและเครื่องหมายรัสสัญญาเป็นอนุสวาระ
 ^ หรือนิคหิต และวางไว้บนพยัญชนะนั้น ดังนี้คือ ^ → ^ (^ แทนพยัญชนะ)
 ^ → ^

คำหรือพยางค์ซึ่งเขียนด้วยรูปรัสสัญญา และอนุสวาระมีลักษณะเสียงต่าง ๆ ดังนี้คือ

ก. คำหรือพยางค์ที่ไม่มีสระ-า คือ ^ , ^ → ^

1. ถ้าพยัญชนะนั้นเป็นพยัญชนะสำเนียงอโชนะ เสียงสระจะสั้นเข้า เช่น

คัก (กัก)	/kək/	"ค้นกด"	ऊ (จ)	/com/	"เป็นหมู่รอบ, บุกครอง"
ดะ (ฎบ)	/dop/	"สืบ"	ด (ฎ)	/dom/	"ทอด, ทุ"
ดะ (จง)	/cɔŋ/	"อยาก"	ล (ล)	/som/	"การรวมใจ, รวมองค์"

2. ถ้าพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะสำเนียง โหละ มีทวิสะกดเป็นพยัญชนะวรรค ปะ เสียงสระจะเป็นอุ [-u] เช่น

คูป (คบ)	/kùp/	"กั, ทุบ, คบ"	ค (ค)	/kùm/	"จูบ"
ฌูป (ฌบ)	/chùp/	"หยุด"	จ (ท)	/tùm/	"เกาะ, จับ"

มียกเว้น 1 คำ คือ ฒ (ฐ) /thòm/ "ใหญ่"

3. ถ้าพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะสำเนียง โหละ ทวิสะกดเป็นพยัญชนะวรรคอื่น เสียงสระจะเป็นเสียง อัวะ [uə] มีลักษณะเป็นเสียงสระประสม u กับ ə แต่สั้นกว่าสระ อัวะ ในภาษาไทย เช่น

คั (ค)	/kùək/	"คง, เหลือ"	คัก (ชก)	/cùək/	"จูบ"
ฌัก (ฌ)	/lùək/	"ขาย"	ฌล (ยล)	/vùək/	"เข้าใจ"

ข. คำหรือพยางค์ที่มีสระ -า คือ อาอ , อาม → อา

1. ถ้าพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะสำเนียง โหละ เสียงสระจะสั้นเข้า เช่น

กบ (กบ)	/kəp/	"กัก"	อ (ข)	/kəp/	"กัก"
ฌล (ฌบ)	/chəp/	"ฉันอาหาร"	ด (ฎ)	/dəp/	"บุง, ทุ"

2. ถ้าพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะสำเนียง โหละ ทวิสะกดเป็นพยัญชนะวรรค กะ เสียงสระจะเป็นเสียง เอียะ [ɛə] เช่น

คัก (ชก)	/cɛək/	"กัก, แ"	คัก (นาก)	/nɛək/	"คน"
----------	--------	----------	-----------	--------	------

3. ถ้าพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะสำเนียงโฆมะ ทัวสะกตกเป็นทัวอื่นเสียงสระจะเป็นเสียง อ็อก [əɔ] เช่น

คาก่ (คาก) /kəet/ "ทวน" ค้า (ชา) /cəəm/ "ช้ำ"
 ฉาก่ (ฉาก) /thəet/ "อ้วน" ชาส่ (มาน) /ʔəən/ "โก"
 คาล่ (คาส) /kəəl/ "เผ้า"

อนึ่ง เครื่องหมายรหัสสัญญาที่วางบนทัว ง และมีสระ-า จะเปลี่ยนรูปเป็นอนุสวาระท้าย เช่น

กาลี (กาง) → ก้าง (ก้าง)
 ฑาลี (จาง) → ฑ้าง (จ้าง)
 ศาลี (คาง) → ศ้าง (ค้าง)

4. เครื่องหมายสังโยคสัญญา ๒ เป็นเครื่องหมายที่มักใช้กับคำที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤตและคำเขมรบางคำ จะใส่เครื่องหมาย ๒ บนพยัญชนะต้นและมีสำเนียงท่าง ๆ ดังนี้

ก. ๒ ใช้กับอักษรสำเนียงโฆมะ จะได้เสียงสระ-ะ เช่น [əɔ]

ลัฏ (ลัฏ) /ləɔ/ "ลอบลัฏ" ลัตุ (ลัตุ) /ləɔ/ "ลัฬ"

ข. ๒ ใช้กับอักษรสำเนียงโฆมะ มีทัวสะกตกเป็นพยัญชนะวรรก กะ จะได้เสียงเอียะ [əɔ] เช่น

ยัฏ (ยัฏ) /yɛək/ "ยัณ"

รัฏ (รัฏ) /rɛək-sa:/ "รณ"

ค. ๒ ใช้กับอักษรสำเนียงโฆมะมีทัวสะกตกเป็นพยัญชนะวรรก จะ หรือทัวบางคำ จะได้เสียง เอะ [ə̀] เช่น

ตั๋น (พิจัน) /pəc/ "คำ"

กั๊ย (ภัก) /phè:/ "ภัก"

บางคำจะออกเป็นเสียง อะ^{ta'} เชน

มัจ (มัจจุ) /maoco/ "มัจจุราช"

มัฉา (มัจฉา) /maeche:/ "ปลา"

ง. ในคำอื่น ๆ ๒ จะแทนเสียงสระประสม เ-าะ กับ เ-อะ [əo] เช่น

ตั๋น (พิน) /pòn/ "พิน"

ตั๋น (พัต) /pòet/ "ล้น"

ตั๋น (พัต) /tòep/ "ทั"

จ. ๒ ใ้กับอักษรสำเนียงโฆะและมี ร สะกด จะไ้เสียง เอื่อ [əo]

เช่น

ตั๋น (ชั) /chəo/ "ยาง"

ตั๋น (ญั) /ñəo/ "สั้น, ไหว"

๕. เครื่องหมายยกุลพินทุ : ใช้เขียนเฉพาะคำที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤต เพื่อแสดงว่าคำนั้นให้ออกเสียง อะ คงเดิม เช่น

กาละ (กาละ) /ka:-lə/ "เวลา"

วาระ (วาระ) /vī:e-ra/ "วาระ"

๖. เครื่องหมายรบาท ๒ ทัวรบาทเป็นพยัญชนะที่แปลงมาจาก เร ในคำ สันสกฤต จะเขียนทัวรบาทไว้บนตัวพยัญชนะซึ่งเป็นตัวตามมาแต่เดิมทั้งรบาทและพยัญชนะ ตัวตามนั้นส่วนมากจะไม่ออกเสียง เสียงสระจะเป็นเสียงสั้นของตัวพยัญชนะนั้น ๆ เช่น

ต๋น (ทวน) /pòə/ "สี่"

ต๋ม (รวม) /thòə/ "ธรรม"

7. เครื่องหมายวิสรรชนี - ๐ คือ สระอะนั่นเอง แทนเสียงพยัญชนะ ห ที่เป็นตัวสะกดในภาษาเขมร จะทำให้เสียงสระที่มาข้างหน้าสั้นลง ในคำสันสกฤตที่มี ห อยู่ท้ายศัพท์เขมรจะแปลงเป็น -ะ และไม่ใช่ ห กวัก เช่น

ครี (ครี) /krìə/ "ครุฑ"

เกร (เกร) /krèə/ "เกราะ"

เครื่องหมายวิสรรชนี - ะ นี้ใช้ประสมกับสระอื่นได้ และทำให้เสียงสระเหล่านั้นสั้นลง เช่น

อะ (อะ) /kah/ "งาก, แห้ง"

อู (อู) /coh/ "ลง, ยอม"

เอ (เอ) /ceh/ "รู"

อี (อี) /cìh/ "ชี"

8. เครื่องหมายทัณฑาท - มีปรากฏในคำที่มาจากภาษาอื่น เช่น บาลีสันสกฤต มีวิธีใช้เหมือนในภาษาไทย คือ ไม่ออกเสียงพยัญชนะที่มีเครื่องหมายทัณฑาทอยู่ เช่น

ต๋น (พัน) /pòən/ "พัน"

เตาฬ (เชารณ์) /vò:c/ "โยชน์"

9. เครื่องหมายเลขอันฎา - ใช้เขียนเพียง ๒ คำ คือ ทั และ ฬ ทำให้มีเสียงสั้นลง

10. เครื่องหมายไม้ยมก (เลขโท) ๗ เป็นเครื่องหมายซ้ำสองหน ใช้สำหรับอ่านคำซ้ำคำข้างท้ายสองหน เช่น

ต๋ ๗ (ต๋ ๗) /to:c-to:c/ "เล็ก ๗"

ต๋ ๗ (ต๋ ๗) /thòm-thòm/ "ใหญ่ ๗"

ต๋ ๗ (มุนาก ๗) /mnèək-mnèək/ "คนหนึ่ง ๗"

11. เครื่องหมายจัทวา $\dot{_}$ เขมรเรียกว่า กากบาท ใช้เขียนบนคำอุทานบางคำ
ที่มักจะออกเสียงสูงคล้ายเสียงวรรณยุกต์ตรี หรือเสียงขึ้นคล้ายเสียงวรรณยุกต์จัทวาของไทย
เช่น

๕๖	(จ๊ะ)	/cəh/	"จ๋า, จ๊ะ, กะ"
๕๗	(นะ)	/nah/	"นะ"
๕๘	(หนา)	/nah/	"นะ"

ลักษณะพยางค์และคำในภาษาไทย

พยางค์ หมายถึง จำนวนเสียงที่ดังเด่นซึ่งปรากฏในกลุ่มเสียงที่เรียงกันเป็นคำพูด¹ ถ้อยคำที่ใช้พูดกันนั้น บางทีก็เปล่งเสียงออกครั้งเดียว บางทีก็หลายครั้ง คำพูดคำหนึ่ง ๆ จึงมีพยางค์ต่าง ๆ กัน² คำในภาษาไทยจะมีทั้งคำที่เป็นพยางค์เดียว สองพยางค์ และหลายพยางค์คล้ายภาษาไทย คำหลายพยางค์มักเป็นคำประสมที่เกิดจากคำพยางค์เดียว หรือสองพยางค์ประสมกัน³

ลักษณะพยางค์ในภาษาไทยมี 2 ประเภท คือ⁴

1. พยางค์เต็ม หมายถึง พยางค์ที่สามารถปรากฏอยู่ได้โดยลำพัง พยางค์เต็มประกอบด้วย
 - ก. พยัญชนะต้น อาจจะเป็นพยัญชนะเสียงเดียวหรือพยัญชนะประสมก็ได้
 - ข. สระหนึ่งเสียง จะเป็นสระโหมะหรือโหมะก็ได้
 - ค. ตัวสะกด อาจจะมีหรือไม่มีก็ได้
 - ง. ลักษณะเสียงอโหมะหรือโหมะ
2. พยางค์สั้น หมายถึง พยางค์ที่เกิดตามลำพังไม่ได้จะต้องเกิดเฉพาะมีพยางค์เต็มมาทอดท้าย ส่วนประกอบของพยางค์สั้นจะเหมือนพยางค์เต็มที่มีตัวสะกด ลักษณะสำคัญของพยางค์สั้นก็คือ เสียงพยัญชนะต้น สระ และตัวสะกด หรือสระ และตัวสะกด จะมีจำกัดเฉพาะบางเสียงเท่านั้น

¹ กาญจนานาคสกุล ระบบเสียงภาษาไทย หน้า 104

² พระยาอุปทิศศิลปสาร หลักภาษาไทย หน้า 18

³ กาญจนานาคสกุล "วิชานุกรณศาสตร์เรื่องภาษาไทยในคำบรรยายภาษาไทย" ชั้นสูง หน้า 413

⁴ ก.

ลักษณะคำในภาษาเขมรจะแบ่งตามลักษณะพยางค์ได้เป็น 3 แบบ คือ

1. คำพยางค์เดียว จะมีลักษณะเป็นพยางค์เต็มเป็นคำโดด ๆ ปรากฏอยู่ตามลำพัง และมีความหมายในตัว จะมีแบบต่าง ๆ ดังนี้

ก. พยัญชนะต้นเสียงเดียว, สระเสียงยาวหรือสระประสม, ลักษณะเสียง
อโชนะหรือโชนะ เช่น

ក (ก)	/ ko: /	"คอ"	ลักษณะเสียงอโชนะ
សា (สา)	/ sa: /	"กลับปมา"	" "
ទូ (ทู)	/ tù: /	"ตู"	ลักษณะเสียงโชนะ
ជា (ชา)	/ ci:ə /	"เป็น"	" "

ข. พยัญชนะต้นเสียงเดียว, สระเสียงยาวหรือสระประสมหรือสระเสียงสั้น,
ตัวสะกด, ลักษณะเสียงอโชนะหรือโชนะ เช่น

ចង់ (จง)	/ cəŋ /	"อยาก"	ลักษณะเสียงอโชนะ
ជួយ (มย)	/ phə:ŋ /	"ช่วย"	" "
ទៀត (เทียต)	/ tiət /	"อีก"	ลักษณะเสียงโชนะ
យោង (เยาล)	/ yò:l /	"ไกว"	" "
ឈូក (ฌูก)	/ chù:k /	"บัว"	" "

ค. พยัญชนะประสม, สระเสียงยาวหรือสระประสม, ลักษณะเสียงอโชนะ
หรือโชนะ เช่น

ក្ដី (ลู่อ)	/ lɔ: /	"ก็มา"	ลักษณะเสียงอโชนะ
ផ្កា (บุกา)	/ phka: /	"ดอกไม้"	" "
ខ្សែ (แฆสร)	/ khsae /	"เชือก"	" "
ធ្វើ (เหวี่)	/ thvè: /	"ทำ"	ลักษณะเสียงโชนะ
គ្រឿង (คุรา)	/ kri:ə /	"ครึ่ง"	" "

ง. พยัญชนะประสม, สระเสียงยาวหรือสระประสมหรือสระเสียงสั้น, ทวิสะกด, ลักษณะเสียงอโฆมะหรือโฆมะ เช่น

ฎาย (จูงาย)	/ chɯa:y /	"ไกล"	ลักษณะเสียงอโฆมะ
บูน (บูน)	/ pʋo:n /	"นอง"	" "
ปอก (บราบ)	/ prap /	"บอก"	" "
ตัญ (เดมาล)	/ chmò:l /	"ตัว"	ลักษณะเสียงโฆมะ
ตัญ (ตุคาม)	/ thki:em /	"กราม"	" "

2. คำสองพยางค์มีแบบต่าง ๆ ดังนี้

ก. ประกอบด้วยคำพยางค์เดียว 2 คำ (พยางค์เดียวกับพยางค์เต็ม) อาจมีความหมายทั้งสองพยางค์หรือไม่ก็ได้ เช่น

หลั (หลาข)	/ khla:-thòm /	"เสื้อโครง"
ถล (นายถล)	/ nì:ə-tlok /	"ตัวถล"
คย (จำเม็ด)	/ cam-mael /	"คอยค"
ตัก (เขวีกา)	/ thvè:-ka: /	"ทำงาน"
กฐ (กฐารจนวน)	/ kda:-chnu:ən /	"กระดานชนวน"
ตัก (พิการ)	/ pì-ka: /	"พิการ"
ตัก (พีเราะ)	/ pì:-rùeh /	"ไพเราะ"
ภา (ภาสา)	/ phì:ə-sa: /	"ภาษา"

ข. ประกอบด้วยพยางค์ 2 พยางค์ พยางค์แรกประกอบด้วยพยัญชนะต้นเสียงเดียว หรือพยัญชนะประสม ซึ่งพยัญชนะตัวที่สองจะเป็น [r] และสระเสียงสั้น 1 เสียง ไม่มีทวิสะกด สระเสียงสั้นนั้นจะเป็นสระที่เหมือนกันทั้งอโฆมะและโฆมะ [ə] และยังสามารถหายไปเมื่อทุกเร็ว ๆ ทั่ว¹ ส่วนพยางค์หลังมีลักษณะเหมือนคำพยางค์เดียว

¹ กาญจนา นาคสกุล "วิชานุกรณศาสตร์ เรื่องภาษาเขมร" ใน คำบรรยายภาษาไทยชั้นสูง หน้า 714

แบบใดแบบหนึ่งก็ได้ คำสองพยางค์แบบนี้จะเหมือนกับคำสองพยางค์แท้ในภาษาไทย¹

(คำสองพยางค์แท้เป็นคำสองพยางค์ที่มีส่วนประกอบของพยางค์ทั้งสองไม่เท่ากัน พยางค์แรกของคำสองพยางค์แท้จะประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะต้น ซึ่งอาจจะเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยว หรือหน่วยเสียงพยัญชนะควบก็ได้ ถ้าเป็นเสียงควบ พยัญชนะในตำแหน่งที่สองก็จะเป็นเสียงพยัญชนะรัวเท่านั้น สระของพยางค์นี้จะสั้น ไม่ลงน้ำหนัก ส่วนพยางค์ที่สองจะมีลักษณะเช่นเดียวกับคำพยางค์เดี่ยวแบบใดแบบหนึ่ง) เช่น

สวัสดี (ฏฺฏาด) / də-daəl / "เช่นนั้น อย่างนั้น"

กักข (กกาย) / kə-ka:y / "เกา"

วระ (รทะ) / rə-təh / "เกวียน"

บบัก (บบก) / bə-bək / "โบก พัด"

มกร (มกร) / mə-ko: / "มังกร"

สรวุฑ (สุรหาว) / sre-lañ / "รัก"

ตุลึง (ตุรเชือก) / tre-ciək / "หู"

ปรุท (ปรุฎา) / pre-ñap / "รีบ, ควน"

ทูลาส (ทูลาส) / kre-da:s / "กระตาส"

ตุลิม (ตุลิม) / prè-ləm / "รุ่งอรุณ เช้าตรู่"

ค. ประกอบด้วยพยางค์ 2 พยางค์ พยางค์แรกจะเป็นพยางค์นิสย พยางค์หลังจะเป็นพยางค์เต็มแบบใดแบบหนึ่ง พยางค์แรกจะมีเสียงสระที่จำกัดเพียง 3 ตัว คือ [-ə] , [-u] , [-ue] ดังตัวอย่างข้างล่างนี้

กัณเฑ (กัณเฑ) / kəm-naet / "การเกิด"

คัณ (คัณ) / kùm-nù: / "รูปภาพ"

สมร (สมร) / səm-rok / "บุกเข้าไป"

¹ กาญจนา นาคสกุล ระบบเสียงภาษาไทย หน้า 113-114

ต๋อญ (พญล)	/ pùen-yùel /	"ทำให้เข้าใจ"
บ่ต๋อญ (บ่พญล)	/ bon-to:c /	"ทำให้เล็ก"
จ๋อญ (จ๋พญล)	/ tùm-ni:ep /	"ที่ลุ่ม"
จ๋อญ (พญล)	/ tùen-lòep /	"ประเพณี"

3. คำหลายพยางค์ประกอบด้วยคำพยางค์เดียว 3 คำขึ้นไป หรือคำพยางค์เดียว กับคำ 2 พยางค์แบบใดแบบหนึ่ง เช่น

ต๋อญ+จ๋อญ (ต๋อญจ๋อญ) / chò:-pèek-ʔa:v / "ไม้แขวนเสื้อ" ประกอบด้วย คำพยางค์เดียว 3 คำ คือ ต๋อญ+จ๋อญ+จ๋อญ

ต๋อญ+ดัก+ลุ่ม (ต๋อญดักลุ่ม) / thon-dak-lum / "กระเป๋าสตางค์" ประกอบด้วยคำพยางค์เดียว 3 คำ คือ ต๋อญ+ดัก+ลุ่ม

ต๋อญ+ดัก+ลุ่ม (ต๋อญดักลุ่ม) / hak-daoc-ci:ə / "ราวกับว่า, เหมือนกับ" ประกอบด้วยคำพยางค์เดียว 3 คำ คือ ต๋อญ+ดัก+ลุ่ม

ต๋อญ+ดัก+ลุ่ม (ต๋อญดักลุ่ม) / sbaek-cò:ŋ-phtòet / "รองเท้านตะ" ประกอบด้วยคำพยางค์เดียว 3 คำ คือ ต๋อญ+ดัก+ลุ่ม

ต๋อญ+ดัก+ลุ่ม (ต๋อญดักลุ่ม) / mɛ-nus-ceh-dəŋ / "ผู้มีความรู้" ประกอบด้วย คำ 2 พยางค์ 1 คำ, คำพยางค์เดียว 2 คำ คือ ต๋อญ+ดัก+ลุ่ม

ต๋อญ+ดัก+ลุ่ม (ต๋อญดักลุ่ม) / nɛk-dom-nae / "คนเกินทาง" ประกอบด้วย คำ 2 พยางค์ 1 คำ, คำพยางค์เดียว 1 คำ คือ ต๋อญ+ดัก+ลุ่ม

การออกเสียงพยัญชนะในคำสองพยางค์และหลายพยางค์

ในคำ 2 พยางค์ พยางค์หลังจะออกเสียงสระตามพยัญชนะต้นของพยางค์แรกในกรณี ที่พยัญชนะต้นของพยางค์หลัง เป็น ฬ ฎ ฐ ฌ ฎ ฎ ฎ ฎ และ ฑ รวม 9 ตัว ในคำหลายพยางค์ (บางคำ) พยางค์หลัง ๆ ก็จะออกเสียงสระเหมือนกับคำสองพยางค์¹ ด้วย

¹ กาญจนา นาคสกุล อ่านภาษาเขมร หน้า 164

แซน	สาละ (สาละ) / sa:-la: /	ไม้ไซ / sa:-li:e /	"สาละ"
	สาละเวงสาละเรียน) / sa:-la:-rien /		"โรงเรียน"
	ทาทร (ทาทร) / ti:e-hi:en /		"ทหาร"
	คำเม็ล (จำเม็ล) / cam-mael /		"คอยดู"
	จาร์ (บาร์) / ba:-rey /		"บุหรื"
	เขาก (เขาก) / hao-ra: /		"โหน"
	กุมาร (กุมาร) / ko-ma:-rey /		"กุมาร"
	อิริยา (อิริยา) / ?e-re-ya: /		"อิริยาบท"

ถ้าหากพยัญชนะต้นของพยางค์ที่ 2 ไม่ใช่พยัญชนะ 9 ตัวดังกล่าว เสียงสระของพยางค์ที่ 2 ก็จะคงเดิม เช่น

กระดาส (กระดาส)	/ kre-da:s /	"กระดาส"
สรแลน (สรแลน)	/ sre-lan /	"รัก"
ทรเคะ (ทรเคะ)	/ tre-kueh /	"พยายามคาย"
สงคราม (สงคราม)	/ song-kri:em /	"สงคราม"
สบาย (สบาย)	/ sap-ba:y /	"สบาย"
เสี้ยวเกา (เสี้ยวเกา)	/ siev-phèv /	"หนังสือ"
ราตรี (ราตรี)	/ ri:e-trey /	"ราตรี"
เรียนเหว (เรียนเหว)	/ rien-thvè: /	"เรียนท่า"
ดูล่า (ดูล่า)	/ douc-ci:e /	"เป็นต้นว่า"
แดกโคล (แดกโคล)	/ daek-ko:l /	"กะป"

หน่วยคำในภาษาเขมร

ภาษาเขมรในปัจจุบันนี้ไม่นิยมการเปลี่ยนแปลงรูปคำ (การเติมอุปสรรคและอาคม) อีกแล้ว คำใดเคยปรากฏในภาษาว่าได้เพิ่มอะไรมาแล้ว แค่นั้น ก็ยังใช้อยู่แค่นั้น คำที่ปรากฏอยู่ในภาษาก็ยังมีหน้าที่และความหมายเช่นเดียวกับคำในภาษาตระกูลภาษาคำโดด

อื่น ๆ¹ หมวดคำที่สำคัญของเขมรมีคล้ายในคำรากภาษาไทย² คือ

1. หมวดคำนาม มักมีคำว่า โง (แอ) / ʔae / "ส่วน", ร (อา) / ʔa: / , การ (การ) / ka: / "การ" และ เสดกึ (เสจกึ) / sec-kdey / "ความ" นำหน้า และมีคำว่า เนะ (เนะ) / nih / "นี้" และ เนาะ (เนาะ) / nuh / "นั่น" ตามหลัง³ หรืออยู่ในตำแหน่งประธานหรือกรรมของประโยค เช่น

บอนตูปนิหตุล (บอนตูปนิหตุล) / bon-tup-nih-tu:-li:ə / "ห้องนี้กว้าง"

โงสัฟักตณาส (แอสัฟักตณาส) / ʔae-som-vi:ə-to:ə-nas / "ส่วนสมเขา
ยังเล็กนัก"

สฺระเนะตฺเล็ท (บุทะเนาะจฺเอียก) / phtəh-nuh-con-ʔiet / "บ้านนั้นแคบ"

มาเขยตฺมตฺกตณาส (อาเมเรียนมุนทิมกณาส) / ʔa:-mè:-rien-mun-pi-ba:k-nas /
"บทเรียนก่อนยากมาก"

การเพ็ร (การเพ็ร) / ka:-daə / "การเดิน"

การเลง (การเลง) / ka:-le:ŋ / "การเล่น"

เสดกึคิต (เสจกึคิต) / sec-kdey-kit / "ความคิด"

ตาคิลา (ตาคิลา) / ta:-cih-la:n / "ทาสีรถ"

2. หมวดคำกริยา มักตามหลังคำว่า มิ (มิน) / mɨn / "ไม่" , วิ (นิง) / vi / "จะ" หรือนำหน้าคำว่า นาก (นาก) / nas / "มาก" หรืออยู่ในตำแหน่งตั้งจากบุกระทำ เช่น

ขุมนเทยสาเร (ขุมนเทยสาเร) / khnom-mən-təv-pha:-tə:/ "ฉันไม่ไป
ตลาดหรอก"

¹ กาญจนา นาคสกุล "วิชานุกรณศาสตร์ เรื่องภาษาเขมร" ในคำบรรยายภาษาไทยชั้นสูง หน้า 717

² กัญญ์ หุ้ณ ภาษาเขมรในภาษาไทย หน้า 26

³ ก.

ฆุกฉิฬริฏฐิ (อุณกนิงทญุทริ) / nɛ̀ək-nəŋ-tiŋ-tɔ̀y / "คุณจะซื้อปลา"
 ฆุบฏุทริตท (มฺหุบฏุทฎาเพก) / mho:p-kdav-pɛ̀:k / "อาหารรอนมาก"
 ฆุณฐุณณณ (มฺหุณฐุณณณ) / pɔ̀:n-to:c-nas / "น้องเล็กมาก"

3. หมวดคำจำนวนนับ ไค่แก่ ตัวเลขทั้งหลายในภาษาเขมร จะมีเพียงเลข
 1-5 เท่านั้น เมื่อถึงเลข 6 จะนับเป็น 5 กับ 1 ดังนี้

1	=	មួយ (มว)	/ m̀u:əy /
2	=	ពីរ (พีร)	/ pi: /
3	=	បី (บี)	/ bəy /
4	=	បួន (บวน)	/ bu:ən /
5	=	ប្រាំ (บุร่า)	/ pram /
6	=	ប្រាំមួយ (บุร่ามว)	/ pram-m̀u:əy /
7	=	ប្រាំពីរ (บุร่าพีร)	/ pram-pi: /
8	=	ប្រាំបី (บุร่าบี)	/ pram-bəy /
9	=	ប្រាំបួន (บุร่าบวน)	/ pram-bu:ən /
10	=	ដប់ (ดอป)	/ dɔp /
20	=	ម្ភៃ (มฺเพ)	/ mphěy /

4. หมวดคำลักษณนาม เป็นคำที่มาตามหลังตัวเลขในภาษาเขมรมีหลายคำที่เกี่ยวข้อง
 และบางคำอาจจะตรงกับภาษาไทยก็มี ตัวอย่างเช่น

ព្រះអង្គ (พระองค์)	/ prɛ̀əh-ʔɔ̀:ŋ /	"พระองค์"
រូប (รูป)	/ ru:p /	"รูป"
ភាគ (นาถ)	/ nɛ̀ək /	"คน"
ក្នុង (กฺง)	/ dom /	"กอน, กอง"
ជុំ (จฺ)	/ c̀um /	"รอบ"
ត្រកប់ (ตุรก)	/ trɛ̀-kɔ̀:ŋ /	"หอบ เช่น พื้น 1 หอบ"

ผล (ผล)	/ phol /	"ผล"
ทกต(เกฺรย)	/ kraoy /	"หล้ง (บ้าน)"
ทอ (บจ)	/ bac /	"มค, พวง"

5. หมวดคำสรรพนาม เป็นคำที่เ้าแทนคำนามต่าง ๆ เช่น

อู่ (อู่)	/ khñom /	"ฉัน, ข้าพเจ้า"
คท (คท)	/ kòet /	"ท่าน, เขา (บุรุษที่ 3)"
ท (ว)	/ vi:ə /	"เขา"
ค (เค)	/ ke: /	"เขาทั้งหลาย"
เยี (เยี)	/ yə:ŋ /	"เรา"
อ (แอง)	/ ʔaen /	"เอง, เจ้า, เธอ"
น (นาง)	/ ni:əŋ /	"เธอ, หนู"

6. หมวดคำวิเศษณ์ เป็นคำที่ประกอบคำอื่นให้มีเนื้อความแปลกออกไป มักจะประกอบคำนาม คำสรรพนาม คำกริยา และคำวิเศษณ์ด้วยกัน เช่น

อ (จ)	/ com /	"ถูกต้อง, ตรงแฉง"
นทอ (นทอ)	/ nas /	"นัก, ยิ่งนัก"
น (แน)	/ naen /	"แน"
เที (เที)	/ tɔə /	"เทีย"
เทย (เทีย)	/ piəc /	"บุบ, บุบ"
ค (ค)	/ pè:k /	"มาก"
อ (อ)	/ phlɔ: /	"สว่าง"
อ (อ)	/ yɔ:t /	"ธา, สาย"

7. หมวดคำบุพบท เป็นคำที่นำหน้าคำนาม คำสรรพนาม หรือคำกริยาบางพวก เช่น

อ (อ)	/ pi: /	"จาก"
อ (อ)	/ trəŋ /	"ตรง"

รบล๋ (รบล)	/ rə-bos /	"ของ"
รป๊ (อ๊พี)	/ ʔom-piː /	"เกี่ยวกับ"
ครากษ (เกรวาม)	/ kraom /	"ข้างไท้, ไต้"
ครากษ (เกรวาย)	/ kraoy /	"ข้างหลัง, หลัง"
กนง (กนง)	/ knoŋ /	"ใน"

8. หมวดคำสันธาน ในภาษาเขมรก็มีเช่นเดียวกับภาษาไทย ใ้เชื่อมด้อยคำให้
ติดต่อกันเป็นเรื่องเดียวกัน เช่น

เด็ญ (เด็ญบี่)	/ daəm-bey /	"เพื่อว่า"
ดบ๊ (ดบ๊)	/ dbet /	"เพราะ, เพราะเหตุว่า"
เต (เต)	/ tae /	"ถ้าเช่นนั้นก็"
เจบ (เจบ)	/ tɛːp /	"แล้วก็"
กัลเบ (กาลเบ)	/ kaːl-bae /	"เมื่อ"
ธา (ธา)	/ thaː /	"ว่า"
บ๊เต (บ๊นเต)	/ pon-tae /	"แต่"
เบ (เบ)	/ bae /	"ถ้า"

9. หมวดคำอุทาน เป็นคำที่ผู้พูดเปล่งออกมาเพื่อบอกอาการหรือความรู้สึก เช่น

เมี (เมี)	/ mae /	"แหม !"
เมี (เมี)	/ cəː /	"เอ !"
เมี เมี (เมี เมี)	/ cəː-cəː /	"เอะ ! เอะ !"

10. หมวดคำลงท้าย คือคำที่ปรากฏในตำแหน่งท้ายสุดของประโยค¹ ในภาษาไทย
เช่น คำว่า กะ, กะ, จะ, จะ, เหวอ, นะ, นา ในภาษาเขมร เช่น

¹ วิจิตร ภาณุพงศ์ โครงสร้างภาษาไทย : ระเบียบไวยากรณ์ หน้า 36

ចុះ (ຈະ)	/ coh /	"ลง, เอะ, ชี"
សិន (สิน)	/ sen /	"เอะ, กอนเอะ, ละ"
ឡើយ (เพีย)	/ laey /	"เลย"
ទៀត (เทียก)	/ tiet /	"อีก"
ហោង (หาง)	/ haong /	"เพอญ"
ចោះ (จ่าะ)	/ cah /	"จะ, กะ"

ภาษาเขมรเป็นภาษาที่มีรูปลักษณะภาษาคำติดต่อกันในตระกูลภาษามอญ-เขมร ลักษณะเด่นของภาษาคำติดต่อกันที่คำและการสร้างคำ ส่วนประโยคและการเรียงลำดับคำนั้น มีลักษณะใกล้เคียงกับภาษาคำโดดซึ่งเป็นลักษณะที่คล้ายคลึงกับภาษาไทยอย่างยิ่ง บางครั้งภาษาเขมรจึงจัดอยู่ในตระกูลภาษาคำโดดเหมือนภาษาไทย อาจารย์บรรจบ พันธุเมธา¹ กล่าวว่า "ลักษณะของคำกับลักษณะของประโยคต่างกันจนไม่น่าจะเป็นภาษาที่มีรูปลักษณะอย่างเดียวกัน" คือ หมายความว่าคำและการสร้างคำมีลักษณะภาษาคำติดต่อกัน แต่ประโยคมีลักษณะภาษาคำโดด

การสร้างคำของเขมรมีวิธีการสร้างต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. การแผลงคำ
2. การซ้ำคำ
3. การซ้อนคำ
4. การประสมคำ

1. การแผลงคำ การแผลงคำทำให้คำเขมรมีมากพียงขึ้น เขมรมีการแผลงคำ 2 วิธีคือ

1.1 การเติมหน้า (อุปสรรค) prefix

1.2 การเติมกลาง (อาคม) infix

1.1 การเติมอุปสรรคข้างหน้าคำ แบ่งเป็น 2 อย่างคือ

1.1.1 อุปสรรคนาสิก

1.1.2 อุปสรรคกรรมคา

¹ บรรจบ พันธุเมธา อิทธิพลของภาษาต่างประเทศในภาษาไทย หน้า 15

1.1.1 อุปสรรคนาสิก ไก่แก๋ บ่ (บ๋) , ท่ (ก๋) , ล่ (ล๋) นิกทิก ()
จะเปลี่ยนเป็นพยัญชนะพยางค์ ซึ่งแล้วแต่พยัญชนะต้นของคำที่ลงอุปสรรคนั้น ๆ อุปสรรค
นาสิกเหล่านี้จะใส่เพิ่หน้าคำกริยา หรือวิเศษณ์ ทำให้เป็นกริยา กริยา ปรกติ แปลว่า ทำให้

อุปสรรค บ่ (บ๋)

บ่ (บ๋) เติมหน้าคำที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะวรรค กะ หรือพยัญชนะเพฆวรรค
นิกทิกจะเปลี่ยนเป็น ล่ (ล๋) เช่น

<u>คำเดิม</u>	<u>คำเติมอุปสรรค</u>
เกิด (เก็ด) /kaet/ "เกิด"	บ่เกิด (บงุเกิด) /bon-kaet/ "ทำให้เกิด"
ทราบ (ทราบ) /kra:p/ "ทราบ"	บ่ทราบ (บงุทราบ) /bon-kra:p/ "ทำให้ทราบ"
เรียน (เรียน) /rien/ "เรียน"	บ่เรียน (บงุเรียน) /bon-rien/ "ทำให้เรียน"
	-สอน
อุส (อุส) /khos/ "นิก"	บ่อุส (บงุอุส) /bon-khos/ "ทำให้นิก"
เว้ง (เว้ง) /vɛ:ŋ/ "ยาว"	บ่เว้ง (บงุเว้ง) /bon-vaen/ "ทำให้ยาว"
คาบ่ (คาบ่) /kəp/ "ถูกต้อง, พอใจ"	บ่คาบ่ (บงุคาบ่) /bon-kəp/ "ให้กระทำให้ ถูกต้องพอใจ"

ไร้ ตล่ (ทง) แทน บล่ (บง) เมื่อนำหน้า ร (ร) เช่น

ร (รา) /ri:ɔ/ "ถอยหลัง, ขยาค"	ตล่ (ทงรา) /pən-ri:ɔ/ "ทำให้ถอยหลัง ทำให้ขยาค"
ทราบ (ทราบ) /ri:ɔp/ "ทราบ"	ตล่ (ทงทราบ) /pən-ri:ɔp/ "ทำให้ทราบ"

บ่ (บ๋) เติมหน้าคำที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะวรรค จะ นิกทิกจะเปลี่ยนเป็น บอญ (บญ)
เช่น

บุส (บุส) /co:l/ "เข้า"	บอญ (บญบุส) /boñ-co:l/ "ทำให้เข้า"
เบร (เบร) /ceh/ "รู้"	บอญ (บญเบร) /boñ-ceh/ "ทำให้รู้, ทำให้ เข้าใจ"

เฉาต (เฉาต) /chaot/ "โง่"

บเฉาต (บุญเฉาต) /boh-chaot/ "ทำให้โง่"

แซก (แซก) /cèek/ "แน่น, ชัด"

บแซก (บุญแซก) /boh-cèek/ "ทำให้แน่น, ชัด"

ซุก (จุก) /cok/ "เป็น"

บซุก (บุญจุก) /boh-cok/ "ทำให้เป็น"

บ๋ (บ๋) เติมหน้าคำที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะวรรค ฎะ นิคทิกจะเปลี่ยนเป็น บณ (บุญ)
เช่น

ดู่ (ฎะ) /doh/ "งอก"

บดู่ (บุญฎะ) /bon-doh/ "ทำให้งอกคือ
เพาะหรือปลูก"

ดอน (ฎน) /don/ "อ่อนกำลัง,
เสื่อมลง"

บดอน (บุญฎน) /bon-don/ "ทำให้อ่อนกำลัง,
ทำให้เสื่อมลง"

บ๋ (บ๋) เติมหน้าคำที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะวรรคทะ และพยัญชนะเสนาวรรค นิคทิกจะเปลี่ยน
เป็น บล (บุญ) เช่น

จัม (ทั) /tùm/ "จับ, เกาะอย่างหนัก บลัม (บุญทั) /bon-tùm/ "ทำให้จับ, เกาะ"

ตู่ (ทจ) /to:c/ "เล็ก" บลู่ (บุญทจ) /bon-to:c/ "ทำให้เล็ก"

ตุ้ม (ทุ) /tùm/ "สูง เช่น ผลไม้สุก" บลุ่ม (บุญทุ) /bon-tùm/ "ทำให้สูง = บม"

ท้ม (ธ) /thòm/ "ใหญ่" บลุ่ม (บุญธ) /bon-thòm/ "ทำให้ใหญ่"

สาบ (สาบ) /sa:p/ "จืด" บลสาบ (บุญสาบ) /bon-sa:p/ "ทำให้จืด"

ถ้าต้องการให้เป็นเสียงโฆษะ บล (บุญ) จะเปลี่ยนเป็น ตล (พญ) แทน เช่น

ยล (ยล) /yùel/ "เข้าใจ"

ตลยล (พญยล) /pùen-yùel/ "ทำให้เข้าใจ"

ยืต (ยืต) /yù:t/ "ยืต, ขำ"

ตลยืต (พญยืต) /pùen-yù:t/ "ทำให้ยืต,
ทำให้ขำ"

บ๋ (บ๋) เติมหน้าคำที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะวรรคปะ จะไม่เปลี่ยนรูปนิคทิก เช่น

บาก (บาก) /bak/ "หัก"

บ๋บาก (บ๋บาก) /bom-bak/ "ทำให้หัก"

บาท (บาท) /bat/ "หาย"

บุส (บาส) /bu:os/ "บาส"

เบก (แบก) /baek/ "แตก"

ฝอย (ฝอย) /phoy/ "เปื่อย"

บ่บาท (บ่บาท) /bom-bat/ "ทำให้หาย"

บ่บุส (บ่บาส) /bom-bu:os/ "ทำให้บาส"

บ่เบก (บ่แบก) /bom-baek/ "ทำให้แตก"

บ่ฝอย (บ่ฝอย) /bom-phoy/ "ทำให้เปื่อย"

อุปสรรค ก (กั)

อุปสรรค ก (กั) เป็นอุปสรรคนาสิกอีกตัวหนึ่ง มักใช้เติมหน้าคำนาม กริยา และวิเศษณ์ ให้เป็นวิเศษณ์ แปลว่า ที่ ซึ่ง หรือให้เป็นคำนามแปลว่า สิ่ง ที่ ผู้ที่ และมีวิธีใช้ ดังนี้

กั (กั) เติมหน้าคำที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะ วรรณยุกต์ จะ นิคทิกจะเปลี่ยนเป็น หญ (ญ) เช่น

คำเดิม

กั (กั) /kas/ "แก, เกา"

เกา (เกา) /chaot/ "ใจ"

จัว (จัว) /cù:ə/ "จัว, ไม่มีสัมมาการะวะ"

คำเติมอุปสรรค

กั (กั) (กญจาส) /kōñ-kas/ "ซึ่งแก, ซึ่งเกา"

กั (กั) (กญจาส) /kōñ-chaot/ "ซึ่งใจ"

กั (กั) (กญจาส) /kōñ-cù:ə/ "ซึ่งจัว, ซึ่งไม่มีสัมมาการะวะ"

กั (กั) เติมหน้าคำที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะ วรรณยุกต์ จะ นิคทิกจะเปลี่ยนเป็น กณ (ณ) เช่น

กั (กั) (กญจาส) /kon-dac/ "ซึ่งจาก (เป็นรูปละ)"

(เป็นรูปละ)"

กั (กั) (กญจาส) /kon-dac/ "ซึ่งจาก (ออกจากกัน)"

(ออกจากกัน)"

กั (กั) เติมหน้าคำที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะ วรรณยุกต์ จะ นิคทิกจะเปลี่ยนเป็น กณ (ณ) เช่น

กั (กั) /thòet/ "อ้วน"

กั (กั) (กญจาส) /kon-thòet/ "ซึ่งอ้วน"

เรื้อ (เหวี่ยง) /trè:ŋ/ "รื้อ, ค้างปลูก
ต้นไม้"

หญฺเื้อ (หญฺเหวี่ยง) /kən-trè:ŋ/ "ที่เป็น
กระเชงเหมือนรื้อ, หรือค้าง"

กั (กั) เติมหน้าคำที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะ วรรณ ปะ และพยัญชนะเพฆวรรณ จะไม่
เปลี่ยนรูปนิคหิต เช่น

ดำง (บัง) /baŋ/ "บัง"

กัดำง (กับัง) /kəm-baŋ/ "ซึ่งบัง, กับัง"

ดาก (มาก) /bak/ "หัก"

กัดาก (กัมาก) /kəm-bak/ "ซึ่งหัก, สิ่งหัก"

ไบก (แบก) /baek/ "แตก"

กัไบก (กัแบก) /kəm-baek/ "ซึ่งแตก"

ตุก (ทุก) /pùk/ "ยุ"

กัตุก (กัทุก) /kəm-pùk/ "ซึ่งยุ"

จาบ (บาป) /ba:p/ "ลามก, ความลามก"

กัจาบ (กับาป) /kəm-ba:p/ "ซึ่งประพฤติก
แต่ความลามก ยุที่ประพฤติกความลามก"

อุปสรรค ส (สั)

ส (สั) เป็นอุปสรรคนาสิกอีกตัวหนึ่ง เติมไว้ข้างหน้าคำที่ขึ้นต้นเมืองใหม่มีความหมาย
ต่าง ๆ กัน นิคหิตจะเปลี่ยนเป็นพยัญชนะท้ายวรรณ คือ (ง) (ญ) (ม) (น)
ส (น) ม (ม) สุกแล้วแต่พยัญชนะต้นของคำที่อุปสรรค ส (สั) จะไม่เติม เหมือนกับ
อุปสรรค บ (บั) และ กั (กั) ที่กล่าวมาแล้ว คำที่เติมอุปสรรค ส (สั) แล้วจะมี
ความหมายแตกต่างกัน ดังนี้

1. มีความหมายว่า ทำให้ เช่น

คำเดิม

ร้ง (รัง) /rì:ŋ/ "แห้ง"

คำเติมอุปสรรค

ส้ง หรือ สร้ง (ส้ง หรือ สรง)

/səŋ-rè:ŋ/ /səŋ-re:ŋ/ "ทำให้แห้ง"

รวม (รวม) /rù:əm/ "รวม"

สรวม (สรวม) /səm-ru:əm/ "ทำให้รวม"

2. มีความหมายว่า เรื่อย ๆ เช่น

กัล (กัณ) /kən/ "สี, บก"

ส้ง (ส้งกัณ) /səŋ-kən/ "สี, บกเรื่อย ๆ"

อุปสรรค ฌ (ฌ)

คำเดิม		คำเติมอุปสรรค	
เพ็ญ (เจ็ญ)	/nə:y/	"เหงน"	เสี้ยน (เย็ญ) /phnəy/ "ทำให้เหงน"
แชญ (จาชญ)	/cañ/	"แพ"	ผุแชญ (บุจาชญ) /phcañ/ "ทำให้แพ"
ชุ่ม (จุก)	/nū:t/	"อาบนํ้า"	ผุชุ่ม (บุจุก) /phnə:t/ "ทำให้อาบนํ้า"
ผาญ (ฎาจ)	/dac/	"ซาก(ออกจากกัน)"	ผุผาญ (บุฎาจ) /phdac/ "ทำให้ซาก"
เพก (ฎีก)	/de:k/	"นอน"	ผุเพก (บุฎีก) /phde:k/ "ให้นอน"
ผาญ (ฉาญ)	/li:əñ/	"วินาศ, วอควาย"	ผุผาญ (บุฉาญ) /phla:ñ/ "ทำให้วินาศ, ทำให้วอควาย"
เมญ (เอียง)	/rieng/	"เอียง"	ผุเมญ (บุเอียง) /phrieng/ "ทำให้เอียง"
พ (ง)	/nəm/	"ร้อน, ระอุ"	ผุพ (บุง) /phnom/ "ทำให้ร้อนระอุ"

อุปสรรค ฑ (ฑ)

ฐ (รวม)	/ru:əm/	"รวม"	ผุฐ (บุรวม) /pru:əm/ "ทำให้รวม"
---------	---------	-------	---------------------------------

อุปสรรค ฏ (ฏ)

ฉิต (ชิต)	/cīt/	"ฉิกหรือสนิท"	ผุฉิต (บุชิต) /phcīt/ "ทำให้ฉิก, ทำให้สนิท"
ฉำ (ชำ)	/cəəm/	"ชุม"	ผุฉำ (บุชำ) /phəəm/ "ทำให้ชุม"
ฉุ (ชุ)	/cūm/	"รวมกัน, ซึ่งรวมกัน"	ผุฉุ (บุชุ) /phcūm/ "ทำให้รวมกัน"
ผุฉาญ (ฎาส)	/ñwəs/	"ออกเป็นทิวเขนบก"	ผุผุฉาญ (บุฎาส) /phñwəs/ "ทำให้ออกเป็น ทิว คือหักโร"

อุปสรรค ษ (ษ) ทำให้คำวิเศษณ์ เป็นคำนาม

ผุ (ชฐ)	/cū:/	"เปรี้ยว"	ผุ (บุชฐ) /mcū:/ "สิ่งที่มีรสเปรี้ยว"
ผุ (จก)	/cət/	"ผาค"	ผุ (บุจก) /mcət/ "สิ่งที่มีรสผาค"
ผุ (หฐ)	/ho:p/	"กิน"	ผุ (บุหฐ) /mho:p/ "ของกินกับข้าว"

อุปสรรค ฆ (อ) ออกเสียง อัม /om/ เมื่ออยู่หน้า ฆ (ม)

ฆาส (ฆาส) /meas / "เจ้า เรน เจ้า- ฆาส (ฆาส) /om-caas / "เจ้า"
ทรัพย์, เจ้านาย"

ฆาษ (ฆาษ) /mri:em / "นี้"

ฆาษ ฆาษ (ฆาษ) /om-ra:m / "นี้"

ฆาส (ฆาส) /baas / "กวาค"

ฆาษ (ฆาษ) /om-baas / "ไม่กวาค"

อุปสรรค ฌ (จ)

ฌ (ฌ) /muc / "คำ, มุค, จอก" ฌ (ฌ) /cre-muc / "จับกักให้มุก
หรือให้กัก"

อุปสรรค ฌ (จ)

ฌ (ฌ) /dos / "ชัก, ญ, สี" ฌ (ฌ) /tre-dos / "ชัก, ญ, สีเรื่อย"

อุปสรรค ฌ (จ)

ฌ (ฌ) /ci:p / "จับ" ฌ (ฌ) /khe:p / "จับ, ทำให้จับ"

ฌ (ฌ) /còep / "กัก, มั่น" ฌ (ฌ) /khe:còep / "กัก, มั่น, กัก
แน่นแฟ้น"

ข. อุปสรรค ปร (ปร) "ปร" ของภาษาสันสกฤต แปลว่า ทัว ก่อน ข้างหน้า
เขมรนำมาใช้ประกอบคำพื้นเมืองเดิม เพื่อให้มีความหมายแตกต่างกันออกไป คือ ทำให้,
ทำให้รอบ ๆ, ทำให้กันและกัน หรือเน้นให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ขยายความให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น

1. เมื่อ ปร (ปร) นำหน้ากริยามีความหมายว่า ทำให้ เช่น

คำเดิม

ฌ (ฌ) /cùel / "ชน"
ฌ (ฌ) /cùm / "รวมกัน"
ฌ (ฌ) /mù:1 / "รวบรวมกัน"

คำเดิมอุปสรรค

ปร (ปร) /pre-cùel / "ทำให้ชน"
ปร (ปร) /pre-cùm / "ทำให้รวมกัน"
ปร (ปร) /pre-mù:1 / "ทำให้รวบรวมกัน"

2. เมื่อ บ (ปฺร) นำหน้ากริยา มีความหมายว่า เรื่อย ๆ เช่น

คำเดิม

คำเติมอุปสรรค

เบะ (เบะ) /beh/ "เก็บ เช่น เก็บผลไม้" บ (ปฺร)เบะ (ปฺรเบะ) /pre-beh/ "เก็บเรื่อย ๆ"
 เตาบ (เตาบ) /baoc/ "ถอน เช่น ถอนหญ้า" บ (ปฺร)เตาบ (ปฺรเตาบ) /pre-baoc/ "ถอนเรื่อย ๆ"

3. เมื่อ บ (ปฺร) นำหน้ากริยา มีความหมายว่า ซึ่งกันและกัน เช่น

ขำ (ขำ) /kham/ "กัก" บ (ปฺร)ขำ (ปฺรขำ) /pre-kham/ "กักซึ่งกันและกัน"
 จับ (จับ) /cap/ "จับ" บ (ปฺร)จับ (ปฺรจับ) /pre-cap/ "จับซึ่งกันและกัน"
 จิก (จิก) /cek/ "จิก" บ (ปฺร)จิก (ปฺรจิก) /pre-cek/ "จิกซึ่งกันและกัน"

4. เมื่อ บ (ปฺร) นำหน้ากริยา มีความหมาย ขยายความให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น

กัณ (กาน) /kan/ "ถือ" บ (ปฺร)กัณ (ปฺรกาน) /pre-kan/ "ยึดมั่น, ถือมั่น"
 เม็ด (เม็ด) /mael/ "ดู" บ (ปฺร)เม็ด (ปฺรเม็ด) /pre-mael/ "ประมาท,
 หยิ่ง, หรือคาคะเน"

5. เมื่อ บ (ปฺร) นำหน้าวิเศษณ์ แปลว่า ที่ ซึ่ง เช่น

แบก (แบก) /baek/ "แบก" บ (ปฺร)แบก (ปฺรแบก) /pre-baek/ "ซึ่งแบก"

6. เมื่อ บ (ปฺร) นำหน้านามซึ่งสำเร็จรูปมาจากคำวิเศษณ์ ก็แปลไปตามลักษณะของนามนั้น ๆ เช่น

ไ่ว่ง (แวง) /vè:ŋ/ "ยาว" บ (ปฺร)ไ่ว่ง (ปฺรแวง) /pre-vaen/ "ส่วนยาว"

ก. อุปสรรคซ้ำพยัญชนะต้น เพื่อเน้นข้อความให้ชัดเจน หรือให้มันหนักแน่นขึ้น
 ส่วนมากเกี่ยวกับเสียงหรือเป็นกริยาที่ทำซ้ำ ๆ (ถ้าพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะแถวที่ 2 และ 4
 พยัญชนะที่จะมาเติมจะเปลี่ยนเป็นแถวที่ 1 หรือ 3) เช่น

คำเดิม

คำเติมอุปสรรค

อีท ๆ (อีท ๆ) /khek-khek/ "เสียงหัวเราะ
 กังคิก ๆ" กอ๊ก (กอ๊ก) /kekkek/ "เสียงหัวเราะ
 กังคิก ๆ"

คำเติม

ก๊ิบ (ก๊ิบ) /phəp-phəp/ "เสียงท๊ิบ ๆ"
 ฝ้าง (ฝ้าง) /pha:ŋ-pha:ŋ/ "เสียงฝ้าง ๆ"
 ฝู๊ (ฝู๊) /pho:ŋ-pho:ŋ/ "เสียงโฝง ๆ"
 ฝู๊ (ฝู๊) /pho:-pho:-/ "ตุ๊กตอง"
 ฝัก (ฝัก) /thək-thək/ "ด๊ิบ"
 ฝัก (ฝัก) /krək-krək/ "ครั้น ๆ"
 ฝู๊ (ฝู๊) /krùy-krùy/ "ซ่า"
 ฝู๊ (ฝู๊) /ko:-ko:-/ "กวน, คนให้เข้ากัน"

คำเติมอุปสรรค

ท๊ิบ (ท๊ิบ) /pə-phəp/ "เสียงท๊ิบ ๆ"
 บฝ้าง (บฝ้าง) /pə-pha:ŋ/ "เสียงฝ้าง ๆ"
 บฝู๊ (บฝู๊) /pə-pho:ŋ/ "เสียงโฝง ๆ"
 บฝู๊ (บฝู๊) /pə-pho:-/ "งามตุ๊กตอง"
 ฝัก (ทฝัก) /tə-thək/ "ด๊ิบเรื่อย ๆ"
 ฝัก (คฝัก) /kə-krək/ "คะครั้น"
 ฝู๊ (คฝู๊) /kə-krùy/ "ซ่า ๆ เชื้อย ๆ"
 ฝู๊ (คฝู๊) /kə-ko:-/ "กวนมอย ๆ"

1.2 การเติมกลาง (อาคม) หมายถึง การเพิ่มส่วนของคำลงไปที่กลางคำเติม
 แล้วมีความหมายแตกต่างกันไป ส่วนของคำที่นำมาเติมมีหลายอย่าง คือ

- 1.2.1 อาคมที่เป็นพยัญชนะตัวเดียว คือ ส (น), ษ (ม), บ (ย)
- 1.2.2 อาคมที่เป็นพยัญชนะสองตัว คือ รณ (รณ), รส (รณ)
- 1.2.3 อาคม ัน (ัน), ัน (ัน)
- 1.2.4 อาคม ัน (นิคหิต)

1.2.1 อาคมที่เป็นพยัญชนะตัวเดียว ส (น), ษ (ม) มีวิธีการเติม คือ

ก. ถ้าคำเติมพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะ สติด (แถวที่ 1 และ 3) จะต้องเปลี่ยนเป็น
 พยัญชนะ ขนิท (แถวที่ 2 และ 4) ก่อน จึงเติม ส (น) ลงไป แล้วจึงประสมเข้ากับสระแทน
 ทัวพยัญชนะของคำเติม

ข. ถ้าคำเติมพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะ ขนิท และพยัญชนะ เพนวรรค ไม่ต้องเปลี่ยนรูป
 เป็นอย่างอื่น สามารถเติม ส (น) ลงไปได้เลย

ส่วนอาคม บ (ย) ส่วนมากมักมาจากคำกริยาซึ่งเกิดจากพยัญชนะในเพนวรรคทั้งสิ้น
 จะเติม บ (ย) ประสมกับสระแทนทัวพยัญชนะของคำกริยาเติมได้เลย

ตัวอย่างคำที่เติม ๓ (น) อากม เปลี่ยนจากคำกริยาเป็นคำนาม หรือคำนามเป็นคำนาม

คำเติม

เหี้ย (เกี้ย) /kaey/ "หนู"

เกาส (เกาส) /kaos/ "ชุก"

บวส (บวส) /bu:es/ "บวช"

เก็ท (เก็ท) /kaet/ "เกิด, เป็น, ไ้, ขึ้น"

ส (ส) /so:/ "แทง"

สัท (สัท) /set/ "หวี"

ทล่ (ทล่) /ròes/ "คราก"

เรอช (เรอช) /rò:c/ "แรม"

สฬ (สฬ) /so:ŋ/ "ไ้ไหน, ทอบนแทน"

คำเติมอากม

เขี้ย (เขี้ย) /khnaey/ "สิ่งไ้ไ้สำหรับหนู
คือหมอน"

เขาส (เขาส) /khnaos/ "เครื่องมือไ้ไ้
สำหรับชุก คือ กระทาย"

ผวส (ผวส) /phnu:es/ "การบวช"

เข็ท (เข็ท) /khnaet/ "ไ้ไ้เรียกกับข้างขึ้น
ทั้งแ่ 1 ไ้ไ้ไปจนถึงกลางเคียน"

ส (ส) /sno:/ "เครื่องมือไ้ไ้แทง"

สัท (สัท) /snet/ "สิ่งไ้ไ้สำหรับหวี คือหวี"

ทล่ (ทล่) /rè-nòes/ "เครื่องมือไ้ไ้
สำหรับคราก คือ คราก"

เรอช (เรอช) /rè-nò:c/ "ข้างแรม"

สฬ (สฬ) /sno:ŋ/ "แทน, ทอบนแทน,
การทอบนแทน, ไ้ทอบนแทน"

ตัวอย่างคำที่เติม ๓ (ม) อากม เปลี่ยนจากคำกริยาเป็นคำนาม หรือคำกริยาเป็นคำกริยา
คำกริยาเป็นคำวิเศษณ์ เช่น

คำเติม

กาน (กาน) /kan/ "ถึ"

คช (คช) /cù:ək/ "คาชาย"

เคิน (เคิน) /daē/ "เคิน"

คก (คก) /chək/ "คก, คว"

เคิน (เคิน) /lè:s/ "เคิน, ลว"

คำเติมอากม

กาน (กาน) /khman/ "ถึ"

คช (คช) /chmù:ək/ "คชชาย"

เคิน (เคิน) /thmaē/ "ถึเคิน"

คก (คก) /chmøk/ "คกควเขา"

เคิน (เคิน) /lmè:s/ "ลวเคิน, คชเคิน"

คำเติม

สุม (ซุม) /so:m/ "ซอ"
 ลุม (ลาว) /lù:əc/ "ลัก, ซโมย"
 โลม (เลม) /lò:p/ "โล"

คำเติมอาคม

ลุม (ซุมม) /sɔ:m/ "ผู้ซอ"
 ลุม (ลุมว) /lmù:əc/ "ซึ่งลัก, ซึ่งซโมย"
 โลม (เลมว) /lmò:p/ "ซึ่งโล"

ตัวอย่างคำที่เติม ฅ (บ) อาคม เปลี่ยนจากคำกริยาเป็นคำนาม

คำเติม

รืบ (รืบ) /rù:p/ "รื้อ"
 รืง (รืยน) /riən/ "รื้อเรียน"
 รืบ (รืยน) /riəp/ "จัก, ทกแต่ง"

คำเติมอาคม

รืบ (รืบบ) /rè-bup/ "การรื้อ"
 รืง (รืเบียน) /rè-bien/ "วิชาที่รื้อเรียน"
 รืบ (รืเบียน) /rè-biep/ "การจักให้เข้า
 แบบแผน"

ร่ำ (ร่ำ) /ròəm/ "ร่ำ"
 ร่ำ (ร่ำ) /lòəs/ "ผลิ, แทกใบอ่อน"
 ร่ำ (ร่ำ) /lè:ŋ/ "เล่น"

ร่ำ (ร่ำ) /rè-bam/ "การเล่นร่ำ"
 ร่ำ (ร่ำ) /lbaɔ/ "ใบที่เพ็งผลิ"
 ร่ำ (ร่ำ) /lbaen/ "การเล่น"

1.2.2 อาคมที่เป็นพยัญชนะสองตัว คือ รณ (รณ), รณ (รณ) มักจะเติมในคำกริยา มีวิ
การเติม คือ

- ก. เติม รณ (รณ) หลังพยัญชนะต้นที่เป็น อักษรทอโฆะ หรือสำเนียงอหังหมค
 - ข. เติม รณ (รณ) หลังพยัญชนะต้นที่เป็น อักษรทอโฆะ หรือสำเนียงโอหังหมค
- ถ้าคำนี้มีพยัญชนะต้นที่คล้ายกับ ร อยู่แล้ว ให้เติม ฅ (น) ไ้เลย

ตัวอย่างคำที่เติม รณ (รณ), รณ (รณ) อาคม

คำเติม

แดต (แดต) /daot/ "รอย"

คำเติมอาคม

แดต (แดต) /tre-naot/ "สิ่งที่ไร้สำหรับ
 รอย"

คำเติม

ตย (ทม) /tɔ:m/ "งกเว้น"

ตัก (ตัก) /tɛ:k/ "ชุก"

ตย (ตย) /tɛ:c/ "ทอย"

ตย (ตย) /tɛ:l/ "ทูน"

จ (ท) /tɔ:m/ "จับ เช่น นกจับต้นไม้"

คำเติมอาคมตรณตย(ทรณม) /trɛ-nɔ:m/ "การรงกเว้น,
สิ่งทั้งกเว้น"ตรณต (ทรณิก) /trɛ-nɛ:k/ "เครื่องมือ
สำหรับชุก"ตรณต (ทรณิก) /trɛ-nɛ:c/ "สิ่งที่โยทอย
คือเหล็กใน"ตรณต (ทรณต) /trɛ-nɛ:l/ "จำนวนของที่
พอจะทูนไปได้"ตรณ (ทรณ) /trɛ-nɔ:m/ "ไม่ทันจับ คือ
คอน"1.2.3 อาคม ฒ (ฒ), ฒ (ฒ) มีวิธีการเติม คือ

ก. เติม ฒ (ฒ) หลังพยัญชนะต้นที่เป็นพยัญชนะอ โหระสาเนียงออกทั้งหมด

ข. เติม ฒ (ฒ) หลังพยัญชนะต้นที่เป็นพยัญชนะอ โหระสา เนียงโอทั้งหมด

ค. เสียง ฒ ต้องเปลี่ยนเป็น ฒ ฏ อาจจะเปลี่ยนเป็น ฏ ก็ได้ และ ฒ นิคท
อาจเปลี่ยนเป็น ฒ ก็ได้อาคม ฒ (ฒ), ฒ (ฒ) มักเติมคำนามให้เป็นคำนาม คำวิเศษณ์ให้เป็นคำ
กริยา, คำนาม คำกริยาให้เป็นคำนาม, คำกริยาให้เป็นคำวิเศษณ์ตัวอย่างคำเติม

กตย (กตย) /ka:p/ "กตย"

ฒ (ฒ) /tɛ:ɔɯ/ "ฒ"

ฒ (ฒ) /tɛ:ɔɯ/ "ฒ, ฒ"

ฒ (ฒ) /tɛ:ɔɯ/ "ฒ"

คำเติมอาคม

กตย(กตย) /kom-na:p/ "กตย"

ฒ (ฒ) /tɛ:ɔɯ/ "ฒ"

ฒ (ฒ) /tɛ:ɔɯ/ "ความฒ,
ความฒ"

ฒ (ฒ) /tɛ:ɔɯ/ "ฒ"

คำเดิม

คับ (คัม) /kòep/ "ถูกต้อง"

กัท (กาท) /kat/ "ตัด"

เก็ด (เก็ก) /kaet/ "เกิด"

ชฟ (จง) /cɔːŋ/ "บุญ"

ชฟ (จง) /cɔŋ/ "อยาก, ปรารถนา"

คำเดิมอาคม

คัมบ (คัมบ) /kùm-nòep/ "กระทำให้ถูกต้อง"

กัณนัท (กัณนัท) /kòm-nat/ "ส่วนที่ตัดออกไป"

กัณนัท (กัณนัท) /kòm-naet/ "การ เกิด"

คัมบ (คัมบ) /còm-nɔːŋ/ "เครื่องบุญ"

คัมบ (คัมบ) /còm-nɔŋ/ "ความอยาก"

ความปรารถนา"

คาบ (จาม) /cap/ "จับ"

เชะ (เจะ) /ceh/ "รู้"

กั (กั) /teh/ "ดี"

ลฟ (ลฟ) /sɔːŋ/ "ไข่นี้, ทอแบน"

คัมบ (คัมบ) /còm-nap/ "อาการที่จับยึด"

คัมบ (คัมบ) /còm-nəh/ "ความรู้"

คัมบ (คัมบ) /dòm-nəh/ "คำที่ดี"

คัมบ (คัมบ) /sòm-nɔːŋ/ "เงิน หรือของ
ที่ชำระหนี้"

คาบ (คาล) /kòel/ "เผ้า"

คูล (คูล) /kùː/ "วากเขียน"

คั (คั) /cəih/ "ชี้"

กบ (กบ) /tùp/ "กัน"

คัมบ (คัมบ) /kùm-nòel/ "ที่สำหรับเผ้า"

คัมบ (คัมบ) /kùm-nùː/ "สิ่งที่วาก"

คัมบ (คัมบ) /cùm-nih/ "พาดนะสำหรับชี้"

คัมบ (คัมบ) /tùm-nùp/ "สิ่งที่ใช้สำหรับ
กันน้ำ"

คูล (คูล) /tùːl/ "หูล"

คูล (คูล) /cùm/ "รวมกัน"

คูล (คูล) /tùm-nùːl/ "คำที่หูล"

คูล (คูล) /cùm-nùm/ "ที่รวมกัน"

ปริกษาหาหรือกัน"

1.2.4 อาคม - (นิคหิต) มีวิธีการเดิม คือ

ก. ถ้าคำเดิมพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะ ขนิทกล้ำ (แถวที่ 2 และ 4) จะต้องเปลี่ยนเป็น สิติล (แถวที่ 1 และ 3)

ข. ถ้าคำเดิมพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะ สิติลกล้ำ หรือ เศษวรรคกล้ำ เวลาแสดงไม่ต้องเปลี่ยนรูป

ก. เติม ๐ (นิคหิต) บนพยัญชนะต้นซึ่งเป็นพยางค์แรก ๐ (นิคหิต) อาจเปลี่ยนเป็นพยัญชนะท้ายวรรคได้ คือ ง ญ ฌ น ม เสียง ๒ อาจเปลี่ยนเป็น ๒ เสียง ๓ อาจเปลี่ยนเป็น ๓ และตัว ๓ อาจเปลี่ยนเป็น ๓ ก็ได้

ง. ถ้าคำเติมพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะ ชนิดไม่กล้ำ จะต้องเปลี่ยนเป็นพยัญชนะ ชนิด แล้วเติม ๓ แทรกลงในระหว่างตัวพยัญชนะกับสระหรือตัวสะกดของคำเติม

ตัวอย่างคำที่เติมอาคม ๐ (นิคหิต) เปลี่ยนจากคำนามเป็นคำนาม คำนามเป็นคำวิเศษณ์ คำวิเศษณ์เป็นคำนาม, เป็นคำวิเศษณ์, เป็นกริยาการึก คำกริยาเป็นคำนาม, เป็นคำวิเศษณ์, เป็นกริยาการึก เป็นต้น

คำเติม	คำเติมอาคม
บู้ (ขุคง) /khluəŋ/ "ชี้เรื่อน"	คู้บู้ (คฺคง) /kum-luəŋ/ "ซึ่งเป็นชี้เรื่อน"
สฺร (สฺร) /sraeŋ/ "ชี้กลาก"	ลฺร (ลฺ) , สฺร (สฺ) /som-raeŋ/ "ซึ่งเป็นชี้กลาก"
เก (เก) /kdav/ "รอน"	คฺเก (คฺ) /kom-dav/ "ความรอน, ทำใหรรอน"
ลฺ (ลฺ) /khlaŋ/ "แข็งแรง, มีแรงมาก"	คฺล (คฺ) /kom-laŋ/ "เรี่ยวแรง"
ว (ว) /khvəŋ/ "วนเวียน, หวงโย"	คฺว (คฺ) /kom-vəŋ/ (ความหวงโย"
ย (ย) /chəŋa:y/ "ไกล"	คฺย (คฺ) /com-ŋa:y/ "ที่อันไกล, ระยะไกล"
ย (ย) /khsət/ "ยากจน"	คฺย (คฺ) /kom-sət/ "ซึ่งยากจน, ความยากจน"
ทร (ทร) /tro:v/ "ถูก"	คฺทร (คฺ) /dom-ro:v/ "ทำให้ถูก"
ทร (ทร) /sra:l/ "เมา"	คฺทร (คฺ) /som-ra:l/ "ทำให้เมา"
ทร (ทร) /kra:l/ "ปู, ลาก"	คฺทร (คฺ) /kom-ra:l/ "เครื่องปู, เครื่องลาก"

คำเติม

च्चां (จ๋ม้าง) /chan/ "รวม"
 च्ျ่ง (เจ๊วียง) /cien/ "ร้องเพลง"
 च्ฉว (ถว้าย) /thva:y/ "ถว้าย"
 च्ปราบ (ป๋ราบ) /pra:p/ "ปราบ"

คำเติมอาคม

च्च्हां (จ๋ม้าง) /com-haŋ/ "การรวม"
 च्च्ว่ง (จ๋เวียง) /com-rieng/ "เพลง, นักร้อง"
 च्च्ห้วย (ทงว้าย) /toŋ-va:y/ "ของที่ถว้าย"
 च्च्ปราบ (ป๋ราบ) /hom-ra:p/ "การปราบ,
 ทำให้อำนาจ"

च्च्ป (ป๋เวี) /prae/ "ใช่"
 च्च्เรต (ส่วรืต) /sret/ "ซอม เซน ซอมข้าว" ส่วรืต (ส่วรืต) /som-ret/ "ที่ซอมเสร็จแล้ว"
 च्च्ฉว (ทว้าย) /thli:ə/ "หลาย, ทำหลาย" च्च्ฉว (ทว้าย) /tüm-li:ə/ "ทำให้หลาย"
 च्च्ปราบ (ป๋ราบ) /pra:s/ "ปราบ" च्च्ปราบ (ป๋ราบ) /bom-ra:s/ "ทำให้ปราบ"
 च्च्สว (ส่วรจ) /srac/ "เสร็จ" च्च्สว (ส่วรจ) /som-rac/ "ทำให้เสร็จ"
 च्च्ห (ห) /kha:k/ "ห" च्च्ห (ห) /kom-ha:k/ "น้ำลาย, เสลด"
 च्च्ห (ห) /khen/ "โกรธ" च्च्ห (ห) /kom-hoŋ/ "ความโกรธ"
 च्च्ห (ห) /khos/ "ผิด" च्च्ห (ห) /kom-hos/ "ความผิด"
 च्च्ห (ห) /chan/ "กิน" च्च्ห (ห) /con-han/ "ข้าว"
 च्च्ห (ห) /thom/ "ใหญ่" च्च्ห (ห) /tüm-hüm/ "ส่วนใหญ่"
 च्च्ห (ห) /khae/ "พระจันทร์" च्च्ห (ห) /kon-hae/ "ข้างแรม"
 च्च्ห (ห) /ohm:/ "เจ็บ, ป่วย" च्च्ห (ห) /cüm-nu:/ "ความเจ็บป่วย"

2. การซ้ำคำ เป็นการสร้างคำวิธีหนึ่ง คำที่ได้เรียกว่า คำซ้ำ Reduplicatives

ในภาษาไทยและภาษาเขมรมีการซ้ำคำเช่นเดียวกัน การซ้ำคำ คือการออกเสียงคำใดคำหนึ่งซ้ำ 2 ครั้ง เช่น เร็ว ๆ หรือซ้ำมากกว่า 2 ครั้ง ก็มี เช่น เกิน ๆๆ หรือซ้ำแต่พยางค์เดียวก็มี เช่น ยุกตาทาน หรือหกลเสียงสระของคำหน้าให้สั้นเข้าก็มี เช่น ล้อล้อ-

ละลิว หรือยืคเสียงสระของคำหลังก็มี เช่น ลนลน - ลนลาน¹ กาญจน นาคสกุล² ได้กล่าวถึงคำซ้ำไว้ว่า คำซ้ำ เป็นการเสริมสร้อย (Elaborations) อย่างหนึ่งที่จะเสริมแต่ง ขยายคำ วลี หรือประโยคด้วยการเติมคำ วลี หรือประโยคที่มีรูป (form) เท่ากับส่วนเดิม แต่ส่วนขยายของคำซ้ำนั้นเป็นส่วนขยายที่ไร้ความหมาย (nonsense word) แต่มีเสียงบางเสียงหรือหลายเสียงซ้ำกับเสียงในคำตั้ง คำพวกนี้คือที่รู้จักกันทั่วไปว่า คำซ้ำ Reduplicatives คำซ้ำในหลาย ๆ ภาษามีลักษณะเข้าแบบใดแบบหนึ่ง หรือหลายแบบดังนี้

1. ซ้ำทั้งคำ (Repetitive reduplication) คือ กล่าวคำนั้นซ้ำทั้งคำอีกครั้งหนึ่ง หรือหลายครั้ง

2. ซ้ำเพียงบางส่วน (Partial reduplication) คือ กล่าวคำอีกคำหนึ่ง ซึ่งมีเสียงเดียวหรือหลายเสียง ซ้ำกับคำที่กล่าวแล้ว คำซ้ำประเภทนี้มีลักษณะแบบคำสร้อย เพราะส่วนที่ซ้ำนั้นไม่มีความหมายใด ๆ ที่จะเป็นคำสมบูรณ์ในภาษาใด ส่วนเดิมมีหน้าที่เพิ่มความไพเราะหรือเพิ่มจังหวะของคำ ความสัมพันธ์ระหว่างเสียงของคำตั้งกับส่วนเดิม มี 3 แบบ คือ

ก. พยัญชนะต้นเสียงเดียวกัน (Alliterative reduplications) สระและตัวสะกดต่างกัน ถ้าคำตั้งเป็นคำสองพยางค์ส่วนเดิมก็จะมีสองพยางค์ด้วย พยางค์ที่ซ้ำทั้งพยางค์ พยางค์ท้ายซ้ำแต่พยัญชนะต้น เช่น

ไทย	ทรุ <u>ร</u> รา	งง <u>ว</u> ย	เห <u>น</u> อะ <u>น</u> ะ	ห <u>ว</u> ง <u>น</u> น	ม <u>น</u> ษ <u>ย</u> ม <u>น</u> นา	ถ <u>น</u> ก <u>ณ</u> นี้
เขมร	พ <u>ร</u> ม <u>พ</u> ริ <u>ย</u> ง	ค <u>ก</u> ล <u>ง</u>				
	แ <u>น</u> อ <u>ค</u> ณ <u>น</u>	อ <u>ม</u>				

¹ สมปอง พิริยกิจ "วิชานุกรณศาสตร์" ในคำบรรยายภาษาไทยชั้นสูง
หน้า 565

² กาญจน นาคสกุล "แบบการเสริมสร้อยในภาษาไทยและเขมร" ใน กรอ
ภาษาและวรรณกรรม หน้า 102-106

ซุนซุน หนัก
สุนิสนาล สนิท

ข. พยัญชนะต้นต่างกัน แต่สระและตัวสะกดเหมือนกัน (Rhyming reduplication)

ไทย ทองหยอง แขนแมน เฉยเมย อ้วนท้วน เงียบเขียบบ
เขมร จุกุลหก ทรอก
 บุคีสี่ สามี่
 แมนแทน จริง
 สุลุดนุ คี, สุภาพ
 หนกฺลน สุภาพ, ออโน
 สรวลณฺลน สบาย

ค. พยัญชนะต้นกับตัวสะกดเหมือนกัน ต่างกันที่เสียงสระ (Chiming reduplication)

ไทย คิมคำ กระซิบกระซาบ คึกคัก ยุบยับ โจ่งแจ้ง ปรวกเปียก
เขมร เกมฺงกฺมาง เค็ก
 นุอิงแฉอง กระตุก
 กรอฺบกรแอบ (กลิน) หอม
 คิจตัวจ นิคหนอย

นอกจากนี้ ในภาษาไทยและเขมรมีคำซ้ำอีกพวกหนึ่งคือ ทั้งคำตั้งและคำเดิมมีความหมายทั้งคู่ แต่ความหมายของคำทั้งคู่ไม่ได้เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันเลย คำที่นำมาเติมนั้นถูกนำมาใช้เพียงรูปเพื่อให้สัมผัสคล้องจองเป็นส่วนเติมของคำซ้ำเท่านั้น เช่น

คำว่า มือไม้ คึกคึก แน่นนอน สติดั่ง

ตัวอย่างในภาษาเขมร

กุ่มวัน เกเบื่อง	ทำรับ, เอกสาร
(ทำรับ - กระเบื่อง)	
เกียนเกาะ	เกาะ
(อ่าว - เกาะ)	
งุงงาย	สงสัย
(สงสัย - ไกล)	
ข่เนื่อ - ข่านาญ	ข่านาญ
(ความเชื่อ - ข่านาญ)	
เลจลือ	ไคยีน
(โผล่ - ไคยีน)	

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างคำซ้ำ 2 ชนิด คือ ซ้ำหังคำ และ ซ้ำเพียงบางส่วน

ชนิดซ้ำหังคำ

ตฺรอส ๆ (ทรวส ๆ) /tru:əs-tru:əs/	"พลาง ๆ ลวก ๆ"
ตรอก ๆ (ทรุก ๆ) /trok-trok/	"งก ๆ, เรือย ๆ, ค่อยเป็นค่อยไป"
ตรัก ๆ (ทรัก ๆ) /trək-trək/	"หยอง ๆ, เหยา ๆ"
ตราก ๆ (ทราก ๆ) /trak-trak/	"งก ๆ"
ตะ ๆ (ทะ ๆ) /tah-tah/	"แค้น ๆ เช่น ถิ่นแค้น ๆ"
เท็ก ๆ (เท็ก ๆ) /taək-taək/	"ทุบ ๆ ทุบ ๆ"
ทัก ๆ (ทก ๆ) /tək-tək/	"ตึง ๆ (เสียงน้ำหยก)"
ตุก ๆ (ตุก ๆ) /tùk-tùk/	"จอก ๆ เสียงโก"
ฉ่าง ๆ (ฉ่าง ๆ) /chan-chan/	"ฉ่องฉ่าง, เปรี๊ยะ"
เช็ก ๆ (ฉิก ๆ) /chek-chek/	"กริ่ง ๆ"
ฉาบ ๆ (ฉาบ ๆ) /chap-chap/	"เร็ว ๆ"

ฉา (ฉา) /cha:-cha:/	"ฉ่า ๆ เช่น เสียงฉักฉั่น"
ครี (ครี) /cre:c-cre:c/	"กรีก ๆ"
ครอป (ครอป) /crop-crop/	"กลับไปกลับมา"
ไฉ (ไฉ) /cae-cae/	"ซ้ำ ๆ"
โอ (โอ) /oe:c-ce:c/	"หึง ๆ อย่างเสียงเค็กร้องไห้"
เหว (เหว) /we:c-we:c/	"หงอก ๆ อากาที่รุมเร้าอยู่เรื่อย ๆ"
หุ (หุ) /hù:s-hù:s/	"คอย ๆ เสียงคนพูดกัน"
หวี (หวี) /khvi:ec-khvi:ec/	"กะโหลกกะเผลก"
หุ (หุ) /khù:s-khù:s/	"ค็อก ๆ เสียงไอแห้ง ๆ"
ครูป (ครูป) /krù:ep-krù:ep/	"เสียงเคี้ยวของกรอบ ๆ อย่างข้าวเกรียบ"
ครุย (ครุย) /krùy-krùy/	"เอื่อย ๆ เช่น พายเรือเอื่อย ๆ"
แคร (แคร) /khñaet-khñaet/	"ตुकแตก ๆ จักจั่น"
เค (เค) /khek-khek/	"เสียงหัวเราะคิก ๆ"
แครก (แครก) /kraek-kraek/	"แครก ๆ อย่างเสียงเล็บขูดพื้น"
คราก (คราก) /krak-krak/	"เสียงน้ำเคือกคลัก ๆ"

ชนิดซ้ำเพียงบางส่วน

โล (โล) /lae-lo:/	"โลเล"
ครูป (ครูป) /krùp-kròen/	"ครวบครัน"
ชู (ชู) /chù:cho:/	"คัมคัง"
เรื่อ (เรื่อ) /rèa-ra:v/	"เรื่อเรื่อ"
หุ (หุ) /hù:-hù:/	"เซอ ๆ ซ่า ๆ"
คราส (คราส) /kras-kray/	"มากมาย"
ครือ (ครือ) /kre-mic-kre-mò:m/	"หลอกล้อ"
ครุ (ครุ) /khsak-khsu:ol/	"สะอึกสะอื้น"

ຂີ້បເຊຽງ (ขี้ขับเซียว)	/khsəp-khsiev/	"กระขิบกระซาบ"
ເປດເປັດ (บุตดาบบุฏา)	/pre-dap-pre-da:/	"ประทัดประทา"
ບຣົດບຣູດ (บนุจิ บนุทจ)	/bontɛc-bontu:ɛc/	"เล็ก ๆ น้อย ๆ"
ສຸ່ງສາງ (สุ่งสาญ)	/soŋ-sa:ŋ/	"เงอะงะ"
ລຶ່ງລຶ່ງ (ลิงหลิง)	/leŋ-loŋ/	"ลอกแลก"
ເກັກເກັກ (กิกกุก)	/kek-kok/	"งอแง, โหยโย"
ເລູ່ງເລູ່ງ (เลอหฺ ลุหาจ)	/lhe:c-lha:c/	"พุกน้ำท่วมท้น"
ມຸ່ງມຸ່ງ (มูญิก มูญก)	/m̥nik-m̥nɔk/	"อาการเสงะแสงะ"
ຮຸ່ງຮຸ່ງ (แอ้งอึ้ง)	/ñaen-ña:ŋ/	"ออนแอ่น, ซกซอบ"
ເຮ່ງເຮ່ງ (ແแงงແแงง)	/naen-naen/	"แฉวนทองแฉง"
ກໍ່ຕິກໍ່ຕິກ (กัฟกัฟก)	/kompɪ:k-kompɛk/	"ตะปุมตะป้า"
ກຸ່ງກຸ່ງ (กุงจกุง)	/kɯen-kɯen/	"หงิก ๆ งอ ๆ มุก ๆ เบี้ยว ๆ"
ເຮ່ງເຮ່ງ (จຽງເຈງ จຽງຈ)	/cre-ŋe:ŋ-cre-ŋa:ŋ/	"เกะกะ"
ຮຸ່ງເຮ່ງ (ฉอนเฉอ)	/chɛn-chɛao/	"เปล่งปลั่ง"

จะเห็นว่า คำซ้ำในภาษาเขมรมีลักษณะรูปแบบ เสียงคล้ายกับภาษาไทยมาก ที่เดียว แต่มีส่วนที่แตกต่างกันคือ หน่วยเสียงพยัญชนะต้น สระ ทวิสระก ที่ต่างจากของภาษาไทย เพราะระบบของภาษาต่างกัน¹

3. การซ้อนคำ เป็นการสร้างคำให้มีคำซ้ำมากขึ้น คำที่ได้เรียกว่า คำซ้อน โดยเอาคำ 2 คำเข้าคู่กัน และคำแต่ละคำอาจมีความหมายคล้ายกัน หรือใกล้เคียงกัน เป็นไปในทำนองเดียวกัน ถือว่าเป็นคำซ้อนเพื่อความหมาย ถือความหมายเป็นสำคัญ แต่บางคำก็ไม่ได้อธิบายเรื่องความหมาย แต่อธิบายเสียงให้ออกเสียงสะดวกและไพเราะ ถึงแต่ละคำแยกแล้วจะไม่มี ความหมาย หรือมีความหมายแต่ไม่เนื่องกันหรือมีความหมายแต่เพียงคำใด

¹ กรรณิการ์ ชินะโชติ การเปรียบเทียบคำซ้ำแบบหนึ่งในภาษาไทยและภาษาเขมร วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า 443

คำหนึ่ง ก็ยังไม่ถือว่าสำคัญ จึงถือเป็นคำซ้อนเพื่อเสียง¹

คำซ้อนอาจจะมีมากกว่า 2 คำก็ได้ คือซ้อนกันเป็น 4 คำ เช่น อิมหมีพืมนั เกี้ยว-
คองหนองยุ้ง เก็บหอมรอมริบ พุดจาวาซาน คำเหล่านี้ล้วนมีความหมายอย่างเดียวกัน
หรือใกล้เคียงกันในคู่ของมันทั้งสิ้น²

พระยาอนุมานราชชนก³ ได้กล่าวถึงคำคู่ที่มีความหมายสัมพันธ์กันว่า "คำซ้อน" อธิบาย
ว่า หมายถึง "การเอาคำเติมสองคำซึ่งต่างเสียง แต่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน
มาควบให้ซ้อนกัน เช่น ใหญ่โต เล็กน้อย รักใคร่ เรือแพ ที่นำมาควบเข้าคู่กัน
ส่วนใหญ่เพื่อไขความในอีกคำหนึ่งให้ชัดขึ้น"

กาญจนา นาคสกุล⁴ ได้เรียกคำคู่ที่มีลักษณะคำซ้อนว่า คำเสริมซ้อน คำเสริมซ้อน
หมายถึง คำที่มีส่วนประกอบสองส่วน ส่วนแรก เป็นคำตั้ง (base form) ส่วนที่สองเป็น
ส่วนที่ขยาย หรือส่วนเติม (elaborator) คำตั้ง โดยความหมายของส่วนทั้งสองนั้น
แปลได้ตรงกัน แม้ว่าคำทั้งสองนั้นจะมีที่ใช้ในภาษาไม่เหมือนกันก็ตาม เช่นคำว่า เร็วไว
แบบอย่าง รูปทรง ฯลฯ ส่วนหนึ่งอาจจะใช้เป็นคำแปลของอีกส่วนหนึ่งได้ อนึ่งส่วนประกอบ
ของคำเสริมซ้อนทั้งส่วนแรกและส่วนที่สอง อาจจะเป็นคำ วลี หรือประโยคก็ได้ ตัวอย่างการ
เสริมซ้อนมี 3 แบบ คือ

¹ บรรจบ พันธุเมธา "ภาษาสัมพันธ์ เขมร-ไทย" สตรีสาร 38 : 27

ธันวาคม 2521

² สมปอง พิริยกิจ "นิรุกติศาสตร์" ในคำบรรยายภาษาไทยชั้นสูง หน้า 570

³ พระยาอนุมานราชชนก นิรุกติศาสตร์ หน้า 206

⁴ กาญจนา นาคสกุล "แบบการเสริมสร้อยในภาษาไทยและเขมร" ใน
กรอภษาและวรรณกรรม หน้า 87-95

ก. การเสริมซ้อนด้วยคำที่มีความหมายเกี่ยวกับคำตั้ง

ตัวอย่างในภาษาไทย เช่น รูปทรง
 ทรัพย์สิน
 ผิวพรรณ
 ฝาผนัง
 ชี้แจงชี้คราน
 เชี่ยนคี่
 เหนียวรัง
 หอมลอม
 ขยับเขยื้อน
 แฉกแยก
 เจียบแหลม
 แข็งแกร่ง
 าวา

ตัวอย่างในภาษาเขมร

ជំងឺអាហារ (เจ็บอาหาร) / cəm-ney-ʔa:-ha:/
 "อาหาร - อาหาร"
 ក្រើមក្រំ (เกรียมกรั) / kɿɛm-kɾəm/
 "แหง - บอบช้ำ"
 ជិតជាប់ (จิกจาบ) / cit-cəɔp/
 "จิก - จิก"
 ខឹងចូល (ชิงฉวล) / khəŋ-chu:ɔl/
 "โกรธ - ฉุนเฉียว"

ไต่คต้าย "แจก - จาย"	(แจกจ่าย) /caek-ca:y/
เต๋อว้ายต้าย "นาย - นาย"	(เจาหวายนาย) /cav-va:y-ná:y/
มุลกุ่ม "กลม - กลม"	(มุลกุ่ม) /mù:l-klóm/
หะตัพบะต๊อ "อธิบาย - อธิบาย"	(อธิบายพบบล) /pa-thip-ba:y-pùen-yùel/
ฉะบะหัด "เร็ว - เร็ว"	(ฉาบรหัส) /chap-rè-has/
ตาส่ตรา "แก - แก"	(จาส่ตรา) /cas-crí:ə/
กุนเก๋ม "ถูก - เก๊ก"	(กุนเก๋ม) /ko:n-kme:ŋ/
เกอถุลาจ "หวานกลัว - กลัว"	(เกาหลาจ) /kaot-khla:c/

ข. การเสริมซ้อนด้วยคำซึ่งมีที่ไ้เฉพาะเมื่อต้องการเน้นความหมายของคำตั้ง

ตัวอย่างในภาษาไทย เช่น

ยาวเพื่อย
ร้อนจี้
คำป้อ
ทรงแพน

ทรงเมง

ชาวจวก

าลา

ตัวอย่างในภาษาเขมร เช่น

สสุ:สฺ (สสุ:สฺ) /so:-skuh-ski:oy/

ชาวจวก

เขมา (เขมา) /khmav-ni:n/

กา

หิร (หิร) /hel-nel/

เก

รก (รก) /ruet-khman/

วง

สง (สง) /snu:et-haen/

หง

รก (รก) /ruet-truy/

วง

ชย (ชย) /chay-cham-chra:l/

ชย

ค. การเสริมซ้อนทวิวลี มักจะใช้วิเศษณ์วลี หรือข้อความที่เป็นแบบ หรืออ้างอิง (set phrase or quotation) เสริมคำตั้ง พหุวิเศษณ์วลีที่ทำหน้าที่ขยายนั้นจะประกอบ ทวิคำเชื่อมกริยา "ให้"

ตัวอย่างในภาษาไทย เช่น

นอนให้หลับ
ขยายให้ใหญ่
ขอให้สั้น
บอกให้ทราบ
มองให้เห็น

ฯลฯ

ตัวอย่างในภาษาเขมร

បំពេញខ្លួន (บ่มเพฺรญฺ์โอยฺขฺลฺ) / bəm-prù:əŋ-əy-khley /

"ขอให้สั้น"

បង្ហាញឲ្យតូច (บงฺทาจฺโอยฺทาจฺ) / bəŋ-tɕi:əy-əy-ti:əp /

"ทำให้คำเพื่อให้คำ"

ពង្រីកឲ្យធំ (พงฺริกโอยฺทฺ) / pŋəŋ-rík-əy-thòm /

"ขยายให้ใหญ่"

ប្រាប់ឲ្យស្រាប់ (ปฺรจฺบโอยฺซฺรจฺบ) / prəp-əy-srɛ:əp /

"บอกให้ทราบ"

4. การประสมคำ เป็นการสร้างคำวิธีหนึ่ง คำที่ได้เรียกว่า คำประสม

(compound words) การประสมคำ หมายถึง การนำเอาคำมาประสมกัน เกิด ความหมายใหม่แทนสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยเฉพาะ ความหมายที่เกิดขึ้นอาจเปลี่ยนไปจากเดิมบ้าง แต่คงไม่ทิ้งเค้าคำมูลเดิม คำมูลนั้นถ้าแยกออกจากกัน แต่ละคำต้องมีความหมาย เช่น

"พอกา" แยกเป็น "พอ" และ "กา"¹ การประสมคำของภาษาเขมรนั้น กาญจน นาคสกุล² ได้กล่าวไว้ว่า เป็นการนำเอาคำพยางค์เดียวหรือคำสองพยางค์ขึ้นไปมาเขียนต่อ ๆ กันเข้า และพยางค์จะมีความหมายหรือไม่ก็ได้ เช่น

ตำแยต (จำเมื่อ) /cam-maɛl/ "คอยดู"

เสียวเรติ (เสียวเภา) /siev-phəv/ "หนังสือ"

หือการ (เหว้การ) /thvə:-ka:/ "ทำงาน"

ระเทห์ (รทะเหตึง) /rə-təh-phlò:ŋ/ "รถไฟ"

เคียตกำร (เคียตากาว) /chə:-pəək-ʔa:v/ "ไม้แขวนเสื้อ"

สาลาเรยน (สาลาเรียน) /sa:-la:-riən/ "โรงเรียน"

คำประสมส่วนใหญ่มีคำต้นเป็นทวิทั้งสำหรับคำนาม และมีคำอื่นมาเป็นคำขยายได้ สำหรับคำกริยาอาจใช้คำกริยากับคำอื่นเป็นคำขยายได้³ เช่น

ดักขูล (ดักขุลวน) /dak-khlu:ən/ "ล้อมทน"

ตเฒ (ตเฒ) /to:-day/ "ตอกร, ท่อสูทวมือหรืออาวุธ"

เดย (เดย) /dɛy-khəv/ "กินสอคำ"

เกี่ยวกับความหมายของคำประสมอาจมีความหมายตรงตามตัวเดิม หรือความหมายใหม่ ซึ่งเป็นความหมายโดยปริยาย หรือเป็นสำนวนก็มี⁴ เช่น

¹ ประจักษ์ ประภาพิทยากร ทอปปัญหาภาษาไทย หน้า 97

² กาญจน นาคสกุล "วิชานิรุกติศาสตร์เรื่องภาษาเขมร" ใน คำบรรยายภาษาไทยชั้นสูง หน้า 716

³ บรรจบ พันธุเมธา อิทธิพลของภาษาต่างประเทศในภาษาไทย หน้า 25

⁴ บรรจบ พันธุเมธา อันเนื่องด้วยชื่อ ชื่อเขมร หน้า 45-49

ผิ๋มฺ (ห่ม) / thòm-mùk / "มีหน้ามีตา"

ผิ๋ = ใหญ่ มฺ = หน้า

เตกฺมฺ (เพิม) / pè:ñ-mùk / "มีหน้ามีตา"

เตกฺ = เติม มฺ = หน้า

มฺก (มูก) / mùk-ka:/ "หน้าที"

มฺ = หน้า ก = งาน

ริกฺมฺ (หิคม) / òm-mùk / "สีหน้า"

ริก = หน้า มฺ = หน้า

มฺก (มูก) / mòet-cro:k / "ปากกรอก"

มฺ = ปาก ก = ทางเดินแคบ ๆ

มฺก (มูก) / mòet-chnaŋ / "ปากหม้อ"

มฺ = ปาก ก = หม้อ

มฺก (มูก) / mòet-craŋ / "ริมคลอง"

มฺ = ปาก ก = คลอง

มฺก (มูก) / mòet-thòm-mòet-tic / "โศกเศร้า"

มฺ = ปาก ห = ใหญ่ ธิ = เล็ก

มฺก (มูก) / mòet-ko:/ "เป็นปากเป็นเสียง"

มฺ = ปาก ก = คอ

มฺก (มูก) / cap-mòet / "อวย, ถูปาก"

ม = จับ มฺ = ปาก

มฺก (มูก) / cò:ŋ-kraek / "กิน, รับประทาน"

ม = กิน ก = ภา

เสีฬ์ส่ (เซิงส่ก) /cə̀:ŋ-sok/ "ตื่นนม"

เสีฬ์ = ตื่น ส่ = นม

สฺกัะระนิธ (บุกาอับิล) /phka:-ɾom-bel/ "ซีเกล็ดจากเหงื่อที่ติดตามเสื้อผ้า"

สฺกัะ = คอกไม้ ะนิธ = เกล็ด

สฺกัะเชก (บุกาเจก) /phka:-ce:k/ "คอกกล้วย หมายถึง คอกไม้จันทน์ที่ใส่
แกงร้อน"

สฺกัะ = คอกไม้ เชก = กล้วย

แบกข่ณะ (แบกจ่ณะ) /baek-com-neh/ "แตกความรู้, มีความรู้แปลก ๆ"

แบก = แรก ข่ณะ = ความรู้

แบกกุญ (แบกกุญล) /baek-kba:l/ "หัวแตก"

แบก = แรก กุญ = หัว

จะเห็นได้ว่าในภาษาเขมร คำที่มีมากกว่าสองพยางค์ ซึ่งอาจจะเกิดจากคำ
1 พยางค์ 2 คำ คำ 1 พยางค์กับคำ 2 พยางค์ คำที่สองประกอบหรือขยายคำแรกให้
ชัดเจน ความหมายที่ได้อาจเป็นความหมายใหม่ที่คงเค้าของคำเดิม หรือเป็นความหมาย
ที่ตรงความหมายของคำเดิม หรือเป็นความหมายที่ขยายคำแรกให้ชัดเจน กว้างขึ้น
ลักษณะเหล่านี้จะจัดเป็นคำประสมทั้งสิ้น.

ลักษณะประโยคและการเรียงลำดับคำ

ลักษณะประโยคและการเรียงลำดับคำของภาษาเขมรมีลักษณะเป็นภาษาคำโดด คล้ายคลึงกับภาษาไทยอย่างมาก¹ คือ

1. คำขยายจะอยู่หลังคำที่ขยายได้แก่

1.1 คำคุณศัพท์อยู่หลังคำนาม เช่น

មនុស្សល្អ (มนุษย์ดี) /mə-nùs-chm:/ "คนดี"

គោមព្នូរ (เค้ามพัวร์) /kò:m-pyù:ə/ "โคมเขวน"

អ្នកចេះ (ฮุนกเจะ) /nèək-ceh/ "คนมีความรู้"

អ្នកខ្លះ (ฮุนกขุละ) /nèək-khlah/ "คนบางคน"

1.2 กริยาวิเศษณ์อยู่หลังคำกริยาหรือคำวิเศษณ์ เช่น

និយាយច្រើន (นิยายจูล) /niyi:ə-cril/ "พูดคล่องเปรี๊ยะ"

ច្រើនពេក (เจรีนเทก) /craen-pè:k/ "มากมาย"

ធ្វើការជួបជួប (เหว้การจูปิจูเบ้ม) /thvè:-ka:-cbec-cbaem/ "ทำงานหยาบหยาบ"

ផាត់ក្រអុំ (ฟาตักรุจ) /thòet-kre-ʔoc/ "อ้วนม่อท้อ"

1.3 ผู้ทำอยู่หน้ากริยา กริยาอยู่หน้ากรรม เช่น

អ្នកណាខឹងមេធាវី ? (ฮุนกนาจังเม็ลกูเนะ)

/nèək-na:-cəŋ-mè:l-kon-nih/ "ใครอยากทู่หนังนี้"

¹บรรจบ พันธุเมธา อธิพจน์ของภาษาต่างประเทศในภาษาไทย หน้า 25-27

คำอื่นประสม ดังนี้

ก. แสดงเพศ ใช้คำ แฉก , ติ , ใ้ , บุณ ประสม เช่น

เฉกแฉก (แฉกแฉก) /chaek-chmo: 1/ "หมากั่ว"

เฉกติ (แฉก) /chaek-ti: / "หมากั่วเมีย"

บฬใ้ (บฬ) /bo: ɲ-srey / "พี่สาว"

บุณบุณ (บุณบุณ) /pɔ: n-pros / "น้องชาย"

ข. แสดงพจน์ ใช้คำซ้ำ ๆ เช่น

เว้ ๆ (เว้ ๆ) /vɛy-vɛy / "อะไร ๆ"

กึก ๆ (กึก ๆ) /kʰək-kʰək / "กึก ๆ เสียงหัวเราะ"

ค. แสดงกาล ใช้คำต่อไปนี้เช่น

ลั้ง (ลั้ง) /nɛŋ / "จะ"

ลั้งลั้ง (ลั้งลั้ง) (ลั้ง ลั้ง เทาสาธาเรียน) /khɛm-nɛŋ-tɔv
sa:-la:-rien / "ฉันจะไปโรงเรียน"

บาน (บาน) /ba: n / "ได้"

นากนาก ลั้ง บาน นากนาก ลั้ง บาน /nɛk-na: - ba: n - si: - ba: y/
"ใครก็ได้กินข้าว"

กัณฑ (กัณฑ) /kɔm-puŋ / "กำลัง"

ยั้งกัณฑ (ยั้งกัณฑ) (ยั้งกัณฑ) /yɔ: ɲ-kom-puŋ-lɛ: ɲ-
ba: n / "เรากำลังเล่นของเล่น"

แฮย (แฮย) /haɔy / "แล้ว"

แฮยแฮย (แฮยแฮย) (แฮยแฮย) /mda: y-tɔv-pha: -haɔy /

"แม่ไปตลาดแล้ว"

เมื่อจะแสดงความลาคะเนบ้าง ขอร้องบ้าง ยังคืบบ้าง ก็คงหาคำมาได้
หน้ากริยาหรือลงท้ายประโยค เช่น

ตรู่วัถ (ทรวณท) /tro: v-tae/ "จะคง"

มุกตรู่วัถชาตไญพ (มุกทรวณทแมนแลบง) /nèek-tro: v-tae-
mi: on-lbaen/

"คุณจะคงมีของเล่น"

มุกผ่า, มุกไถ (มุกชา, มุกแท) /muk-ci: o, muk-tae/ "เห็นจะ"

คากมุกผ่าเร (คากมุกชาเทา) /kòet-muk-ci: o-tèv/

"ท่านเห็นจะไป"

เรีบัถ (เทีบแท) /tè: p-tae/ "เพิ่งจะ"

มูกเรีบัถอรรภาล (มูกเทีบแทอรรภาล) /p?o: n-tè: p-tae-khom-?a: n/

"นคงเพิ่งจะพยายามอ่าน"

เร (เท) /tè:/ "หรือ"

อุมัธเร (อุมัธ มินเทาเท) /khóm-mán-tèv-tè:/

"ฉันไม่ไปหรือ"

ส่วนการก วาก คือการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำในประโยค จะแล้วแต่
ความ การเรียงลำดับมักจะเป็นไปตามระเบียบดังกล่าวแล้วข้างต้น

ตัวอย่างประโยคและการเรียงลำดับคำ

ประโยคบอกเล่า ภูเขาเตี้ยม (ภูเขาเตี้ยม) /mda: y-thvè: -mho: p/ "แม่ทำอาหาร"

ខ្ញុំទៅសាលារៀនតូច (ខ្ញុំ ពោសាលារៀន) /khñom-tèv-sa:-la:-rien-to: c/ "ฉันไปโรงเรียนเล็ก"

ខ្ញុំទៅផ្សារ (ខ្ញុំ ពោផ្សារ) /khñom-tèv-phsa:/ "ฉันไปตลาด"
 វាធ្វើចើយធ្វើទៀត ទាស់តែខ្ញុំវិង (វាធ្វើវិញធ្វើវិញ កាត់ក្បែរខ្ញុំ ឆ្ងាយ)
 /vi: ə-thvə:-haey-thvə:-tiət-tòel-tae-khñom-khm̥/

"เขาทำแล้วทำอีก จนกระทั่งฉันโกรธ"

ម្តងម្កាលមើលទូច្នី (ម្តងម្កាលមើលទូច្នី) /pʰo: n-pros-khə: k̄-tu: -thmey/
 "น้องชายเห็นคุณไหม"

ประโยคปฏิเสธ

ផ្ទះខ្ញុំមិនស្ថិតផ្សារទេ (ព្រះខ្ញុំ មិនស្ថិតផ្សារទេ) /ph̄əh-khñom-mən-cit-phsa:-tə:/ "บ้านฉันไม่ใกล้ตลาดหรอก"

ម្តាយមិនទិញត្រីទេ (ម្តាយមិនទិញត្រីទេ) /mda: y-mən-tiŋ-treɯ-tə:/

"แม่ไม่ไปซื้อปลาหรอก"

ខ្ញុំគ្មានម៉ុងបាតទេ (ខ្ញុំ គ្មានម៉ុងបាតទេ) /khñom-sdap-mən-ba: n-tə:/
 "ฉันพึ่งไม่ออกหรอก"

បងប្អូនខ្ញុំគ្មានបង្អួចទេ (បងប្អូនខ្ញុំ គ្មានបង្អួចទេ) /bontup-khñom
 km̄: ən-bon-tuək-thom-tə:/ "ห้องฉันไม่มีหน้าต่างใหญ่หรอก"

ประโยคคำถาม

តាតើទេ ? (តាតើទេ) /pa: -thvə:-tu: -tə:/ "อาชายทำอะไร?"

បងស្រីទ្រាងប្អូនម្តេ ? (បងស្រីទ្រាងប្អូនម្តេ) /bo: ŋ-cih-la: n-pʰo: n-r̄m̄ -tə:/
 "พี่สาวน้องหรือ?"

มรณภาพเจ้าผู้ครอง (อุณณาเทญสา) /nèək-na: -tòv-phsa: /

"ใครไปตลาด?"

บุตรมรณภาพเจ้าผู้ครอง ? (บุตรอุณณเทญสา) /pʔo: n-nèək-mièn-phtèəh-pon-ma: n / "น้องคุณมีบ้านเท่าไร, น้องคุณมีบ้านกี่หลัง?"

หลานเจ้าผู้ครอง ? (หลานเจ้าอุณณเทญสา) /ta: -mièn-cav-pon-ma: n nèək / "เขามีหลานกี่คน?"

มรณภาพเจ้าผู้ครอง ? (อุณณาเทญสา) /nèək-na: -cəŋ-mò: l-phtèəh / "ใครอยากดูบ้าน?"

ประโยคคำสั่ง มีคำว่า สุธ หรือขึ้นต้นด้วยคำกริยา

สุธบิณฑิลา (สุธบิณฑิลา) /so: m-bet-siev-phəv /

"จงบิณฑิลา"

ธำมธำบิณฑิลา (ธำมธำบิณฑิลา) /tha: -ʔo: y-khlaŋ-bon-tec /

"พูดให้ดังหน่อย"

กุ่มบิณฑิลา (กุ่มบิณฑิลา) /kom-tha: -yà: t-pè: k /

"อย่าพูดซ้ำนัก"

ประโยคตอบรับ

บุตรมรณภาพเจ้าผู้ครอง ? (บุตรอุณณเทญสา) /pʔo: n-nèək-mièn-phtèəh-pon-ma: n - ba: t-viə-mièn-phtèəh-pi: /

(บุตรอุณณเทญสา? บิดา วามานเทญสา)

"น้องคุณมีบ้านเท่าไรครับ เรามีบ้าน 2 หลัง"

អ្នកមានតុប៉ុន្មាន ? បាទ ខ្ញុំមានតុពីរ

(ចូលមកម្តងម្តង មាត ខ្ញុំ មាតកុមារ)

/nɛək-miən-tok-pon-ma: n-ba: t-khñom-miən-tok-pi:/

"កុំដាក់កែវទៅ ក្រប យើងដាក់ ២ ក្នុង"

អ្នកទៅទេ ? បាទ ខ្ញុំទៅ (ចូលមកក្រប ទាំង ខ្ញុំ ក្រប)

/nɛək-tɛv-tɛ: -cah-khñom-tɛv/

"កុំដាក់កែវទៅ (កែវ) ដំបូល"

អ្នកដាក់ទេ ? បាទ បាទ (ដាក់កែវទៅ ទាំង ក្រប)

/la: n-vi: ɛ-thmay-tɛ: cah-thmey/

"រត់ទៅដំបូលកែវទៅ (កែវ) ដំបូល"

អ្នកដាក់ទេ ? បាទ ដាក់ទៅ (ដាក់កែវទៅ ទាំង ក្រប ក្រប ក្រប)

/pu: thvɛ: -tɛ: -tɛ: ba: t-kɔət-thvɛ: -tɛ: /

"អញ្ជើញអ្នកទៅ ក្រប អញ្ជើញ"

อิทธิพลของภาษาเขมรที่มีต่อภาษาไทย

การยืมทางภาษา (Linguistic borrowing) เป็นปรากฏการณ์ธรรมดาสามัญของภาษาทุกภาษา และการยืมนี้ไม่มีขอบเขตที่จำกัด ภาษาอาจยืมคำ ยืมเสียง (allophone) ยืมระบบไวยากรณ์ หรือยืมระบบการเขียนมาจากภาษาอื่นได้ การยืมเหล่านี้มีตัวอย่างให้เห็นในภาษาไทยและภาษาเขมรทั้งสิ้น เพราะชนทั้งสองชาติมีความสัมพันธ์กันมาช้านาน ดังนั้นภาษาจึงมีอิทธิพลแก่กันและกันมาก¹ ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะอิทธิพลของภาษาเขมรที่มีต่อภาษาไทย 3 ด้านเท่านั้น คือ

1. ด้านเสียง
2. ด้านคำ
3. ด้านความหมาย

ส่วนด้านประโยคหรือการเรียงลำดับคำนั้น ทั้ง 2 ภาษาไม่แตกต่างกันมาก

1. ด้านเสียง คำที่เรายืมภาษาเขมรมาใช้นั้นจะมีการออกเสียงเป็น 4 ลักษณะดังนี้

1.1 ใช้ตามรูปเดิม คือเขียนตามรูปเขียนเดิม และออกเสียงตามรูปนั้น แต่ไม่ได้ออกเสียงอย่างภาษาเขมร

ตัวอย่าง

คឹ	(คឹ)	/kù:/	"คឹ"	ไทยใช้	คือ
ไกร	(ไกร)	/kray/	"ไกร"	"	ไกร
ทวค	(ทวค)	/tù:ət/	"ทวค"	"	ทวค
เช็ง	(เช็ง)	/cè:ŋ/	"เช็ง"	"	เช็ง
เฉียง	(เฉียง)	/chiəŋ/	"เฉียง"	"	เฉียง
เขี้ยว	(เขี้ยว)	/khəay/	"เขี้ยว"	"	เขี้ยว
ถนน	(ถนน)	/thnɑ:ŋ/	"ถนน"	"	ถนน
ควำ	(ควำ)	/dəmɾəy/	"ควำ"	"	ควำ

¹ กาญจนา นาคสกุล "แบบการเสริมสร้อยในภาษาไทยและเขมร" ใน กรอองภาษาและวรรณกรรม หน้า 85

1.2 ออกตามเสียงภาษาเขมรซึ่งต่างกับรูปเขียน

ตัวอย่าง

ខ្មែរ	(ขมอ)	/khmoːŋ/	"ขมอ"	ไทยใช้	ขมอ
ខ្សែ	(ขจก)	/kheoːk/	"งอย"	"	ขจอก
ព្រម	(ถม)	/thnoːm/	"ถนอม"	"	ถนอม
ក្រុម	(กขม)	/kroːm/	"กขอม"	"	กระขอม
ខ្សែ	(ขนง)	/khnoːŋ/	"ขนง"	"	ขนกง

1.3 เปลี่ยนแปลงเสียงเพื่อให้ออกเสียงได้หนัก เพราะบางเสียงภาษาเขมรแตกต่างจากภาษาไทย ออกแล้วไม่สะดวกขึ้น การเปลี่ยนแปลงเสียงนั้นเราจะออกเสียงสูง - ต่ำ ความพยัญชนะ ถ้าพยัญชนะต้นขึ้นต้นด้วยอักษรสูงเราก็จะออกเป็นเสียงจัตวา ลักษณะเช่นนี้ ภาษาเขมรไม่มี เขาจะออกเสียงพยัญชนะต้นเป็นเสียงสามัญหมด และถ้าพยัญชนะเสียงอื่นที่มีเสียงสั้นหรือเป็นคำตาย เราก็จะออกเสียงตามแบบการออกเสียงสูงต่ำของเรา

ตัวอย่าง ออกเป็นเสียงจัตวา

ខ្លាំង	(ขลัง)	/khlaŋ/	"แข็งแรง"	ไทยใช้	ขลัง
ឆេង	(เฉย)	/cheːy/	"เฉย"	"	เฉย
ឆ្ងេង	(เฉวง)	/chveːŋ/	"ซ้าย"	"	เฉวียง
ដូន	(ดุน)	/chon/	"ดุน"	"	ดุน
ស្និម	(สนิม)	/snem/	"สนิม"	"	สนิม

ตัวอย่าง พยัญชนะที่มีเสียงสั้นหรือเป็นคำตายจะออกเสียงตามแบบของเรา

គុក	(ชุก)	/cuk/	"ขมจุก, หนาแน่น"	ไทยใช้	ชุก
ក្រពះ	(กระพะ)	/krapəh/	"กระเพาะ"	"	กระเพาะ
ជីវិត	(จิงจก)	/ciŋ-cok/	"จิงจก"	"	จิงจก

1.4 เปลี่ยนแปลงรูปเขียนให้เป็นรูปเดียวกับเสียง

1.4.1 การใช้ไม้วรรณยุกต์ บางคำไม่สามารถจะออกเสียงตามปกติได้ เพราะมีเสียงพยัญชนะต้นและตัวสะกดเป็นตัวกำหนดอยู่ จึงต้องใช้ไม้วรรณยุกต์มากำกับ

ตัวอย่าง

เฉี	(เจี)	[cəo]	"เชื้อ"	ไทยใช้	เชื้อ
ฉำ	(ชำ)	[cəəm]	"ชำ, ชำ"	"	ชำ
ฉ่าย	(งาย)	[ŋi:ə]	"งาย"	"	งาย
อ็	(หึ่ง)	[khəŋ]	"โกรธ"	"	ซึ้ง (โกรธซึ้ง)
ท	(ท)	[tə:]	"ทอ"	"	ทอ
แคร	(แคร)	[krə:]	"แคร, เคียง"	"	แคร
ฉ่าง	(ช่าง)	[ci:əŋ]	"ช่าง"	"	ช่าง

1.4.2 เปลี่ยนแปลงพยัญชนะตัวสะกด ด้วยเหตุที่คำไทยใช้พยัญชนะตัวสะกดได้เพียง ก ค บ ง น ม ย ว ฉะนั้น คำภาษาไทยที่เราเขียนมาใช้มีพยัญชนะตัวสะกดผิดไปจากนี้ เราก็มักจะต้องเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามแบบไทย การออกเสียงจึงจะเป็นไปได้โดยสะดวก คำเขมรที่เปลี่ยนตัวสะกดมีต่าง ๆ ดังนี้ คือ

จ เป็น ก

กรูจ	(กรูจ)	[kro:c]	"ส้ม"	ไทยใช้	(มะ)กรูค
เขมาจ	(เขมาจ)	[khmaoc]	"ผี"	"	โชมค
ชลาจ	(ชลาจ)	[khla:c]	"ชลาค"	"	ชลาค
ฉาจ	(ฉาจ)	[dac]	"ชาค"	"	เค็ด(ชาค)

ส เป็น ก

ถาส	(ถาส)	[tha:s]	"ถาค"	"	ถาค
ฉาส	(ฉาส)	[chla:s]	"ฉาค"	"	ฉาค
ปฺราส	(ปฺราส)	[praos]	"โปรค"	"	โปรค
กรวส	(กรวส)	[kru:əs]	"กรวค"	"	กรวค

ท เป็น ก

คั	(คั)	[kùc]	"ก้อนหินที่มีในทัวลัทัวหรือคันไม้"	ไทยใช้	คค
----	------	-------	------------------------------------	--------	----

น เป็น ญ

แครน (แครน)	/craen/	"แครน"	ไทยใต้	แครน
ซัมข่าน (ซัมข่าน)	/som-khan/	"ซัมข่าน"	"	ซัมข่าน

ล เป็น ญ

สราญ (สราญ)	/sra:l/	"สราญ"	"	สราญ
ควาญ (ควาญ)	/khvə:l/	"เลี้ยง(สัตว์)"	"	ควาญ

ล เป็น น

กระวนกระวาย (กระวนกระวาย) /kre-vol-kre-va:y/ "กระวนกระวาย" ไทยใต้ กระวนกระวาย

ทบ้น (ทบ้น)	/tbal/	"ทบ้น"	ไทยใต้	ทบ้น
ขน (ขน)	/khnol/	"หมอนอิง"	"	ขน
ขวนขวาย (ขวนขวาย)	/khvol-khva:y/	"ขวนขวาย"	ไทยใต้	ขวนขวาย
จันทัน (จันทัน)	/can-tuəl/	"จันทัน, ไม้ค้ำ"	"	จันทัน

ร เป็น น

ขัน (ขัน)	/cəə/	"ขาน"	ไทยใต้	ขัน
ขน (ขัน)	/chol/	"โกรธ"	"	ขน
กระดาน (กระดาน)	/kda:/	"กระดาน"	"	กระดาน
จอน (จอน)	/ɲò:/	"จอน"	"	จอน
เจียน (เจียน)	/cia/	"เจียน, กัด, เล็ม"	ไทยใต้	เจียน
เจิน (เจิน)	/daə/	"เจิน"	ไทยใต้	เจิน

ญ เป็น น

กระวาน (กระวาน) /kre-va:k/ "กระวาน" ไทยใต้ กระวาน

ทวิสะกดกร่อนหายไป

ก หายไปเช่น	กบัก (กบัก)	/kbak/	เป็น	กระบะ
ส หายไปเช่น	กระส (กระส)	/kra:s/	"	กระ
ร หายไปเช่น	กระ (กระ)	/knè:/	"	กระ
	เขว (เขว)	/khvè:/	"	เขว

1.4.3 เปลี่ยนแปลงพยัญชนะต้น เราจะเปลี่ยนรูปเขียนพยัญชนะต้น

ของเขมรให้ตรงตามเสียงที่ออก คือ

ย เปลี่ยนเป็น ย

ยฺ (ยะ)	ñoh	"ยุ" ไทยใช้	ยุ
ยฺ (ย)	ñi:	"ยฺ" "	ย
ยฺยฺยฺยฺ (ยฺยฺยฺยฺ)	ñat-ñiet	ไทยใช้	ยักเยียก

พยัญชนะบางเสียงออกเสียงตรงกับพยัญชนะอีกเสียงหนึ่งของเรา เมื่อเรามาออกเสียง
ตามพยัญชนะนั้น ๆ เราก็เลยเปลี่ยนรูปพยัญชนะให้ตรงตามที่เราก้อออกเสียงได้แก่

ฎ ออกเสียงอย่าง ก จึงเปลี่ยนเป็น ก

เฒ (เฒ)	daam	"เคม" ไทยใช้	เคม
เฒ (เฒ)	dao	"เคม" "	เคม
เฒ (เฒ)	do:c	"เหมื่อน" "	คฺจ
เฒ (เฒ)	do:ŋ-ha:y	"ไมสงพาง"	ไมกระคองหาย

ฆ ฌ ฌ ฎ ฎ เราออกเสียงอย่าง ค ช ห พ จึงเปลี่ยนรูปเขียนตามนั้น

ฆ (ฆ)	khle:ŋ	"คฺลึง" ไทยใช้	คฺลึง
ฆ (ฆ)	khum	"คฺม, คฺวคฺม" ไทยใช้	คฺม
ฆ (ฆ)	khlo:ŋ	"คฺคอง" "	คฺคอง
ฆ (ฆ)	chne:ŋ	"คฺน" "	คฺน
ฆ (ฆ)	chm:ŋ	"คฺมค" "	คฺมค
ฆ (ฆ)	chle:y	"คฺลย" "	คฺลย
ฆ (ฆ)	ch: -raem	"คฺระเอม" "	คฺระเอม
ฆ (ฆ)	thi:ŋ	"ทาง(นระทาว)" "	ทาง
ฆ (ฆ)	thi:ə	"ทลาย, ทะลาย(นมาก)" ไทยใช้	ทลาย, ทะลาย
ฆ (ฆ)	thi:ŋ	"ทะลาง, โห" ไทยใช้	ทะลาง
ฆ (ฆ)	phum	"ภูเข" "	พม
ฆ (ฆ)	phl:ŋ	"ไฟ" "	เพลิง

เสียง ร. ควบกับพยัญชนะบางเสียงออกเสียงยาก เช่น สร เราตัด ร ออกก็มี

เช่น	สฺรฺย (สฺรวย)	sru:ey/	"เปราะะ"	ไทยใช้	สวย (ร่วน เช่น ข้าว)
	สฺรฺนุก (สฺรณุก)	srenok/	"สนุก"	"	สนุก

1.4.4 เปลี่ยนแปลงทั้งรูปเขียนและเสียง ไค่แก่

สฺรฺ	(ไซร)	crey/	"ไทร"	ไทยใช้	ไทร
สฺรฺบ	(ชฺรบบ)	cri:ep/	"ชิมชาบ"	"	ทราบ
สฺรฺ	(เชฺรรา)	crev/ (เฉพาะชื่อนะเข็งเทร)	"เทร"		เทร
สฺรฺ	(ทฺรวง)	tru:əŋ/	"อก"	"	ทรวง
สฺรฺ	(ทฺรม)	trəm/	"โทรม"	"	โทรม

1.4.5 เสียงกลายไปในลักษณะต่าง ๆ

เสียงสระ

ก. สระ อามี จ ออกเสียงเป็น สระ เอะ ไค่แก่

ดฺ	(ดฺจ)	dac/	"ทำให้ซาด"	ไทยใช้	เด็ก
กฺ	(กฺจ)	kac/	"หัก"	"	เก็จ (แก้วประดับ)
บฺ	(บฺจ)	bom-nac/	"สินน้ำใจ"	"	บ่าเหน็จ
ตฺ	(ตฺจ)	trac/	"เหี่ยวไป"	"	เทรีด (เตร)

ข. สระ เอ เป็น สระ เอีย ไค่แก่

ดฺ	(ดฺเอ)	chve:ŋ/	"ซ่าย"	ไทยใช้	เดวียง
กฺ	(กฺเอ)	kro:v/	"เสียงเกรียวกราว"	ไทยใช้	เกรียว
กฺ	(กฺเอ)	kre:v-kraot/	"โกรนิก"	"	กริ้วโกรน, เกรียวโกรน
ดฺ	(ดฺเอ)	de:ŋ/	"รู้"	ไทยใช้	เดียง(สา)
กฺ	(กฺเอ)	kre-le:k/	"รำเลื่อง"	"	กระเหลือก

ก. สระ อ เป็นสระ อ หรือ เอีย ไค่แก่

ฮฺ	(สนิม)	[snəm]	"สนิท"	ไทยใช้	สนิท, ถนิม
ฮฺ	(ขุสนิม)	[khsəp]	"กระซิบ"	"	กระซิบ
ฮฺ	(จฺริบ)	[crep]	"ขริบ(เล็ม)"	"	ขริบ (เล็ม)
ฮฺ	(ขุทม)	[khtəm]	"กระเทียมหรือหอม"	ไทยใช้	กระเทียม
ฮฺ	(จิก)	[cək]	"จิก"	ไทยใช้	จิก
ฮฺ	(ขุทึง)	[khtəm]	"กระทึง"	"	กระทึง

ง. สระ อ เป็นตัว ว. ไค่แก่

ฮฺ	(ดฺว)	[do:ŋ]	"ควง"	ไทยใช้	ควง
ฮฺ	(จฺว)	[cbo:k]	"ฉวาก"	"	ฉวาก
ฮฺ	(สฺม)	[so:m]	"ขอ"	"	สรวม
ฮฺ	(ทฺว)	[tru:ŋ]	"ทรวง"	"	ทรวง

จ. สระ เอะ เป็นสระ เอีย ไค่แก่

ฮฺ	(สนิก)	[snet]	"หวิเสนียค"	"	เสนียค
ฮฺ	(ลฺอิก)	[lɔet]	"ละเอียค"	"	ละเอียค

ฉ. สระ อื่น ๆ คือ

แ	เป็น	เอ	เช่น	ไกร	(แกรง)	[kraen]	"เกรงเช่นเกรงใจ"	ไทยใช้	เกรง
เอะ	"	อ	เช่น	จฺเรต	(จฺริท)	[cɔŋ-rèt]	"จฺริท"	ไทยใช้	จฺริท
อ	"	อา	"	คิ	(คิงค)	[kì:ŋ-kùek]	"คางคก"	"	คางคก
เออ	"	อา	"	เกร	(เกร็น)	[kraen]	"กราน"	"	กราน(กรีน)
โอ	"	อ	"	เยาบล	(เยาบล)	[yò:-boɪ]	"ข้อความ, เรื่องราว"	"	บูบด

เสียงพยัญชนะ

ก. เป็น ค เช่น

กร	(กรข)	[kre-khɔp]	"กะข"	ไทยใช้	กะข
กร	(กร)	[krom]	"क्रम, กรอม"	ไทยใช้	क्रम กรอม

ត បើ ក ង

ត្រាង (ត្រាង) /tra:ŋ/ "ត្រាង(ត្រាង)" ត្រាង ត្រាង

ក បើ ក ង

ក្រើង (ក្រើង) /coŋ-kien/ "ក្រើង" " ក្រើង

ក្រើង (ក្រើង) /kraeŋ/ "ក្រើង" " ក្រើង

ក បើ ង ង

ក្រើង (ក្រើង) /criep/ "ក្រើង(ក្រើង)" " ក្រើង(ក្រើង)

ក បើ ង ង

ក្រើង (ក្រើង) /cho:k/ "ក្រើង" " ក្រើង

ក បើ ស ង

ក្រើង (ក្រើង) /cbak/ "ក្រើងស្រែក" " ស្រែក

ក បើ ក ង

ក្រើង (ក្រើង) /cro:k/ "ក្រើង,ក្រើង" " ក្រើង

ក្រើង (ក្រើង) /cra:v/ "ក្រើង" " ក្រើង(ក្រើង)

ង បើ ក ង

ក្រើង (ក្រើង) /chlòh/ "ក្រើង" " ក្រើង

ក បើ ង ង

ក្រើង (ក្រើង) /crèŋ/ "ក្រើង(ក្រើង),ក្រើង" ត្រាង ក្រើង,ក្រើង

ង បើ ក ង

ក្រើង (ក្រើង) /kheŋ/ "ក្រើង(ក្រើង)" ត្រាង ក្រើង

ង បើ ក ង

ក្រើង (ក្រើង) /dom-bo:ŋ/ "ក្រើង" " ក្រើង

ក បើ ក ង

ក្រើង (ក្រើង) /tbaŋ/ "ក្រើង" " ក្រើង

ข เป็น กระ, กะ เช่น

ไกร	(แสร)	khae/	"กระแสร"	ไทยใช้	กระแสร
จับ	(ชุขำ)	kheɔp/	"กระจับ"	"	กระจับ
กะ	(ชุท)	khtih/	"กะท"	"	กะท
กะ	(ชุทะ)	khtəh/	"กระทะ"	"	กระทะ
กะ	(ชุทีย)	khtə:y/	"กะเทย"	"	กะเทย
กะ	(ชุสว)	khsa:v/	"แคว ๆ"	"	กระเส้า
กะ	(ชุจก)	khecat/	"จัก"	"	กระจัก(กระจาย)

ค เป็น ประ หรือ บรร เช่น

กาย	(มุกาย)	phka:y/	"การ"	"	ประกาย
กัฏ	(มุกัญ)	phean/	"ทำให้แค้น, ทำให้เสียชื่อเสียง"	ไทยใช้	ประจัน
จ้ง	(มูจ้ง)	pheɔŋ/	"ตั้งใจทำ"	ไทยใช้	ประจง, บรรจง
เคิม	(มูเคิม)	phdaem/	"ประเคิม"	"	ประเคิม
ทุก	(มูทุก)	phtuk/	"บรรทุก"	"	บรรทุก, ประทุก

1.4.6 การเทียบแนวเทียบนิค คำไทยที่มี กระ ข้างหน้า ควรจะเทียบได้
กับคำเขมรที่มี ข นำหน้า แต่มีคำที่มี กระ นำหน้าและเชื่อได้ว่าเป็นคำเขมร แต่คำเขมรนั้น
อาจไม่ให้นำด้วย ข ที่มี เช่น

กระโปรง	จาก	กำเปรง	(กำเปรง)	kom-prəŋ/
กระเชอ	"	กะเชอ	(กะเชอ)	kəh-cə:/
กระเพาะ	"	กะทะ	(กะทะ)	krə-pəh/
กระเบา	"	กะเบา	(กะเบา)	krə-bao/

1.4.7 การแทรกเสียงสระ เพื่อให้ออกเสียงพยัญชนะประสมได้สะดวก
ได้แก่คำ

เขว (เขล) /khle:/ "คันไม้ไผ่แก่นยอมผ้า" ไทยไผ่ แกนแล

เกรียง (เกรียล) /kriel/ "กระเรียน" " กระเรียน

2. คำนำ อิทธิพลด้านการสร้างคำของภาษาเขมรมีต่อการสร้างคำของภาษาไทย 2 วิธีคือ การเติมอุปสรรค และการลงการอาคม ส่วนการประสมคำและซ้อนคำนั้นของภาษาไทยเรานั้น อยู่แล้ว

2.1 การเติมอุปสรรค คือ การเพิ่มหน้าคำที่เดิมมี เช่น พร, บิ, สั, กิ, ฉ ฯลฯ (ดูรายละเอียดเรื่อง การสร้างคำในบทที่ 5) เช่น

เกิด	"เกิด"	เติมอุปสรรค	บิ	เป็น	บังเกิด	"ทำให้เกิด"
เพิ่ม	"เต็ม"	"	บิ	"	บ่าเพิ่ม	"ทำให้เต็ม"
กาล	"ขึ้น"	"	บิ	"	บันกาล	"ทำให้ขึ้น"
เรียน	"เรียน"	"	บิ	"	บังเรียน	"ทำให้เรียน"
บัก	"หาย"	"	บิ	"	บ่าบัก	"ทำให้หาย"
ซิก	"คึกกัน"	"	ฉ	"	ฉซิก	"ทำให้คึกกัน"
เคิม	"เริ่มต้น"	"	ฉ	"	ฉเคิม	"ทำให้เริ่มต้น"
จุ	"ลง"	"	ปร	"	ประจุ	"ทำให้ลง"
ลอง	"ทดลอง"	"	ปร	"	ประลอง	"ทำให้ลอง"
ควร	"ถูกต้อง"	"	สั	"	สมควร	"ถูกต้องแล้ว"

วิธีการสร้างคำนี้ มีอิทธิพลต่อภาษาไทยคือ ไทยเรารับวิธีการมาใช้โดยเติมคำไทย ไปข้างหน้ามี เช่น

เคี้ยว	เป็น	ประเคี้ยว
ห้วน	"	ประห้วน
ทวง	"	ประทวง
คึก	"	สมคึก

รู้	เป็น	สมรู้
ยอม	"	สมยอม
ปอง	"	สมปอง
คืบ	"	บังคืบ
คั่ง	"	ประคั่ง
คา	"	ประคา
จบ	"	ประจบ
กบ	"	ประกบ
คบ	"	ประคบ, สมคบ
กอบ	"	ประกอบ
ทบ	"	สมทบ
ทับ	"	สัมทับ
สู่	"	สมสู่

2.2 การลงอาคม คือ การเติมกลางคำ (ดูรายละเอียดเรื่อง การสร้างคำ)

ตัวอย่างการเติมกลางคำ

สราญ	"สบาย"	เป็น	สำราญ	"ความสบาย"
ทริ	"คิด"	"	คำวิ	"ความคิด"
เปรอ	"รับใช้"	"	บ่าเรอ	"ผู้รับใช้"
จง	"ตั้งใจ"	"	จำนง	"ความตั้งใจ"
เกิก	"เกิด"	"	ก่าเนิก	"การเกิด"
เจรียง	"ซบ rong"	"	จำเรียง	"การซบ rong"
เกคา	"ร้อน"	"	ก่าเคา	"ความร้อน"
ชจิก	"ซบไล"	"	ก่าจิก	"การซบไล"
ชจาย	"เรี่ยราย"	"	ก่าจาย	"การเรี่ยราย"
ปราน	"ราว"	"	บ่าราน	"ทำให้ราว"

เฉลย	"คอม"	เป็น	จำเลย	"ผู้กล่าวคอม"
ทูล	"บอก"	"	ทำนูล	"ผู้บอก"
ชก	"ชก"	"	ชนก	"การชก"

วิธีการเติมกลางนี้ไทยรับมาใช้เช่น

เสียง	เป็น	สำเนียง
ช่วย	"	ชำระ
อวย	"	อำนวย
แข็ง	"	กำแหง
แจก	"	จำแนก
ทรวจ	"	ท้าวจ
จ่าย	"	จำหน่าย
ฉิ่ง	"	ฉนัง
เสียด	"	เสนียด
ปราบ	"	บ่าปราบ
ชุ่ม	"	ชะุ่ม, ชรุ่ม
กลับ	"	กระลับ

3. ด้านความหมาย การรับคำศัพท์ในภาษาเขมรเข้ามาในภาษาไทยนั้นย่อมจะต้องรับเอาความหมายประจำคำมาด้วย ศัพท์ในภาษาเขมรบางคำอาจจะมีมากกว่า 1 ความหมาย แต่เรานำมาเพียงความหมายเดียว หรือบางคำเรานำไปใช้ให้กว้างออกไปกว่าเดิมก็มี หรือนำไปใช้ให้ความหมายเปลี่ยนเป็นอื่นก็มี ดังนั้นความหมายของคำศัพท์จึงเปลี่ยนไปตามความสะดวกของผู้ใช้ภาษา

ลักษณะความหมายของคำศัพท์ภาษาเขมรที่ไทยนำมาใช้มีดังนี้¹

¹บรรจบ พันธุเมธา ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย หน้า 37-39

1. แยกเสียงแยกความหมาย คำภาษาเขมรที่มี 2 ความหมายเรานำมาแยกเสียงให้เสียงหนึ่งมีความหมายอย่างหนึ่ง เช่น

ฉำ (ชำ) /cəəm/ "ชำ, ฉะ" ไทยใช้ ชำ, ชำหรือฉำ

ครอก (จุก) /cro:k/ "กรอกยา" " กรอก

"ทางแคบๆ" " กรอก

ครอม (กูร) /krom/ "เราแยกใช้ตามเสียงเป็นทรมหมายถึงทุกซอก, เฝ้ารำใจ
ใช้ตามรูปเขียน เป็น ทรม หมายถึง ระทมใจ
ใช้เป็นทรม หมายถึง ทรมนอง ก็มี ความหมายเดิม
หมายถึง ชำ, มอมชำ, ทรมใจ, เฝ้ารำนอง"

2. ความหมายแคบเข้า

2.1 เลือกใช้เพียงความหมายเดียว ได้แก่

รูล่ง (เกล่ง) /phlè:n/ "คนตรี คือเครื่องเล่นทั้งคึก สี คี เป่า,
บทเพลง และทำนองเพลง ไทยใช้
ตามความหมายหลังนี้"

ชำ (จำ) /cam/ "ไม่ดื่ม, คอย, เฝ้า ไทยใช้ในความหมาย
ว่ากำหนดไว้ในใจไม่ลืม"

จุก (จุก) /cùk/ "หนาแน่นอย่างพืช, เขมรใช้ ไทยใช้ในความ
หมายว่า หนาแน่น "

ลุ่ม (ลุ่ม) /lùm-nòəm/ "ทำนอง แบบ ทรง ทรวงทรง ไทยใช้
ในความหมายว่า บทร้องเป็นทำนอง"

ตรอก (ทรวก) /trwet/ "สอคล้องคู่และให้ถูกท้อง, ช้อน ไทยใช้
ในความหมายแรก"

สรวล (สรวล) /sru:əl/ "สะควก, ไม่ลำบากและหัวเราะ ไทยใช้
ในความหมายว่าหัวเราะ หรือสรวลเส
เฮฮา หรือ ทรงพระสรวล"

2.2 ใช้ในความหมายจำกัดเฉพาะ ได้แก่

- ๒๒๘ (จาน) /ca:n/ "ภาษาะใช้อาหารชนิดต่าง ๆ ถ้าเทียบกับคำของเราที่อาจตรงกับคำ จาน ชาม ถ้วย (ใส่อาหารไม่ใช่ใส่น้ำดื่ม) ไทยใช้ในความหมายว่า ภาษาะที่มีลักษณะแบบประเภทเดียว"
- ๒๒๙ (คร่ำคร่า) /kròem-kri:ə/ "คร่ำคร่า, หรุคโทรม เขมรใช้ได้ทั้งวัตถุสิ่งของ และร่างกายของคน ไทยใช้ในความหมายเฉพาะของเก่าที่ชำรุดหรุคโทรมเท่านั้น"
- ๒๓๐ (สรส) /sros/ "เขมรหมายถึงทั้งสคออย่างฉัก ปลา สก, สวญามฉกฉาย และเย็บม แฉม เข่าที่ น้ำถูกแบบแผน ไทยใช้ในความหมายว่าสก ไม่แห้งหรือไหม้ ปัจจุบันหันควน เช่นข้าวสก, กลอนสก"
- ๒๓๑ (ทบาล) /tbal/ "ครกต่าง ๆ ที่สำหรับสีข้าวด้วยมือ ไทยใช้ในความหมายเฉพาะว่าครกตำหมากแบบหนึ่งที่มีทรงกระบอกฉักทำด้วยโลหะเท่านั้น หมายถึงครกทั่ว ๆ ไปไม่ได้"
- ๒๓๒ (ครุจ) /kro:c/ "ส้มชนิดต่าง ๆ แต่ไทยนำมาใช้ในความหมายว่ามะกรูด เพียงชนิดเดียว"

2.3 ใช้ในความหมายขยายทั่ว คือคำบางคำที่เรานำมาใช้ในความหมายกว้างออกไม่จำกัดเฉพาะ คือเพิ่มมากกว่าที่เขมรใช้ ได้แก่

- ๒๓๓ (เชิง) /cə:ŋ/ "เท้า, คืบ ไทยใช้ในความหมายได้ทั้งของ, วัตถุควย เช่น เชิงเขา เชิงตะกอน"

- สรว (สรว) /sru:ey/ "เปราะ, กรอบ, ร่วน ไทยใช้ในความ
หมายว่าข้าวสวย คือข้าวไม่แฉะจึงมักร่วน
เรียงเม็ด บางทีหมายถึงข้าวสุกที่สุกด้วยหุง
หรือหนึ่งไม่มีน้ำอย่างข้าวต้มและเรายังได้เพิ่ม
ความหมายของ สรวว่า งามน่าพึงใจใช้ได้
ทั้งผู้หญิงสวย บ้านสวย และยังใช้ขยายกริยา
เป็นเค็นสรว เขียนสรว ไปสรว พุทสรวเป็นคัน"
- ปรำ (ปรำ) /prap/ "บอก เช่นบอกราคา บอกทาง ไทยเรามีใช้
ว่าปรับทุข คือเล่าความทุกข์สู่กันฟัง และใช้
ในความหมายอื่น คือให้เสียเงินค่าทำนิก
เป็นการลงโทษ, ทำให้เสมอกัน เช่นปรับที่"

2.4 ใช้ในความหมายย่ำยี คือกลายความหมายจากอย่างหนึ่งไปเป็นอีกอย่างหนึ่ง

- เตรตก (เตรตก) /trə-pò:k/ "กัน ไทยนำมาใช้ในความหมายว่าตะโปก"
- เรื้อย หรือ เรื้อย (เรื้อย หรือ เรื้อย) /hə:y, rə:y/ "เย็นฉ่ำ, เย็นสบาย
ไทยนำมาใช้หมายถึงเหือกแห้งหายไปในอากาศ"
- ถู (ถู) /lɛ:/ "ไต่กัน เราหมายถึง ไต่กัน กล่าวถึงอย่าง
แข็งแะ"
- สมรจ (สมรจ) /som-ru:əc/ "ทำให้แหลม เราหมายถึง ตรวจสอบ, ค้นคว้าหา"
- สราล (สราล) /sra:l/ "เบา"
- สมราล (สมราล) /som-ra:l/ "ทำให้เบา, คลอคลึง เราใช้สราญ, ส่าราญ
หมายถึง สบายใจ เย็นใจ"
- สเรนุก (สเรนุก) /sre-nok/ "ง่าย สบาย มีความสุข ไทยใช้ในความหมายว่า
เพลินใจ ให้ความเบิกบานใจ"
- สเรนอ (สเรนอ) /sre-noh/ "สังเวช, สงสาร ไทยใช้ในความหมายว่า
ไพเราะ, น่าฟัง"

- สลอต (สลอต) /slot/ "ตกใจ, ใจหาย เพราะความกลัว หรือเพราะ มีทุกข์ ไทยใช้ สลอต ในความหมายว่า โศก, เสียใจ, ช็อค เช่น สลตใจ เส่ร่า เสียใจ"
- เคดอง (เคดอง) /kdaon/ "ไบเรือ ในภาษาไทย ใช้ว่าไบเรือเช่นเดียวกัน แต่เมื่อใช้กับเสา เป็น เสากระโคง คนจึงมา เข้าใจว่า กระโคงคือ เสาไบเรือ ไม่ใช่ตัว ไบเรือความหมายจึงเคลื่อนจากไบเรือเป็น เสาไบเรือ"

- ทะคะก (ทะคะก) /trə-kí:ək/ "อวัยวะส่วนใดเอาจวมมาทั้งสองข้าง คือ ตะโพกนั่นเอง แต่คำ ทะคะก หรือ หั่วทะคะก ที่ใช้ในภาษาไทยหมายถึง แจกกระดูกเชิงกราน"
- ทะเลงกะเก (ทะเลงกะเก) /trə-laen-kaen/ "ที่มี 4 หน้า หรือ 4 ด้าน และที่แยกออกเป็นสี่ เช่น ปราสาทที่มีมุขสี่ด้าน หรือทางสี่แพร่ง คำทะเลงแกงในภาษาไทย หมายถึงที่สำหรับประหารนักโทษ กล่าวว่า เติมหมายถึงทางสี่แพร่งเหมือนกันคงจะประหาร กันตามทางสี่แพร่ง ที่เรียกทะเลงแกงเหมือน ของคำเขมร ความหมายจึงกลายจากสถานที่ ที่แยกเป็นสี่ มาเป็น ที่ประหารนักโทษ"

2.5 ใช้ในความหมายต่างไป เพราะใช้ผิดจากหน้าที่ตามการปรับปรุงศัพท์ของเขมร คือ เขมรมีวิธีปรับปรุงหรือตกแต่งศัพท์ที่เป็นคำกริยาหรือวิเศษณ์ให้เป็นคำนาม และบางทีก็ทำให้กริยานั้นเป็นกริยา กริยา มีความหมายว่า ทำให้ แต่เรานำ มาใช้โดยไม่สนใจเรื่องเหล่านี้ ความหมายจึงต่างไปบ้าง คือ

- บะเร (บะเร) /bom-rae/ "รับใช้, ผู้รับใช้ ไทยใช้เฉพาะเป็นกริยา บะเร หมายถึงทำให้ชอบใจในลักษณะผู้สาว มิได้หมายถึงรับใช้ทั่ว ๆ ไป"

- จันฉำ** (จันฉำ) /com-nam/ "จำได้, หมายไว้ให้จำได้, เครื่องหมายให้จำได้ สังเกตได้ ไทยใช้ในความหมายว่า นำทรัพย์สินไปมอบไว้แก่เจ้าหนี้เป็นประกันในการกู้ยืมหรือหมายถึงประจำเจ้าจำนำ คือหาประจำ ลูกคาประจำ"
- น่เก็ก** (น่เก็ก) /bɔŋ-kaet/ "ทำให้เกิด ไทยใช้เช่นเดียวกับเกิด ก็มี

คี่ฉัก (คี่ฉัก) /kom-naet/ "การเกิด" ไทยใช้เท่ากับคำว่า เกิด

จี่เร็น (จี่เร็น) /com-raen/ "ทำให้มากขึ้น, เจริญขึ้น ไทยใช้เช่นเดียวกับ เจริญ ก็มี ใช้ต่างไปเป็นเหตุถึง เช่น จำเร็นหมอยากมี"
- บปรุ้ง** (บปรุ้ง) /bɔm-rɔŋ/ "ตั้งใจ, เตรียม, อุปกรณ์, อุทหนุน ไทยใช้ในความหมายว่าอุปกรณ์, อุทหนุน เช่น ทำนุบ่ารุง"
- เปร้ง** (เปร้ง) /priɛn/ "ทำให้เรียนหรือฝึกเช่นเดียวกับ บปรุ้ง ที่แปลว่าสอน เป็นคำที่ตกแตงมาจาก เปร้ง ไทยใช้ในความหมายว่าผู้สอบความรู้ในพระปริยัติธรรมได้ตามหลักสูตร"
- ปรุฉำ** (ปรุฉำ) /prə-cam/ "เป็นคำที่ตกแตงมาจาก ฉำ มีความหมายว่าเกี่ยง, อยู่กับหน้าที่ เช่น ประจำการ, เฉพาะสำหรับ เช่น ประจำเดือน ไทยใช้ใน 2 ความหมายหลัง และความหมายที่แปลกไปคือเงินที่ให้ล่วงหน้าเพื่อนักให้สัญญาต้องปฏิบัติตามสัญญา มิฉะนั้นจะถูกปรับ ที่เรียกว่า วางประจำ หรือมัดจำ ซึ่งความหมายนี้ไม่มีใช้ในภาษาเขมร"

หลักสังเกตคำภาษาเขมรในภาษาไทย

ภาษาเขมรเข้ามาสัมพันธ์กับภาษาไทยมาก ภาษาไทยจึงมีคำศัพท์ภาษาเขมรปะปนอยู่ด้วย เช่นเดียวกับภาษาอื่น ๆ ทั้งนี้ภาษาไทยจึงมีคำศัพท์ในภาษาต่าง ๆ มากมายทำให้ผู้ศึกษาสังเกตได้ยากกว่าคำใดเป็นภาษาเขมร แต่อย่างไรก็ตามเราพอจะกำหนดได้ว่าคำที่เป็นภาษาเขมรนั้นเราจะต้องสังเกตลักษณะสำคัญของภาษาเขมรที่ต่างจากภาษาไทยดังนี้

1. การสังเกตพยัญชนะตัวสะกด
2. การสังเกตพยัญชนะประสม
3. การสังเกตคำมากพยางค์
4. การสังเกตคำแผลง

1. การสังเกตพยัญชนะตัวสะกด คำภาษาเขมรสามารถมีพยัญชนะตัวสะกดได้หลายตัว ซึ่งต่างจากภาษาไทยที่มีเพียงแม่แก้ว ไค แก้วแม่ก กก กบ กก กน กม เกย เกอว มีตัวสะกดได้เพียง ก ค บ ง น ม ย ว เท่านั้น ส่วนภาษาเขมรมีไคทั้ง จ ช ญ ร ล ส และการออกเสียงตัวสะกดก็ต่างจากของเรา เช่น

จ. สะกด ออกเสียงเป็นเสียงคล้าย ยจ หรือ วย เช่น

กช (กาจ) /ka: c/ "กู, ร้าย" ไทยใช้ กาจ

สเบจ (สบเรจ) /som-rac/ "สำเร็จ, ทำให้เสร็จ" ไทยใช้ สำเร็จ

ระจ (อาจ) /ʔa: c/ "อาจ" ไทยใช้ อาจ

ผดจ (ผุดจ) /phdac/ "เผด็จ, ทำให้ขาด" ไทยใช้ เผด็จ

โดจ (ดูจ) /do: c/ "กูจ" ไทยใช้ กูจ

ข. สะกด ออกเสียง ข. ที่สะกดด้วย เสียงคล้าย จ. สะกด เช่น

มุข (มุข)/muc/ "มุข" ไทยใช้ มุข

กัณฑ์ (กัณฑ์)/kompn̄:c/ "กัณฑ์" ไทยใช้ กัณฑ์, คำติเตียน

คค (คค)/kuc/ "คค, ก้อนหินที่มีในหัวสัตว์หรือต้นไม้" ไทยใช้ คค

ฦ. สะกด ออกเสียงเป็นแม่กน แต่เสียงขึ้นจมูก

เพญ (เพญ)/pè:ñ/ "เค็ม" ไทยใช้ เพญ

รุน (รุน)/pũñ/ "รุน" ไทยใช้ รุน

กระวาน (กระวาน)/krəva:ñ/ "กระวาน" ไทยใช้ กระวาน

ร. สะกด เขมรมักไม่ออกเสียง แต่ไทยนำมาใช้เป็นแม่กน เช่น

งาน (งาน)/ŋi:ə/ "งาน" ไทยใช้ งาน

ฉน (ฉน)/chol/ "ฉนโกธ" ไทยใช้ ฉน

ฉน (ฉน)/c̄m̄ə/ "ฉน" ไทยใช้ ฉน

ฉน (ฉน)/khmu:ə/ "ฉน" ไทยใช้ ฉน

ฉน (ฉน)/dae/ "ฉน" ไทยใช้ ฉน

ฉน (ฉน)/cie/ "ฉน" ไทยใช้ ฉน

ฉน (ฉน)/kon-ha:/ "ฉน" ไทยใช้ ฉน

ล. สะกด กระกกล้นออกเสียง ล อย่าง 1 ในภาษาอังกฤษ ไม่ได้ออกเป็น
แม่กนอย่างของเรา เช่น

คณ (คณ)/cũl/ "คณ" ไทยใช้ คณ

คณ (คณ)/kal/ "คณ(ณ)" ไทยใช้ คณ

ฉงน (ฉง) /chɯŋ/ "ฉงน" ไทยใช้ ฉงน

ทบาล (ทบาล) /tbal/ "ทบาล" ไทยใช้ ทบาล

จันหัน (จันหัน) /can-tuəŋ/ "จันหัน" ไทยใช้ จันหัน

โหน (โหน) /təŋ/ "โหน" ไทยใช้ โหน

เช่น

ส. สะกัก มักไม่ออกเสียง ส. แต่จะออกเสียงเป็นลมหายใจแรง ๆ ออกมาแทน

สกล (สกล) /sɯŋ/ "สกล" ไทยใช้ สกล (ส)

เล็ด (เล็ด) /lɛt/ "เล็ด" ไทยใช้ เล็ด

กระดาษ (กระดาษ) /kre-daŋ/ "กระดาษ" ไทยใช้ กระดาษ

กรว (กรว) /kruːŋ/ "กรว" ไทยใช้ กรว

จก (จก) /caŋ/ "จก, จัก" ไทยใช้ จัก

ละเมิด (ละเมิด) /ləmɛt/ "ละเมิด" ไทยใช้ ละเมิด

ผุ (ผุ) /phuːŋ/ "ผุ" ไทยใช้ ผุ

2. การสังเกตพยัญชนะประสม ในภาษาเขมรมีเสียงพยัญชนะที่สามารถปรากฏร่วมกันในพยัญชนะต้นของพยางค์เป็นจำนวนมาก มากกว่าภาษาไทยที่เกี่ยวจึง เป็นลักษณะที่แตกต่างไปจากภาษาไทยพอจะนำมาแยกคำเขมรออกจากคำไทยได้

ตัวอย่าง

ไกร (ไกร) /krai/ "ไกร" ไทยใช้ ไกร

สกับ (สกับ) /sɯŋ/ "สกับ" ไทยใช้ สกับ

เสียด (เสียด) /sɛt/ "ทวีเสียด" ไทยใช้ เสียด

เสนง (เสนง) /sɛŋ/ "เซา (สัคว์)" ไทยใช้ เสนง

គំរូ	(ขุม)/khñom/ "ฉัน" ไทยใช้ ขยม
គ្រឹម	(ขติม)/khtim/ "กระเทียม" ไทยใช้ กระเทียม
គ្រោច	(เขมาจ)/khmaoc/ "มี" ไทยใช้ โขมค
ក្បាល	(กบาล)/kba:l/ "หัว" ไทยใช้ กบาล
គ្រៅ	(เขมา)/kmav/ "คำ" ไทยใช้ เขมา
គ្រោត	(เขนาท)/chnaot/ "ฉลาก, บัทร" ไทยใช้ โฉนท
គ្រង	(จลง)/chlong/ "ซ้าม, ท้ายฉลุฉลอง, ฉลอง" ไทยใช้ ฉลอง
ត្រង់	(ตรง)/troŋ/ "ตรง" ไทยใช้ ตรง
ប្រាក់	(ปราท)/prak/ "เงิน" ไทยใช้ ปรัก
ផ្កា	(ผกา)/phka:/ "ดอกไม้ม" ไทยใช้ ผกา
ស្គ	(จอ)/lɔw:/ "สวย, งาม" ไทยใช้ ลอ
ភ្នំ	(ภูม)/phnum/ "ภูเขา" ไทยใช้ พนม
ល្អើយ	(เจียม)/lhaey/ "เย็นฉ่ำ, เย็นสบาย" ไทยใช้ ระเหย

คำว่า

3. การสังเกตคำมากพยางค์ ในภาษาเขมรจะมีคำส่วนใหญ่มากกว่าพยางค์เดียว คือ มักเป็นคำ 2 พยางค์ ซึ่งเกิดจากการปรับปรุงศัพท์ของภาษาเขมร (การลงอุปสรรคและอาคม) คำที่ได้จึงเป็นคำ 2 พยางค์มากกว่าที่เดียว เช่น

កំទ្រាំង	(กำลัง)/kom-lan/ "เรียวแรง" ไทยใช้ กำลัง
កំណើត	(กำเนิด)/kom-naet/ "การเกิด" ไทยใช้ กำเนต
ចំណង់	(จันง)/com-nong/ "ความอยาก, ความต้องการ" ไทยใช้ จานง
សំណឹះ	(ภูณิะ)/dom-neh/ "คำคติเตือน, คำหนี" ไทยใช้ คำหนี

คันฉะ	(คันฉะ) /cũm-nih/	"การขี่, ยานพาหนะสำหรับขี่"	ไทยใช้ ชาน
คันฉุ	(คันฉุ) /cũm-nũm/	"ที่ชุมนุม, ปรีกษาหารีอกัน"	ไทยใช้ ชุมนุม
คันบ่	(คันบ่) /tũm-nũp/	ท้านบ	ไทยใช้ ท้านบ
คันหัง	(คันหัง) /kũm-haen/	"แข็ง, แข็งแรง"	ไทยใช้ ก้านหัง
คันรุ	(คันรุ) /dũm-ro:v/	"ทำให้ถูก"	ไทยใช้ ค่าง
คันวาย	(คันวาย) /tũm-vay/	"ของสำหรับถวายเป็น"	ไทยใช้ กังวาย
คันเร	(คันเร) /bũm-rae/	"คนใช้"	ไทยใช้ บำเรอ
คันราล	(คันราล) /sũm-ra:l/	"ทำให้เบา"	ไทยใช้ สำราญ
คันบัง	(คันบัง) /cũm-ban/	"การรบ"	ไทยใช้ จำบัง
คันราล	(คันราล) /kũm-ra:l/	"เครื่องลา"	ไทยใช้ ค่างราล

4. การสังเกตคำแผลง เช่นแผลง "ฉ" (ด) ของเขมรเป็น "ประ" หรือ "บรร" ในภาษาไทย เช่น

คันฉุ	(คันฉุ) /phcañ/	"ทำให้แพ"	ไทยใช้ ประจัญ
คันฉะ	(คันฉะ) /phdaem/	"เริ่มคัน"	ไทยใช้ ประเคิม
คันทุ	(คันทุ) /phtuk/	"บรรทุ"	ไทยใช้ บรรทุ
คันด	(คันด) /phka:y/	"คาว"	ไทยใช้ ประกาย
คันฉุ	(คันฉุ) /phcũq/	"ตั้งใจทำ"	ไทยใช้ ประจง, บรรจง
คันคำ	(คันคำ) /phkũem/	"ประกาศ"	ไทยใช้ ประกาศ
คันบ่	(คันบ่) /phtũep/	"ประทับ"	ไทยใช้ ประทับ
คันฉุ	(คันฉุ) /phtom/	"นอน"	ไทยใช้ บรรทม

แผลง "อ" (ฮ) ของเขมร "กระ" ในภาษาไทย เช่น

ខ្មោច (ขจาย) /khea:y/	"กระจาย"	ไทยใช้	กระจาย
ខ្មោច (ขกาน) /khda:n/	"กระคาน"	ไทยใช้	กระคาน
ខ្មែម (ขทิม) /khtum/	"กระเทียม"	ไทยใช้	กระเทียม
ខ្មែរ (ขทึะ) /khtih/	"กระทึ"	ไทยใช้	กะทึ, กระทึ
ខ្មែយ (ขเทีย) /khtè:y/	"กระเทย"	ไทยใช้	กระเทย
ខ្មែ (ขทะ) /khtèh/	"กะทะ"	ไทยใช้	กะทะ
ខ្មៅ (ขสาว) /khsa:v/	"แคว่ ๆ"	ไทยใช้	กระเล่า
ខ្មៅ (ขจาท) /kheat/	"กระจัก (กระจาย)"	ไทยใช้	กระจักกระจาย

แผลง "บ" (ปร) ของเขมร เป็น "บร" ในภาษาไทย เช่น

ប្រាក់ (บรฎา) /prə-da:/	"ประกาศา"	ไทยใช้	บรрка
ប្រជុប (บรจุบ) /pre-cop/	"ประจบ"	ไทยใช้	บรรจบ

แผลง "บ" (บ) ของเขมรเป็น บัง, บัน, บ่า ในภาษาไทย เช่น

បង្កើត (บงเก็ค) /boŋ-kaet/	"ทำให้เกิด"	ไทยใช้	บังเกิด
បង្គាប់ (บงคาบ) /boŋ-kəp/	"บังคับ, คำสั่ง"	ไทยใช้	บังคับ
បង្គំ (บงคัม) /boŋ-kom/	"บังคม"	ไทยใช้	บังคม
បង្គោល (บงอาจ) /boŋ-ʔa:c/	"บังอาจ"	ไทยใช้	บังอาจ
បណ្តាល (บณฎาล) /bon-da:l/	"บันคาล"	ไทยใช้	บันคาล
បំបាត់ (บัมบาท) /bom-bat/	"บ่าบัต"	ไทยใช้	บ่าบัต
បំរាស (บัมราส) /bom-ras/	"บ่าราศ"	ไทยใช้	บ่าราศ

(บํรุง) /bom-roŋ/ "บํรุง" ไทยใช้ บํรุง
 (บํเพญ) /bom-pe: ŋ/ "บํเพญ" ไทยใช้ บํเพญ

อนึ่ง การสังเกตภาษาเขมรที่เข้ามาปะปนในภาษาไทยนั้น บางครั้งเราอาจจะสังเกตจากลักษณะสำคัญของภาษาเขมรที่ต่างจากภาษาไทยดังกล่าวนั้นไม่ได้ เพราะไม่ได้เป็นไปตามหลักเกณฑ์นี้ ก็จะขอคัดคำอธิบายของ บรรจบ พันธุเมธา¹ เกี่ยวกับเรื่องนี้ดังนี้คือ

ผู้ที่เรียนภาษาเขมรมักจะทักถามผู้สอนเสมอว่า จะมีทางรู้ได้อย่างไรหรือทุกอย่างจริงจะรู้ว่าคำที่เราใช้อยู่ในคำใดเป็นคำเขมร คำใดไม่ใช่ ทั้งนี้ นอกจากคำที่รู้มาก่อน เช่น คำ เส็จ เสวย บรรทม คำเนิน เค้น ทวีศ ทวี คำวิ คำรัส ฯลฯ จึงจะพอกำหนดได้

ผู้สอนก็จะตอบตามหลักว่า คำเขมรโดยมากมักมี 2 พยางค์ และมีเสียงควบกล้ำทั้งคำที่ยืมมาข้างต้น ครั้นเรียนไปสอนไปทั้งผู้เรียนและผู้สอนก็จะพบเองว่า ที่ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์นี้มีอยู่เป็นอันมาก อันนับเป็นปัญหาสำคัญแก่ผู้เรียนอย่างยิ่ง ปัญหาเหล่านั้น คือ

1. คำที่มี 2 พยางค์ในภาษาเขมรไม่ใช่คำเขมรเสมอไป เช่น คำ ละมิง ลำเจียก เขมรใช้ รัลลัม กับ รัเชก
2. คำเขมรไม่ใช่มี 2 พยางค์เสมอไป ที่เป็นพยางค์เดียวกัน และมี ไม่ไม่มีเสียงควบกล้ำเสมอไปด้วย จนกลายเป็นคำไทย ๆ เช่น ចប់ (จบ) /cɔp/ "จบ", ចួប (จวบ) /cu: ɔp/ "พบ" (โดยบังเอิญ), ចុក (จุก) /cok/ "จุกเสียด, จุกจุก", តែ (แต่) /tae/ "แต่", ឆែ (เฉย) /tho: y/ "ถอย", ថែម (แถม) /thaem/ "แถม", ត (ท) /to: / "ทอ, เติมให้ยาว", ចាប់ (จาบ) /cap/ "จับ", ងាយ (งาย) /ŋi: ɔ/ "ง่าย"

¹ บรรจบ พันธุเมธา "ภาษาสันสกฤต เขมร-ไทย" สตรีสาร 22 : 15, 130-131 กันยายน 2521, 23 : 19 กันยายน 2521

3. คำเขมรหลายคำดังกล่าวยังคงใช้อยู่ตรงกับคำภาษาไทยแล้ว ก็ยังใช้ตรงกับภาษาถิ่นอื่น ๆ อีกหลายถิ่นด้วยกัน จึงมีปัญหาคำเหล่านั้น เช่น คำ แฌ, ทอ, จับ, ง่าย ฯลฯ เป็นคำภาษาไทยแต่ดั้งเดิม เขมรหรือไทย ใครยืมใคร เขมรยืมไทย หรือไทยยืมเขมร หรือทางยืมจากภาษาอื่นอีกทอดหนึ่ง

ถ้าคำดังกล่าวนี้ใช้ในภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ด้วย ก็น่าจะถือว่าคำเหล่านั้นเป็นคำไทยที่เขมรยืมไปใช้ แต่หากมีใช้แต่ในภาษากรุงเทพฯ ก็ถือว่าเรายืมคำเขมรมาใช้ แต่การที่มีคำใช้ตรงกันทั้งเขมรและไทยในถิ่นอื่น จะถือว่าเป็นการยืมคำกันใช้ก็ยังไม่น่าหนัก ทั้งนี้เพราะ

ก. ภาษาถิ่นเหล่านั้น บางทีก็ใช้คำที่มีใช้ตรงกัน ให้มีความหมายต่างออกไปบ้าง ภาษาเขมรเองก็ใช้ในทำนองนั้นด้วย ดังตัวอย่างคำ แฌ ที่เขมรหมายความว่า แฌ เพิ่มซ้ำ ภาษาเหนือหมายความว่า อีก ภาษาไทใหญ่หมายความว่า ขว... ตู เขมรหมายความว่า ทอ เพิ่มให้ยาวออกไป, สืบไปตามลำดับ ภาษาถิ่นไทใหญ่และพม่าเก คำที่มีทอ ที่ใช้ในความหมายว่า สู่.....

ข. เขมรยืนยันว่าคำดังกล่าวข้างต้นนั้นหรืออาจมีคำอื่น ๆ อีกเป็นคำเขมรแน่ เพราะเขมรมีวิธีปรับปรุงเปลี่ยนแปลงคำให้เปลี่ยนจากกริยา หรือคุณศัพท์มาเป็นคำนามด้วยวิธีลงอุปสรรคบ้าง เปลี่ยนแปลงในคำบ้าง ดังคำ แฌ เขมรมีคำ บนแฌ (ลงอุปสรรค บั หน้าแฌ) หมายความว่าเพิ่มขึ้น ซ้ำ ซ้ำเพิ่ม, ตู ก็มี ภูม หรือ คม หมายความว่า รอยต่อ และหมายความว่า ผู้สืบทอดได้, จาบ ก็มี จมาบ ที่จับ ที่ยึด ที่มั่น ยึดที่มั่นได้ ใคที่มั่น

จึงเป็นอันกล่าวให้แน่นอนลงไปได้อีกว่า คำที่มีใช้ตรงกัน คำใดเป็นคำไทยยืมจากเขมร หรือคำใดเป็นคำที่เขมรยืมไทยไปใช้ เมื่อเป็นเช่นนั้นก็ต้องกล่าวตามศาสตราจารย์ ดร. ทองคำวรรณ อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญภาษาเขมรอันเป็นภาษากำเนิดของท่านว่า ทางคนทางมีใช้ เขมรก็มีใช้ ไทยก็มีใช้

4. คำที่เราใช้ตรงกันกับเขมรนั้น ไม่แน่ว่าเขมรได้จากภาษาอื่นอีกทอดหนึ่งแล้วจึงถ่ายทอดมายังไทย หรือไทยได้มาจากภาษาอื่นแล้วถ่ายทอดไปยังเขมร หรือทางฝ่ายทางไปใดค่านั้น ๆ มาใช้จากภาษาอื่นด้วยกัน ไม่ได้ถ่ายทอดให้กันและกันโดยตรง เรื่องเหล่านี้มันเป็นเรื่องมีคม นอกจากอาศัยการสันนิษฐานคำเหล่านั้น ใดแก่

ក្បាល (กฺบาล) /kbal/ เขมรหมายถึง เรือกำปั่น เรือกลไฟ ภาษา
มลายูก็มีคำ kapal (กาปาล) กล่าวว่าเป็น
คำภาษาทมิฬ หมายถึง เรือใหญ่อย่างเรือกลไฟ
ចាបាំង (จาบิง) /ca:peŋ/ คือ จับปง ภาษามลายูก็มี chaping (จาปิง)
อธิบายลักษณะเช่นเดียวกัน
រៀល (เรียล) /riel/ คือ เหรียญ ภาษามลายูมี rial หมายถึง
เงินเหรียญ เป็นคำภาษาโปรตุเกส ภาษาอิหร่าน
ก็ใช้ rial เสียงก็คล้ายเรียลของเขมร แต่
เขมรไม่ได้ว่าคำนี้มาจากภาษาโปรตุเกส หรือ
อื่นใด แต่มุ่งไปยังคำ หิรณฺยาบาสี กับ หิรณฺย
สันสกฤตว่าเป็นที่มาของคำ เรียล

ปัญหาก็กล่าวข้างต้นแล้วแต่เป็นปัญหาชวนฉงนสำหรับคนไทยที่เรียนเรื่อง
ภาษาเขมร ทำให้คิดสับสนไยกว่า คำใดเป็นคำเขมรแท้ คำใดเป็นคำเขมรที่ได้
มาจากภาษาอื่น และคำเขมรที่ใช้อยู่ในภาษาไทยและเราเข้าใจว่าเป็นคำเขมรแท้
นั้น แท้จริงเป็นคำภาษาใด ปัญหานี้ไม่มีผู้ใดตอบได้ก็เท่าเจ้าของภาษา

ถ้าจะตอบอย่างละเอียด ก็ต้องอาศัยภาษาศาสตร์ ซึ่งเป็นวิชาว่าด้วยการ
ศึกษาภาษาตามแนววิทยาศาสตร์ อย่างเช่นเรื่อง หน่วยเสียงสระ พยัญชนะ
วรรณยุกต์นี้ เมื่อเราออกเสียงไปก็มีเครื่องหมาย เครื่องมือที่ว่า มีลักษณะอย่างไร
ริมฝีปาก ลิ้น ลม เป็นอย่างไร.

นอกจากนี้ กาญจนานาคสกุล¹ ได้กล่าวถึงวิธีสังเกตคำภาษาเขมรในภาษาไทยไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง คำสันนิษฐานในภาษาไทยที่มีมูลรากเป็นคำภาษาเขมร พอสรุปได้ดังนี้คือ

คำภาษาเขมรและภาษาไทยที่พ้องกัน ถ้าไม่ได้รับมาจากภาษาอื่นจะสังเกตได้ว่า เป็นคำภาษาเขมร โดยอาศัยหลักการพิจารณา ดังนี้

1. เป็นคำที่สอบสวนได้พบว่า ไม่มีอยู่ในภาษาไทยเดิม เช่นในภาษาถิ่นของไทย เป็นต้น เช่น กรวด กริ้ว สรวม สะอาด ฯลฯ

2. เป็นคำที่พ้องกับคำภาษามอญ อันเป็นภาษาตระกูลเดียวกัน มีวิธีการเปลี่ยนแปลงรูปคำใช้แบบเดียวกัน เช่น มีการเติมพยัญชนะหรือนิคิตลงระหว่างคำ เป็นต้น เช่น

เขนย	แปลว่า	หมอน	(ช. เขนีย ม. คูนีย)
โคก	"	เนิน, ดอน	(ช. เคาก ม. โคก)
กรัก	"	แกนขนุน	(ช. กราก ม. กุรัก)
กาจ, ฉกาจ	"	ราย	(ช. กาจ ม. สุกาค)

3. เป็นคำควบกล้ำ โดยเฉพาะที่ควบกับพยัญชนะอื่นนอกจากตัว ร, ล, ว เป็นคำมากพยางค์หรือคำแผลง ซึ่งไม่มีอยู่ในลักษณะของคำไทยถิ่นต่าง ๆ ในปัจจุบันเป็นส่วนใหญ่ เช่น ญกาย ปุรัก เกตุ พนม โถง สุนม สุธา ฯลฯ คำในภาษาไทยแท้ ๆ นั้นที่เป็นคำมากพยางค์ มักจะเป็นคำประสมหรือคำกร่อน นอกจากนั้นมักเป็นคำมาจากภาษาอื่น ภาษาเขมรก็เช่นกันมีคำหลายพยางค์อยู่มาก เช่น บนุทาด บงอาจ ตูบาด ชัม าดำ และคำพยางค์เดียวก็สามารถจะเติมคำอุปสรรคและคำเติมกลางให้กลายเป็นคำหลายพยางค์ได้ เช่น

¹ กาญจนานาคสกุล คำสันนิษฐานในภาษาไทยที่มีมูลรากเป็นคำภาษาเขมร วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า 4-6

เกตุ เป็น กัฏเฐ , คาล เป็น คัณล
 คุร เป็น คุนฺร , จะ เป็น บญฺจะ าลา

4. สังเกตจากคำที่มาใช้เป็นคำซ้อนในภาษาไทย ประเภท คำซ้อน
 ไวพจน์คู่ (Synonymous Couplets) เอาคำสองคำที่มีความหมายเหมือนกัน
 หรือคล้ายคลึงกันมาเข้าคู่กัน อาจมีความหมายเท่าเดิม หรือผิดเพี้ยนไปจากเดิม
 บางก็ได้ คำซ้อนไวพจน์คู่เป็นคำไทยคำหนึ่ง เป็นคำต่างประเทศที่ไทยรับเข้า
 มาคำหนึ่งก็มี เป็นคำต่างประเทศทั้งสองคำเลยก็มี เช่น ทน เดิม เด็ดขาด
เล่าเรียน แสวงหา เป็นต้น

ทั้งหมดนี้เป็นข้อสังเกตคำภาษาเขมรที่ปะปนอยู่ในภาษาไทย ซึ่งส่วนใหญ่จะสามารถ
 ไขข้อสังเกตเหล่านี้ได้ และมีเป็นส่วนน้อยที่ไม่สามารถจะบอกได้ว่า คำนั้นเป็นภาษาเขมร
 หรือภาษาไทย หรือภาษาอื่น ๆ ถ้าศึกษาภาษาในตระกูลเดียวกัน เช่น ภาษามอญ และภาษา
 ในตระกูลอื่น เช่น ขวา มลายู หรือแม้กระทั่งภาษาไทยเดิม (ภาษาถิ่นต่าง ๆ) ก็คงจะต้อง
 สันขอสงสัยต่าง ๆ ได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่นาคึกคักคนควาต่อไป.

บรรณานุกรม

กัตติญ ชูชื่น ภาษาเขมรในภาษาไทย ไทยวัฒนาพานิช 2525, 81 หน้า.

กรรณิการ์ ชินะโชติ การเปรียบเทียบคำซ้ำแบบหนึ่งในภาษาไทยและภาษาเขมร

วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2516,

คำไทยและอิทธิพลบางประการของภาษาไทยในภาษาเขมร วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์
มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2522, 367 หน้า.

กาญจนา นาคสกุล คำสันนิษฐานภาษาไทยที่มีมูลรากเป็นภาษาเขมร วิทยานิพนธ์อักษร-
ศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2502, 162 หน้า.

— "แบบการเสริมสร้อยในภาษาไทยและเขมร" ใน กรองภาษาและวรรณกรรม
ศรีเมืองการพิมพ์ 2516, 343 หน้า.

— ระบบเสียงภาษาไทย โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2520, 136 หน้า.

— "วิชานิรุกติศาสตร์เรื่องภาษาเขมร" ใน คำบรรยายภาษาไทยชั้นสูง โรงพิมพ์
คุรุสภา 2511, 869 หน้า.

— อ่านภาษาเขมร สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2524, 279 หน้า.

ศีกฤทธิ ปราโมช, ม.ร.ว. สถาบันพระมหากษัตริย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2518, 30 หน้า

จินตคามฉัตรชัยพระเจ้าบรมโกศ โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา 2522, 202 หน้า.

ฉำ ทองคำวรรณ หลักภาษาเขมร พิมพ์ครั้งที่ 2 โรงพิมพ์ศูนย์การทหารราบ 2514,
72 หน้า.

ชุมเมือง ธีปกรกุล คำยืม (Loan words) พิมพ์ครั้งที่ 2 ภาควิชาภาษาไทย คณะวิชา
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูนครราชสีมา 2524, 234 หน้า.
อัครสำเนา.

ทองสืบ ศุภมาร์ค ภาษาเขมรที่นำมาใช้กับภาษาไทย 2520, 44 หน้า. อัครสำเนา.

นันทนา คานวิวัฒน์ "อักษรและอักษรวิธียไทย" ศิลปวัฒนธรรม 10 : 15 สิงหาคม 2525

นิพนธ์ สุขสวัสดิ์ วาทวैयाเรื่องแบบเรียนภาษาไทย โรงพิมพ์พิเศษ 2521, 208 หน้า.

บรรจบ พันธุเมธา พจนานุกรมเขมร-ไทย ฉบับพระยาอนุมานราชชน เล่ม 1
 จงเจริญการพิมพ์ 2517, 194 หน้า.

_____ "ภาษาสันพันธเขมร-ไทย" สตริสาร 22 : 15 กันยายน 2521.

_____ "ภาษาสันพันธเขมร-ไทย" สตริสาร 23 : 19 กันยายน 2521.

_____ "ภาษาสันพันธเขมร-ไทย" สตริสาร 38 : 27 ธันวาคม 2521.

_____ "ภาษาสันพันธเรื่องของเลข" สตริสาร 21 : 35 สิงหาคม 2523.

_____ อันเนื่องด้วยชื่อ ชื่อเขมร รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์ 2521, 74 หน้า.

_____ อิทธิพลของภาษาต่างประเทศในภาษาไทย มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2518,
 76 หน้า.

บุญจิตต์ ชูทรงเดช "ภาษาเขมร" วารสารมนุษยศาสตร์ 5 : 45 ภาคเรียนที่ 1
 ปีการศึกษา 2524.

ประจักษ์ ประภาพิทยากร ตอบปัญหาภาษาไทย สำนักพิมพ์ชัยยศ 2524, 286 หน้า.

ประยูร อุดชาภา รอยอดีต โดย พลุลวง (นามแฝง) พิมพ์ครั้งที่ 2 รวมสาส์น
 2518, 627 หน้า.

_____ เรื่องนารูจากอดีต โดย พลุลวง (นามแฝง) โรงพิมพ์ไทยสันพันธ 2509,
 443 หน้า.

ปรีชา ทิชนพงศ์ ลักษณะภาษาไทย สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์ 2522, 192 หน้า.

ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์
 2525, 930 หน้า.

เรืองเดช ปันเชื้อนขัติย์ ภาษาถิ่นตระกูลไทย โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์ 2525,
 94 หน้า.

วิจิณณ์ ภาณุพงศ์ โครงสร้างภาษาไทย : ระบบไวยากรณ์ เอกสารอัสสาเนา
 ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2519, 68 หน้า.

วิจิตรมาตรา, ชุน ภูมิศาสตร์วัดโพธิ์ โดย กาญจนาคพันธ์ (นามแฝง) พิมพ์ครั้งที่ 2
รวมสาสน 2518, 627 หน้า.

ศักดิ์ศรี แยมันดดา ศักดิ์ศรีวรรณกรรม สำนักพิมพ์โอเคียนส์โตร 2517, 485 หน้า.

สมปอง พิริยกิจ "วิชานิรุกติศาสตร์" ใน คำบรรยายภาษาไทยชั้นสูง โรงพิมพ์คุรุสภา
2511, 869 หน้า.

สิทธิา พินิจภูวดล และคนอื่น ๆ ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย โรงพิมพ์สวนทองถิ่น
2515, 556 หน้า.

สิทธิา พินิจภูวดล "คำขอมในราชาศัพท์ไทย", ภาษาและหนังสือ 6 : 107-108
ธันวาคม 2512.

สุลักษณ์ ศิวรักษ์ "พงศาวดารเขมร" ศิลปวัฒนธรรม 9 : 55 กรกฎาคม 2525.

โหราธิบดี, พระ จินตามณี พิมพ์ครั้งที่ 5 สำนักพิมพ์ศิลปบรรณาการ 2512, 82 หน้า.

อนุমানราชชน, พระยา นิรุกติศาสตร์ ภาค 2 โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม 2499, 255 หน้า.

อุปกิตศิลปสาร, พระยา หลักภาษาไทย ไทยวัฒนาพานิช 2511, 498 หน้า.

ภาคผนวก

1. คำบอกจำนวนนับ (สังขยา) ของภาษาเขมร

การนับเลขของเขมรจำนวนหนึ่งถึงสิบจะมีคำใช้ไม่ครบ คือมีเพียงหนึ่งถึงห้าเท่านั้น (ซึ่งไม่เหมือนกับภาษาอื่น ๆ ซึ่งจะมีใช้จำนวนหนึ่งถึงสิบ)¹ ส่วนหกถึงเก้าจะต้องใช้จำนวนห้ากับหนึ่ง ห้ากับสอง สาม และสี่ ดังนี้

1	=	មួយ (มวย)	/mù:ey/
2	=	ពីរ (พีร)	/pi:/
3	=	បី (บี)	/bey/
4	=	បួន (บวน)	/bu:en/
5	=	ប្រាំ (บุร่า)	/pram/
6	=	ប្រាំមួយ (บุร่ามวย)	/pram-mù:ey/
7	=	ប្រាំពីរ (บุร่าพีร)	/pram-pi:/
8	=	ប្រាំបី (บุร่าบี)	/pram-bey/
9	=	ប្រាំបួន (บุร่าบวน)	/pram-bu:en/
10	=	ដប់ (ดอป)	/dop/
11	=	ដប់មួយ (ดอปมวย)	/dop-mù:ey/
12	=	ដប់ពីរ (ดอปพีร)	/dop-pi:/
13	=	ដប់បី (ดอปบี)	/dop-bey/
14	=	ដប់បួន (ดอปบวน)	/dop-bu:en/
15	=	ដប់ប្រាំ (ดอปบุร่า)	/dop-pram/
16	=	ដប់ប្រាំមួយ (ดอปบุร่ามวย)	/dop-pram-mù:ey/
17	=	ដប់ប្រាំពីរ (ดอปบุร่าพีร)	/dop-pram-pi:/

¹ บรรจบ พันธุเมธา "ภาษาสันสกฤต เรื่องของเลข" สทศสาร 21:35 สิงหาคม

18	=	ด๋ប់ ^๑ ด๋ำบ ^๑ (ด๋ប់ด๋ำบ ^๑)	/dop-pram-bey/
19	=	ด๋ប់ ^๑ ด๋ำบ ^๑ (ด๋ប់ด๋ำบ ^๑)	/dop-pram-bu:en/
20	=	ด๋ำบ (ด๋ำบ)	/mphèy/
21	=	ด๋ำบ ^๑ (ด๋ำบ ^๑)	/mphèy-mù:ey/
30	=	ด๋ำบ ^๑ (ด๋ำบ ^๑)	/sa:m-sep/
40	=	ด๋ำบ ^๑ (ด๋ำบ ^๑)	/sae-sep/
50	=	ด๋ำบ ^๑ (ด๋ำบ ^๑)	/ha:-sep/
60	=	ด๋ำบ ^๑ (ด๋ำบ ^๑)	/hok-sep/
70	=	ด๋ำบ ^๑ (ด๋ำบ ^๑)	/cet-sep/
80	=	ด๋ำบ ^๑ (ด๋ำบ ^๑)	/paet-sep/
90	=	ด๋ำบ ^๑ (ด๋ำบ ^๑)	/kao-sep/
100	=	ด๋ำบ (ด๋ำบ)	/rò:y/
1,000	=	ด๋ำบ (ด๋ำบ)	/pòen/
10,000	=	ด๋ำบ (ด๋ำบ)	/mè:n/
100,000	=	ด๋ำบ (ด๋ำบ)	/saen/
1,000,000	=	ด๋ำบ (ด๋ำบ)	/li:en/

๓. เป็นคำออกเสียงที่ ภาษาเขมรจะใส่คำ ๑ ลงไปข้างหน้า เช่น

ที่หนึ่ง	=	ด๋ำบ ^๑ (ด๋ำบ ^๑)	/ti:-mù:ey/
ที่สิบ	=	ด๋ำบ ^๑ (ด๋ำบ ^๑)	/ti:-dop/

๒. คำเขมรที่นำมาใช้ในภาษาไทยที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

ก

- กบนเชอ - กระเชอ (ช. = กันเชอ : กระบุง) กระชัย 2 - แน่น, เนียน, แนบกันสนิท
 กรง - สิ่งที่ทำเป็นซี่ ๆ สำหรับขังนก (ช. = ขุขาม)
 (ช. = ขุขง)
 กรม 1 - ระหม, เจ็บอยู่ภายในเรื่อยไป
 (ช. = กุรุ : ลำบาก)
 กรม 2 - ลำค้ำ (ช. = กุรุ (กรม) :
 หมวก, หมู, กอง, ครอบครว
 เช่น มวยกุรุ : ครอบครวหนึ่ง)
 กรร 1 - จับ (ช. = กัน : ถือ, ถูกลอง)
 กรรเจียก เขมรใช้ ขุรเจียก : หู
 กรรไกร - เครื่องมือสำหรับตัดโดยใช้หนึบ
 มี 2 ขา (ช. = กนุไกร)
 กรรนิค - มีค (ช. = กุบิค : มีค)
 กรวค 3 - หลั่งน้ำ (ช. = จรวจ)
 กรอ 4 - เข้มใจ (ช. = กร : ขากลำบาก)
 กรอง 3 - กำไล (ช. = กง : กำไล, วงกลม)
 กระ - เทหะเลขนิคหนึ่ง (ช. = กราส
 : หัวกระ)
 กระก็ - คันตะเคียน (ช.)
 กระโงก - นกยูง (ช. = โกงก)
 กระจอก 2 - เล็บ (ช. = กระจก : เล็บ)
 กระจอก 3 - ขาเขยง (ช. = ขุจก : เขยง)
 กระจุก - พุงออก, พุงออกไป
 (ช. = กญจุส)
 กระชัย 2 - แน่น, เนียน, แนบกันสนิท
 (ช. = ขุขาม)
 กระเชอ - ภาชนะสานคล้ายกระจาก
 ขนาดเล็ก ก้นสอบปากผาย
 (ช. = กญเชอ)
 กระเคียด - เอาเขาข้างสะเอว
 (ช. = กญเคียด)
 กระโถน - ภาชนะสำหรับรับน้ำทิ้ง และ
 ทิ้งของต่าง ๆ ที่ไม่ต้องการ
 (ช. = กญโร)
 กระหวง 2 - ราชการแผนกส่วนใหญ่
 มีหัวหน้าเป็น รท. ว่าการ
 (ช. = กุรหวง)
 กระหอม 1 - เรือนเล็ก ๆ ทำพอบนไค้
 (ช. = ขุหอม, ขหอม)
 กระแหะ - เกวียนสำหรับนั่งขนาดเล็กเพื่อ
 ไปไค้เร็ว (ช. = รพะ)
 กระบอก 5 - กลีบคอกไม้ (ช. = ขุรบก)
 กระบอง - ไม้สั้นสำหรับใช้ตี (ช. = ขุบง)
 กระบือ - ควาย (ช. = กุรบี)
 กระทั่ง 1 - แอ้ง, บ่อ, หนอง (ช. = ขุทพาง :
 บ่อที่เกิดเอง)
 กระเพาะ - อวัยวะภายในของคนและสัตว์
 รูปเป็นถุง (ช. = กุรพะ)

- กระลา 1 - ทวงที, ที, กอง (ข.= กุรหา) กำจัก 2 - ขับไล่ (ข.= ขุจัต)
- กระเวน 1 - ตระเวน, เทียวไป
 (ข.= กุรวล : คอยดู,
 กองตระเวน)
- กระเขมสานต์ - เกษมสันต์ (ข.= เชสมขุสานต์) กำจร - สนั่น, หวั่นไหว (ข.= กุจร : สะเทือน สนั่นหวั่นไหว)
- กระแส - อาการไหลไป, สาย, เส้นวัด
 ทำด้วยหวายหรือเหล็ก กำณล - เครื่องเขน, เครื่องบูชา
 (ข.= แหส : เชือก) (ข.= กำณล : เครื่องค้ำนั้บ)
- กระหน - คั่นรณ, เคื่อครอน, กระวน- กำบิค - กรรบิค, มีด (ข.= กำบิค)
- กระวาย (ข.= กุรหล) กำพง - ทาน้ำ, ทำบล, (ข.= กำพง : ทา)
- กระเหลี่ยก - แลดู, เหลือบแล (ข.= กุรเพก) กำพู 1 - ชี้นัทร (ข.= กำพู : ยอด)
- กระออบ - อบ, หอม (ข.= กุรอุบ) กำเพลึง - ปืนไฟ (ข.= กำเพลึง)
- กระแอก 2 - อีกา (ข.= แกอก) กำรล - เครื่องลาด (ข.= กำรล)
- กระแอบ - ตัวตะขาบ (ข.= แกอบ) กำดั่ง 1 - แรง (ข.= กำดั่ง แผลงจาก
 ขูล้าง)
- กราด - ไม่กว่าคมีคัมยาว (ข.= จุราส) กำดุง - ไน, ที่ (ข.= กำดุง)
- กราน 2 - ไขกับคำอื่น หมายความว่า หอคัตว์ กำเลา - โง่, อ่อน, ไม่รู้เท่าทัน
 หรือลมคัตว์ลงราบ (ข.= กุรลล : (ข.= กำเลา แผลงจากเขลา)
- ปู, ลาด)
- กรุย 1 - หลักที่ปักกรายไว้เพื่อเป็นเครื่อง- กำเลาะ - หมม, สว (ข.= กำโละ :
 หมม)
- หมาย (ข.= กรุย)
- กลด 1 - รมชนิกหนึ่งมีคันยาวสำหรับเจ้านาย กุโงก - นกยูง (ข.= โงก)
- หรือพระภิกษุ (ข.= กุลส) กุณ - ลูก (ข.=)
- กลอ 2 - เครื่องสานยาชนนิกหนึ่ง เกียน - อว, ทะเล (ข.=)
- (ข.= กุรพ : ไน) โจน - ลูก (ข.= กุณ)
- กัน 4 - โจนให้เสมอ, ถือ, จับ (ข.= กัน) โกรม - ไต, คำ, ลาง (ข.=)
- กันเมียง - เค็ก (ข.= เกม : เค็ก) โกรย - หลัง (ข.=)

ข

ขจร - ชื่อหนึ่งของสลิก (ข. = ขจร :
ว่าพุ่งไป แผลงเป็นกำจรรักไค้)

ขจอก - งอย, ขาเขยง (ข. = ขจก)

ขจิก - ขับใจ, กำจิก (ข. = ขจก)

ขจาย - เรียบราย, กระจาย (ข. = ขจาย)

ขจี - ห่ม, มุม, งาม, อ่อน, เขียว
สด (ข. = ขจี : อ่อน)

ขทอย - แมงป่อง (ข. = ขทวย)

ขนง - ก้าว (ข. = ขนง)

ขนน - หมอนอิง (ข. = ขนล)

ขนบ - แบบอย่าง, ระเบียบ (ข. = ขนบ
: สิ่งที่อยู่ในหอ)

ขนอง - หลัง (ข. = ขนง)

ขนาน - เรียงคู่กันไป (ข. = ขนาน : เทียบ)

ขนาย - งามข้างทั้ง (ข. = ขนาย : เขียวหม)

ขมอย - หลาน, ลูกหลาน (ข. = ขมอย)

ขมอง - สมอง (ข. = ขมง : สมอง,
ไซในกระตูก)

ขมึง - พรหมขมู, (ข. = ขมู)

ขมิขมัน - เร็ว, หันที (ข. = ขมี)

ขมม - ผึ้ง (ข. = ขมู)

ขมม - ขา, บาว, ฉับ (ข. = ขมู)

ขมด - ลม (ข. = ขมด)

ขลวน - ทัว (ข. = ขลวน : ทัว)

ขลา - เสือ (ข.)

เขคา - กำเคา, ความร้อน (ข. = เกคา)

เขนย - หมอนหนุน (ข.)

เขมา 2 - ชื่อโกฐชนิดหนึ่งใช้ทำยา
(ข. = เขมา : คำ)

เขมาโกทร - ชื่อปลาชนิดหนึ่งมีหลังดำ
(ข. ไซในความหมายว่าหลังดำ)

เขยียวชยอน - สนั่น, เกียวกราว
(ข. = เขยิวชยอน : เจียวแจ้ว)

เขลา - โง่, อ่อน, ไม่รู้เท่าทัน (ข.)

เขลา - หมูสาว, (ข. = เขลา : หมู)

เข - พระจันทร์ (ข.)

เขสร์ - กระแส, เส้นเชือก (ข.)

โขคง - กระโคง, ใบเรือ (ข.)

โขมค - ชื่อผีชนิดหนึ่ง (ข. = โขมจ : ผี)

โขยม - ขยม, ขา, บาว (ข. = ขมู)

ค

คม - ก้ม คำนับ (ข.)

ครวัก, ครวี่ - กวักแกว่ง (ข. = ครวัก, ครวี่)

คัล - เฝ้า (ข. = คาล)

ค่านาด - เฝ้าเจ้านาย (ข. = ค่านาด)

คำเพื่อง - ปั้น (ข. = คำเพื่อง)

แครง 1 - หอยสองฝาชนิดหัวป้อม ๆ
(ข. = แครง : เริงสิ่งต่าง ๆ
เช่น เริงผานหอยละคร)

- โคก 1 - ที่กินที่นอนสูงขึ้น (ข.= โคก :
ที่ไม่มีน้ำ, แห้ง)
- โครง 2 - ใหญ่, โท, เรอรา, โมงะหัตถ์
(ข.= โครง : สูงใหญ่เกินขนาด)
- ง
- งัก - มีก (ข.= งัก : มีก)
- ง
- งอร - ชี้, ชี้ให้เห็น (ข.= จงอร)
- งู - ประงู, งูรบ (ข.= งอ)
- งมูก - งมูก (ข.= จมูก)
- งรว - กรว (ข.= จรว : กรวน้ำ)
- งรวก - ชื่อดอกไม้เพลิงชนิดหนึ่งขึ้นสูง
(ข.= กำจรว)
- งรอก 1 - ทาง, ทางเล็ก, กรอก, รอก
(ข.= จรอก)
- จราก - กรากไว้, ทำให้งาก (ข.)
- จราง - บุขึ้น (ข.= โรมจราง : ขนขึ้น)
- จราณ - ผลัก, พัง, ทำลาย (ข.= จราน
: ผลัก)
- จราส - ถอดคิ้ว (ข.= จราส : จากต้น
ถึงหัว)
- จรี - มีด, หอก, คาน (ข.)
- จรุก - หมู (ข.= จรุก)
- จังกวด 2 - บา (ข.= จังกวด)
- จังกู - หางเสือเรือ, (ข.= จังกู)
- จังก - สะเฆ (ข.= จงเเกะ)
- จันลอง 1 - ลำธาร (ข.= จันลอง)
- จันเลา, จันเลาะ - ลำห้วย (ข.= เชื้อระ
: เหว, ลำธาร)
- จาร 1 - เขียนด้วยเหล็กแหลมบนใบลาน
(ข.)
- จางาย - สาย, บาย (ข.= จ้างาย)
- จามับ - จับ (ข.= จัมบ : ปล้ำ)
- จำเลาะ - ทะเลาะ (ข.= จูเลาะ)
- จำหุก - แมน, ปรากฏ, เทียว, แข็งแรง
(ข.= จันหุก : ถูกของสำคัญ)
- จำอื่น - ทำให้งู (ข.= จำอิน)
- เจิม - เอาแป้งหอมแต้มเป็นจุด ๆ ที่
หน้าผาก, คิ้ว (ข.= จัญเจิม : คิ้ว)
- เจียม 1 - เครื่องลาด ลักษณะเหมือนพรม
ทำด้วยขนสัตว์จำพวกกวาว
(ข.= เจียม : แกะ)
- ณ
- นงาย - ไกล, ห่าง (ข.)
- นหิง - แมน้ำ (ข.= สหิง)
- นมัง - หมอ (ข.)
- นนำ - ปี (ข.)
- นบ - แบบ, เล่มหนังสือ, เรื่อง (ข.)
- ณัง - ชื่อกาพย์ชนิดหนึ่งบทละ 16 คำ
(ข.)
- ณัต - ชัก, สันหัก, หันที่หันใจ (ข.)

ฉับ	- แบบ, เล่มหนังสือ, เรื่อง (ช.)	ชำนร	- เขียบ (ช.)
ฉำ	- ฉับ, ชื่อกาพย์ชนิดหนึ่ง (ช.)	ชำนัน	- เขียบ (ช. = ชัน : เขียบ ชำนัน : ที่สำหรับเขียบ, ชำนัน : กราว, ฉับ)
ฉบบ	- ฝีมือที่ทลายในป่าและสิ่งอยู่ใน บริเวณที่ทลาย มีรูปเห็นเป็นเงา ๆ ไม่ทำอันตรายใคร (ช. = ฉบบ : หมอคำแย)	ชำเรา 2	- ฉัก, ฉับ (ช.)
ฉน	- แรง, กล้า, โกรธอย่างแรง (ช. = ฉน)	ฉัก	- พอ, หานพอ (ช.)
ฉเนียน	- ชั่งน้ำ (ช. = ฉเนร : ราชฉั่ง)	ฉน	- ฉัก, ฉักประอยน้ำให้เป็นเนื้อ เดียวกัน เครื่องมือสำหรับฉัก (ช. = ฉน)
ฉเพาะ	- เจาะจง, เพ่งตรง, เปื้อน, จำกั (ช.)	เชรา	- ชอกนา, หวย (ช.)
ฉเวียง	- ช้าย, เขียง, ทแยง (ช. = ฉเวง)	เชลง	- แ่ง, ประพันธ์ (ช.)
ฉลง	- กะบัง ศัสตราวุธ เช่น คนถือหอก แดงปลอกทอง (ช.)	เชลย	- พวกข้าศึกที่จับมาได้ (ช.)
		เชวง	- รุ่งเรือง, เลื่องลือ (ช. = ฉเวง : ปรึชารุ่งเรือง)
ช		ช	
ชนาง	- เครื่องคักปลาและสัตว์ป่า (ช.)	ช	
ชมเลาะ	- ทะเลาะ (ช. = ฉเลาะ : ทะเลาะ)	ฉอ	- ทัพไม้ (ช.)
ชไม	- หิ้งคู่, หิ้งสอง (ช.)	ฉ	
ชร	- ลวกลาย, ลายประกอบริม (ช.)	ฉ	
ชรโมด	- ทโมน, ลิงตัวผู้ขนาดใหญ่ (ช. = โชรฺม : ลิงตัวผู้)	ฉ	
ชรเรือก	- แทรก (ช. = เชรียก, เชียก)	ช	
ชา	- เป็น, ให้เป็น (ช.)	ฉ	
ช่างือ	- กึกเป็นทุกข์, ป่วย (ช. = ช่างือ : ความไข้ ออกจากชื่อคือเจ็บ, ไข้)		

ก

- ทมไร - ช้าง (ช. = ภูรี)
 ทส 2 - ถึง (ช.)
 ทาร - เสียง, เสียงดัง, ชำ, ฉลอง (ช.)
 ทำ 2 - ปลุกข้าวกล้า, ชื่อนาชนิดหนึ่งซึ่ง
 ไขตอนทนกลามาปลูก
 (ช. = คำ : ปลูก)
 ทำแดง - เลื่องลือ, ระเบิดไป (ช. แดง)
 คำเนียน - ทิเทียม (ช. = ภูเนียด)
 คำรี - ช้าง, ไชวาคำไรก็มี (ช.)
 เก็จ - ชาก เช่น มุขเก็จ (ช. = กัจ)
 เทาะ 2 - นม (ช.)
 เทม - แรก, กอน, ทน
 (ช. = เทม คือ ทน)
 เทียง - ฐ (ช. = ฐิง)
 แท - ใจ (ช.)
 โคม 1 - แนว, แถว (ช.)
 โคม 2 - ส่วนที่มีลักษณะโค้งกลม ซึ่งครอบ
 อยู่บนสิ่งก่อสร้าง (ช.)
 โคย 2 - ค่าย, ทาม (ช.)
 โคยสาร - อาศัยไปควย เช่น โคยสารเรือ
 เป็นท่น (ช.)
 โคร - หอม, กลิ่นหอมพุ่ง (ช. = พิโคร)
 ไค - มี (ช.)

ท

- ทรกวน - ผักนึ่ง (ช.)
 ทรกอง - กอก (ช.)
 ทรชัก - เย็น, บางทีใช้ทรชัก ทาม
 เสียงเขมร (ช. = ทรชัก)
 ทรบอ - กระบอ (ช.)
 ทรโมจ - ว่าเหว, เปลี่ยวใจ, โศกเศร้า
 (ช.)
 ทรฮาล - ห้วนไหว (ช. = ทรฮาล : ยินดี,
 สนายใจ)
 ตรี 1 - ปลา (ช.)
 ทร - ปลา โดยมากใช้ตรี (ช.)
 ทะบัน - เครื่องทำมากของคนแก่มิรูป
 คล้ายกระบอ (ช. = ทับล)
 ทัก 2 - เอาภาชนะขึ้นสิ่งของขึ้นจาก
 ที่เดิม (ช. = ตัก : วางลง)
 ทังวาย - (แปลงมาจากถวาย) ให้,
 ถวาย (ช.)
 ทุ - เท้า, ไป (ช. = เทา)
 ทุก - เรือ (ช. = ทุก)
 ฤ
 ฤกล - ก่อสร้าง, ตั้งขึ้น, ตั้งไว้ใน
 วรรณคดี หมายความว่า งาน
 แผลงเป็น คำกล กมี (ช.)
 ฤน - หนทางที่สร้างขึ้น โบราณเขียนเป็น
 ฤน (ช. = ฤน)

- หนา - ชื่อคนชนิดหนึ่งสี่เหลี่ยมอันไข่น้ำยาไทย
 (ช. = หนา : ยา)
- เถกิง - สูงศักดิ์, รุ่งเรือง, ลั่นลือ (ช.)
 ไข่น้ำแดงเป็น คำเถกิง ก็มี
- เถมิน - พวกร, พหาร, เหลาพรวนป่า
 (ช. = เถมิน : ผู้เค้น)
- โถง - ตะวัน, วัน (ช.)
- น
 นก - นาย, ท่าน, ผู้ชำนาญ, ผู้หนัก
 (สำหรับนำหน้าคำอื่นให้มี
 ความหมายยิ่งเยี่ยมในทางนั้น ๆ)
 (ช.)
- เนา 2 - อยู่ (ช.)
- ไน - ตรงกันข้ามกับนอก (ช. = ใน
 : แห่ง, ของ)
- พ
 พเมิน - พวกร, พหาร, เหลาพรวนป่า (ช.)
- พรวึง 1 - คอย (ช.)
- พรวง - ออก, ใจ (ช. = พรวง)
- พ่างน - ห่วงใย, ยุ่งใจ, ภาระ
 (ช. = พ่างน : หนัก)
- พำบุล - (แสดงมาจากบุล) บอกกล่าว,
 ยกขึ้นเห็นหัว (ช.)
- พิก 2 - น้ำ (ช.)
- พู - บอก, กล่าว (ใช้สำหรับ
 เจ้านาย (ช.)
- เหวอ - ทำ, กระทำ (ช. = เหวอ)
- เทา - ไป ไข่น้ำ เทา ก็มี (ช.)
- บ
 บง 3 - คล่อง, หม (ช. = บงก :
 คล่องคอ)
- บรรหม - นอน (ช. = บรรหม)
- บังคม - ไหว้เจ้านาย (ช.)
- บังคล - มอบให้ (ช. = ปรุกล : มอบให้)
- บังคัล - เผา (ช.)
- บังอจ - หนาทาง (ช.)
- บังอูร - ตก, ทกลง (ช. = บังอูร :
 ขอมตกลง) (ช. = บังอูร)
- บักม - สู้หาย (ช. = บัก : หาย
 บง : เสียไป)
- บาน 3 - ใต้ (ช.)
- บาย - ชั่ว (ช.)
- ป
 ปะกาย - แสงที่กระเด็นกระจายออกไป
 ทั่ว (แสดงมาจาก ภาย)

ประกายพรึก - คาวประจำเมือง (ช.= บุถาย : คาว+พริก: รุง)	ผจญ, ผจญ - สู้รบ, ไขว่ประจัญ ประจัญก็มี (ช.= ผจญ : ทำให้แพ้)
ประกก - แตรกรำกัน, วิวาทกัน (ช. = เดียงกัน)	ผจาน - เปิกเผยความชั่ว (ช.= ผุจาด : ทำให้เช็ดหลาม)
ประจาน - ประกาศความชั่ว (ช.= ผุจาด : ทำให้เช็ดหลาม)	ผชุม - ประชุม (ช.)
ประกาน - สามัญ, ทำซ้ำ, ทำไป (ช.= ผุคาส)	ผหม - นอน (ช.= ผุหม)
ประกาย - คาย, ป้อม (ช.)	ผล - ทาง (ช.) ผลบก : ทางเลี้ยว (ช.) ผลแบก : ทางแยก (ช.)
ประเส - ประมาท (ช.= ปุรแหล)	ผสม - ประสม (ช.)
ประกก - พิง (ช.)	ผสาน - ประสาน (ช.)
ประฮาม - แสงเงินแสงทอง (ช.= พุทธาม)	ผสาย - กระจาย, เรียงราย (ช.)
ประก 1 - เงิน (ช.)	ผอน - น่องหญิง ไผอน กี่ว่า (ช.)
ปรัง - นาทีก้องห่านออกฤดูห่านา (ช.= ปรัง : ฤดูแล้ง)	ผธิญ - ประธิญ, ขนกัน, ปะทะกัน (ช.)
ปรับ 1 - นอก, เล่า (ช.)	ผคัจ - ทัก, ขจิก, ชาก (ช.= ผฏาจุ)
ปรัง - เร่งรีบ, เต็มที่ (ช.)	ผเลี้ยง - ฝน (ช.)
	ผเอญ - หากให้เป็น (ช.= ผเอิล)
	ผเท - แฉนดิน (ช.= ผเทู)
ผ	ผ
ผกา - คอกไม้ (ช.= ผุกา)	ท
ผกาย - คาว, แสงกระจาย (ช.= ผุกาย)	ทนม - ภูเขา (ช.)
ผคม - ไหว้ แฉลงเป็น บังคมกัไค (ช.)	ทนอง - ป่า (ช.)
ผกร - หงาย, ชูขึ้น, ทรงไว้ (ช.= ผุการ)	ทญ - ลมแรง (ช.= ทญะ)
ผจง - ความตั้งใจ, ตั้งใจทำให้ดี (ช.= ผุจง)	ทเย็บ - พวงคอกไม้ (ช.)
	ทรมแคน - ชิคชั้นเชกแคน (ช.= ทรม : แคน)
	ทระหม, ทระฮาม - เวลาเช้ามีก (ช.)

หลุก - งาข้าง (ข. = ภูลุก)
 พิโคร - หัวไป (ข. = พิโคร)
 พิเราะ - ไพเราะ, เสนาะ (ข.)
 เพ็ญ - เต็ม (ข.)
 เพี้ยก - กรงทอนกเขา, ที่พักแรม,
 คอกสำหรับจับช้าง (ข.)
 เพลา 3 - ทัก, ขา (ข.)
 เพลิง - ไฟ (ข.)
 แพนก - หน้า (ข. = แพนก : ท)
 แพนงเชิง - การนั่งขัดสมาธิ (ข.)

ฟ

ภ

ภุม - ไม้ (ข. = ภู)
 ภู - บ้าน (ข.)

ม.

มรณควาน - มรณ, ทำให้รำคาญ

(ข. = เมรุคงวาล)
 มคาช - แม่ (ข.)

มวย 3 - หนึ่ง, เทียว (ข.)

มาน 4 - มี (ข.)

เม - แม่ (ข.)

เมิด - ภู (ข.)

บ

เบิง 2 - เรา (ข.)

ร

รนค - คราก (ข. = รนัส)

ระมก - แรก (ข.)

ระเมียร - ภู, นาภู (ข. = ภูมิ : ภู)

ระลอก - คลื่นขนาดเล็ก, โลกชนิดหนึ่งพอ
 เป็นหัวเล็ก ๆ คล้ายผี (ข. = รลก)

ระเลิง - โคน (ข.)

ระสี - ไม้ไผ่ (ข.)

รัญจวน - ป่วนใจ, สะเทือนใจด้วยความ
 กระสั่นถึง (ข. = รัชวล)

วันชนวันแซง - กระทบกระทั่งเกิดปั่นป่วน
 (ข. = วัชรวันแซง)

รุษ - แผลงวัน (ข.)

รุษานู - เปรี๊ยะ, ภู (ข. = รุทาน)

เรียบ - สรรพนามบุรุษที่หนึ่ง สำหรับผู้ชาย
 พุคกับหญิงที่รัก (ข.)

ด

ด

ด

ดบอง - แบบ, ฉบับ, แพง, ทำ
 (ข. = ดบอง : ดอง)

ดมาก - แม่ของหัว (ข. = มุมาง : หัวขึ้นขาว)

ดอ - งาม (ข.)

ดะจาก - เย็น, เวลาเย็น (ข. = ดุจาง)

ด้นโหม - นอมลง, ก้มลง (ข. = ด้นโหม)

- ลำจาก - เย็น (ข.= ลุงจ)
 ลำแพง - หอก (ข.)
 ลำมาก - รูปทรง, สันฐาน (ข.= มาตร)
 ลำอุค - อ่อนน้อม, โน้ม, น้อม (ข.)
 ลือ - กล่าวถึงอย่างแข็งขัน, บอกข่าว
 คราวเกินจริง, โจษจัน (ข.)
 เลบง - แทะ, ประพันธ์ (ข.= เลบง
 : การเล่น)
 ภ, ภา
 ว
 วังระแบง - วังเล่น (ข.= ละแบงว่า
 การเล่น)
 แวง 1 - ยาว, แกว (ข.)
 ค
 ศก 1 - ผม (ข.)
 ศรี 3 - ผู้หญิง (ข.= สี)
 ฆ
 ส
 สก 2 - ผม (ข.)
 สคั - พัง, เจียนหัก (ข.)
 สคำ - ขวา (ข.)
 สนอง - ร่อง, ร่องรับ, แทน, ทอบแทน,
 โศกตอบ (ข.)
 เสี่ยม - สำนวนกิริยาวาจาด้วยเจียมตัว (ข)
- สนิม 2 - เครื่องประดับ ถิ่นแก้ว (ข.)
 สนุก - เพลินใจ, ให้ความเบิกบานใจ (ข.)
 สบ - ปาก, ทบ, ปะ, ถุก, ประสมให้
 เข้ากัน, พอดีกัน (ข.)
 สบง - ฆาตกรของภิกษุสามเณร (ข.)
 สไบ - ผ้าแถบ, ผ้าคลุมหญิง (ข.)
 สพัน - ทองเหลือง, ทองแดง (ข.= สพัน)
 สทาบ - พังทาบ (ข.)
 สม่ก - ฆาตกรหรือฆาตกรสมัยเก่าสำหรับ
 ขุนนาง เป็นคน ฆู่งฆ่าเก็บ
 (ข.= สัพท : ฆาตกร)
 สมอ 1 - หิน (ข.= ถมอ)
 สรง - อาบน้ำ, รคน้ำ ใช้สำหรับบรรพชิต
 และเจ้า (ข.)
 สรม - ขอ มักไขว่ สรวม (ข.)
 สรร - เลือก, กัก (ข. สรัล)
 สรวม - ขอ (ข.) สรวมชีพ : ขอชีวิต
 สระทอน - สะทอน, อ่อน (ข.)
 สรุก - เมือง (ข.)
 สรุกเกรา : บ้านนอก (ข.)
 สลา - หมาย (ข.)
 สลาม - ปีกของนก, ขน (ข.)
 สลัก - ใบไม้ (ข.)
 สวา - ลิง (ข.)
 สวาย 1 - ทนมะม่วง (ข.)

- สอ 1 - คอ (ข.)
- สะกค - กั้นไว้, ขม เช่น สะกคใจ
(ข. = สงกค)
- สะกอ - หุ้ม, รวมอยู่เป็นพวก ๆ กัน
(ข. = สกรอ : รุนราวคราว
เกี่ยวกัน)
- สะหัง - บอน้ำ
- สัคจง - หุ่น, แพ, เรือ (ข.)
- สันลิก - ใบตาล (ข. = สลิก : ใบไม้)
- สาม 2 - ห่วงน้ำใหญ่คล้ายมิง แต่โตกว่า
เรียกว่า ทะเลสาม (ข. = สาม
: จิก)
- สาแทรก - ชื่อเครื่องหาบของต่าง ๆ ห่า
ควยหาบเป็นสี่สาย (ข. = สงแรก)
- สามอก - เปลือก (ข.)
- สำโรง - ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง คอกเหมือน ไข่
เมล็ดในของผลห่าน้ำมัน เรียกว่า
น้ำมันลูกไม้ (ข.)
- สิง - อยู่, เขาอยู่ เช่น ผีสิง (ข.)
- สีสุก - ไผ่ไผ่บ้าน (ข. = สสุสีสุก)
- สุจะ - รื่น (ข.)
- เสงี่ยม - ระมัดระวัง, เรียบร้อย (ข.)
- เสนง, เสนง - เขาสัตว์, แสนง กิไข (ข.)
- เสนา 2 - วัฒนา, ทรวงสอบที่นา
(ข. = แสร์ : นา)
- เสนียค - ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งใช้ทำยาได้,
จัญไร, เรียกหรืออย่างละเอียดว่า
หวีเสนียค (ข.)
- เสมย - สมาย (ข.)
- เสมา 2 - หนู (ข.)
- เสวย - ใ้กรับ, ใ้ประสม เช่น เสวยทุกข์
(ข. = โส่วย)
- แสงง - ช้าง, อธิบาย, บอกข้อความให้รู้,
ทำให้ปรากฏขึ้น (ข.)
- แสงก - หนึ่ง (ข.)
- แสงร - สาแทรก (ข. = สงแรก)
- แสงง - เทียวหา, ค้นหา, เสาะหา (ข.)
- แสงอก - เวลาทรงนี้ (ข.)
- แสงะ - มา (ข.)
- โสจร - อาบ, สรง, ชำระ, ทำให้สะอาด
(ข. = โสจร)
- ห
- หรือ - เป็นคำประกอบกับประโยคถาม
(ข. = ฉา)
- ห
- อ
- อังกาส - ถวายพระ, เลี้ยงพระ (ข.)
- อัญขม - ข้า, ข้าพเจ้า (ข. = อญ : ขุ,
ขุม : ข้า)
- อันโหล - ทองเทียว (ข.)

- อานก, อานิก - เอ็นดู, รักใคร่, (ข.=อาณิก)
อาสน 2 - ประรณนา, ชักสน (ข.)
อาสูร - สงสาร, เอ็นดู, กังวล (ข.)
อุลิก - แดงโม (ข.)

ย

